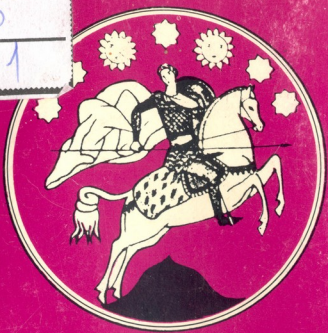

ISSN : 0763 - 724

825
1991

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

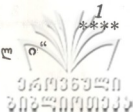

გუგაბი

ქართული ეროვნული პოლიტიკისა და ლიტერატურის ორგანო

პარიზი	N° 24	PARIS
თებერვალი 1991		FEVRIER

შესავალი ლირიკული პოემიდან „უღელის“

სამშობლოს ვახტანგის, დავითის, თამარის,
რაც მტერმა უღმერთოდ ცრემლები ადინა,
ზღვად გადასწვდებოდა ბახტრიდან არანისს,
ნიკოფსით დარუბანდს აგრეთვე ადვილად...

მაგრამ ჭირს ყოველგვარს როგორღაც გავუძელოთ,
ხოლო, რაც რუსეთმა იმ დღიდან გვარგუნა,
სისხლის ტბად ევლება ივერთა ნაფუძრებს,
და მიდის ლიახვად, ქსნად და არღუნად.

ვერ მოთვლის პოეტი, ვერც მეისტორიე
ამბავთა მზარავთა სისრულეს ნუსხებით,
ნუ ფიქრობთ დააპრათ არწივებს კლანჭები
და სისხლით წმინდანის, ყორნებო, ნუ ძღვებით!..

თორემ თვით ღვთისმშობელს, ვისიც წილხვედრია
ეს მიწა შემკული ამდენი ღირსებით,
მსაჯულად ურჩხულის ჰყავს წმინდა მხედარი
და თქვენც სანაცვალო ხვედრით აღივსებით!

მიხეილ დანიშაშვილი
1990 წელი ქრისტეშობის 29
თბილისი

23019

140

საქართველოს
პარლამენტის
მკვლევართა
ბიბლიოთეკა

ე რ ო ვ ნ უ ლ ი გ ლ ო ვ ი ს 70 წ ლ ი ს თ

ეს სტრიქონები, ჩვენო მკითხველო, თებერვლის სუსხიან დღეს იწერება და სწორედ სამოცდაათი წელი შესრულდა საბჭოთა რუსეთის ჯარის მიერ ჩვენი სამშობლოს დაპყრობა—ოკუპაცია—ანექსიიდან. ჩვენ აქ დაწვრილებით არ შევუდგებით იმ ომის აღწერას, ვიტყვით მხოლოდ, რომ მტერი სრულიად უმიზეზოდ შემოესია ჩვენს ქვეყანას და არც ქართველი ხალხის არავითარ აჯანყებას არ ჰქონებია ადგილი, როგორც ამას უსირცხვოდ ცრუობდა საბჭოთა პროპაგანდა და თვით ისტორიოგრაფიაც კი. არა! 1921 წლის თებერვალ-მარტის ომი წმინდა წყლის იმპერიალისტური, დიდისაგან პატარის, ძლიერისაგან სუსტი ქვეყნის დაპყრობა გახლდათ, რომელიც გახვეული იყო სოციალისტური რევოლუციის ბრჭყვიალა ფრაზეოლოგიაში. ის ფაქტი, რომ შემოსეულთა შორის თითო-ოროლა ქართველიც ერია და რომ მათ თანშემოყოლილი ეგრედ წოდებული „საქართველოს რევოლუციური კომიტეტი“ იდეოლოგიისა და ხელისუფლების წყურვილისაგან გზააბნეულ ქართველებისგან შედგებოდა,— ეს ომის ხასიათს არ ცვლის. სხვა რომელი ომი იცის ადამიანობაში, რომლის დროსაც ადგილი არ ჰქონებოდეს დალატს?

ჩვენც იმათ აზრს ვიზიარებთ, ვინც ამბობს, რომ 1921 წლის ხუთკვირიანი ომის დროს ქართულმა ლაშქარმა სრულყოფილად ვერ გამოამყლავნა ისტორიულად ცნობილი მისი გმირული სული და შემართება, მაგრამ ეს მდგომარეობა, ვფიქრობთ, ყველაზე უკედ ახსნა დამკომის და ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიის პრეზიდენტების წევრმა აწ განსვენებულმა იასონ ჯავახიშვილმა:

„დამპყრობელ რუსეთის წინააღმდეგ, როგორც ერთი კაცი, ადგა საქართველო, ქართველმა ერმა საკადრისი პასუ-

ხი გასცა შემოსეულ მტერს... ჩვენს მატთანეში ფურცლებითაა შეტანილი ტაბახმელას, კოჯორის, გომის, მუხანდირის, გაგრის, სოხუმის, ათონის, საჯავახოს ბრძოლები და, თუ მტერმა გეძლია – არა იმიტომ, რომ ერს არ უნდოდა ბრძოლა, როგორც ამას ბრძანებს საზოგადოებრივი ბრალმდებელი, მთავრობამ ვერ გამოიჩინა შორსმჭვრეტელობა, არ მიიღო ღროზე თადარიგი, ვერ გამოიყენა ერის ძალები. დამარცხდა მთავრობა და არა ერი“. (სიტყვიდან უზენას სასამართლოში, 31 ივლისს 1925 წ.)

ეს შეხედულება დასტურდება ამ ომში მონაწილე თვალსაჩინო უმაღლესი ოფიცრების და არასოციალისტი პოლიტიკური ლიდერების მოგონებებით, პირველ რიგში კი – მთავარსარდალ ღენერალ გიორგი კვინიტაძის მოგონებებით.

ხელისუფალთა მოუმზადებლობის და სიდამბლის ასახსნელად მხედველობაში უნდა მივიღოთ ის ფაქტი, რომ 117 წლის განმავლობაში საქართველო რუსეთის უბრალო პროვინცია იყო, მას დავიწყებული ჰქონდა სახელმწიფოებრივი ტრადიციები, აღარ გააჩნდა სახელმწიფო სტრუქტურა და, მაშ, არც სახელმწიფო კადრები. რაც შეეხება მხედრობას, ღენ. გ. კვინიტაძის არ იყოს, საქართველოს იმ დროს ჰყავდა საჭიროზე მეტი მხედართმთავარი, ღენერალი თუ პოლკოვნიკი და მათ პატრიოტიზმში ეკვის შეტანა შეუძლებელია, მხოლოდ შეიძლება ითქვას, რომ მათ სამხედრო განათლება და საომარი წრთობა რუსეთში ჰქონდათ მიღებული, მათ გამჯდარი ჰქონდათ მილიონიანი არმიების მანევრირება, რუსეთის უზარმაზარ ტერიტორიაზე და, ალბათ, ესეც იყო მიზეზი, რომ ისინი უძღურნი აღმოჩნდნენ პატარა საქართველოს დაცვაში.

სამაგიეროდ, ქართველმა ხალხმა ბრწყინვალედ დაიჭირა პატრიოტიზმის გამოცდა. ის არ შეურიგდა არც გარეშე და არც შინაურ მოძალადეს და წლობით გააგრძელა გმირული წინააღმდეგობა. 1921 წლის ბრძოლის ველზე დამარცხებიდან 1924 წლის აგვისტოს საყოველთაო აჯანყების დამარცხებამდე, სისხლში ჩახრჩობამდე, შეუპოვარი, შეი-

ძღვება ითქვას, თავზე ხელადებული

განმათავსებელი

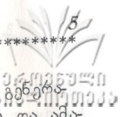
ბელი ბრძოლები აწარმოვა. საკმარისია ზოგიერთი ეტაპის აღნიშვნაც კი, რომ ქართველი კაცის გული სიამაყით აჩქროლდეს:

– 1921 წლის 16 მარტს, დამარცხებული ქართული ლაშქარი უკანასკნელ გმირულ ომს გადაიხდის, ამჯერად მოღალატურად თავდამსხმელ თურქეთის ჯარების წინააღმდეგ, მათ დაამარცხებს, უკუაგდებს და საქართველოს, თუნდაც „გასაბჭოებულს“, ქ. ბათუმსა და აჭარას შეუნარჩუნებს. ბრძოლის ველზე დამარცხებული დემოკრატიული საქართველოს მთავრობა ფარ-ხმალს არ ყრის, მტერს არ ნებდება, 17 მარტს ბათუმს სტოვებს, ევროპაში მიემგზავრება, რათა იქედან გაავრცელოს უფლებრივი ბრძოლა საერთაშორისო არენაზე.

– იმავე წელში თბილისსა და სხვა დიდ ქალაქებში ფართოდ იშლება საპროტესტო გაფიცვები, მიტინგები, მანიფესტაციები.

– იმავე წელს ადგილი აქვს მთელი სვანეთის აჯანყებას, რომლის წინააღმდეგაც უძლეური აღმოჩნდება საოკუპაციო ხელისუფლება და დროებით თავს მიაწვება.

– 1922 წელს კუთხური პარტიზანული ბრძოლები კახეთში, ქართლში, გურიაში, სამეგრელოში, ზემო-იმერეთში. ქართული წითელი არმიის ქართველ მეთაურთა შეთქმულება რუსების საოკუპაციო ჯარის გასაიარაღებლად ანდა გასანადგურებლად, ქაქუცა ჩოლოყაშვილის შეფიცულთა რაზმისა და ქართლისა და ფშავ-ხევსურ აჯანყებულთა შეხამებული მოქმედებით. შეთქმულება ჩაიშალა, შეფიცულთა რაზმმა და ფშავ-ხევსურებმა მამაცი წინააღმდეგობა გაუწიეს რეგულიარულ დამსჯელ ჯარს. შეთქმული მხედრები ჩეკამ დააპატიმრა და 1923 წლის 25 მაისს დახვრიტა თხუთმეტი დიდებული მამულიშვილი, გენერლები და პოლკოვნიკები. აი მათი ძვირფასი სახელები და მათი დახასიათება სიხსლიანი „ჩეკის“ მიერ: მიესაჯოს უმაღლესი სასჯელი: 1. ანდრონიკაშვილს ალექსანდრეს სიმონის ძეს, 51 წ. ყოფილი თავადი, ყოფილი გენერალი, საბჭ. საქ. სკოლის მასწავლებელი. ამ თანამდებობაზე იყო როდესაც შევიდა სამხედრო ცენტრის შემადგენლობაში და მონაწილეობს საქ. საბჭ. ხელისუფლების წინააღმდეგ აჯანყების მომზადებაში და ბანდიტურ მოძრაობაში. 2. წუ-

ლუკიძე ვარდენ გრიგოლის ძე, 57 წ. ყოფ. თავადი, ყოფ. გენერალი, იყო საქ. წითელი არმიის მოსაზღვრე ჯარის უფროსი და ამავე დროს ფაქტიურად ხელმძღვანელობდა სამხედრო ცენტრის მუშაობას, სამხედრო ცენტრის დასტურით, მუსხელიშვილთან ერთად შეიმუშავა და ინტერპარტიული აპარატით დაგზავნა ადგილობრივ ხალხის და იარაღის მობილიზაციის გეგმა; 3. აბხაზს კონსტანტინე ნიკოლოზის ძეს, 55 წ. უმაღლესი სამხედრო განათლების, ყოფ. თავადი, ყოფ. გენერალი, ყოფ. მარშალი, საქ. ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარე, შევიდა სამხ. ცენტრში და მონაწილეობდა საქ. საბჭ. ხელისუფლების წინააღმდეგ აჯანყების მომზადების ხელმძღვანელობაში, ნაციონალ - დემოკრატიულ პარტიის ცეკაში, საერთო აჯანყების საკითხის დროს, მან ხმა მისცა დაუყოვნებელ შეიარაღებულ აჯანყებას. 4. ხიმშიაშვილს გიორგი ნიკოლოზის ძეს, 31 წ. ყოფ. პოლკოვნიკი, საბჭ. საქ. ბრიგადის სამოსწავლო ბატალიონის უფროსი, იგი იყო წითელ არმიაში, როდესაც მიიღო მენშევიკების წინადადება, იყოს წარმომადგენელი მათი პარტიის სამხედრო ცენტრში, ის მონაწილეობას იღებდა საბჭ. საქ. რესპუბლიკაში ბანდიტურ მოძრაობის ხელმძღვანელობაში; 5. მუსხელიშვილს როსტომ ილიას ძეს, 35 წ., გენერალური შტაბის პოლკოვნიკი, საქ. საბჭოთა დივიზიის შტაბის უფროსი, იგი იყო ამ თანამდებობაზე, როდესაც შევიდა სამხ. ცენტრში და მუშაობდა მენშევიკებისა და ნაც. დემოკრატების კარნახით, აწვდიდა მათ საიდუმლო სამხედრო ცნობებს და ღუშეთის აჯანყების დროს საექსპედიციო ჯარის შტაბის უფროსის თანამდებობაზე მყოფი კავშირში იყო ბანდიტებთან და ხელმძღვანელობდა მათ; 6. ზანდუკელს მიხეილ ნიკოლოზის ძეს, 39 წ., ღუშეთის სამხ. კომისარიატის სამნეო ნაწილის გამგე, მენშევიკური პარტიის ღუშეთის კომიტეტის წევრი, 1922 წ. შეადგინა ორი ბანდა ღუშეთის მაზრაში, ჰქონდა კავშირი მუსხელიშვილთან, რომელიც იმ დროს იყო საექსპედიციო რაზმის უფროსი; 7. ბაგრატიონ-მუხრანსკის სიმონ ლევანის ძეს, 27 წ., ყოფ. ოფიცერი, ყოფ. თავადი, ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიის ცეკას წინადადებით მუშაობდა გარე-კახეთის რაიონში აჯანყების მოსამზადებლად, ხელმძღვანელობდა მენშევიკების მიერ შედგენილ ლაშქარაშვილის რაზმს გორის მაზრაში. 8. ყარალაშვილს ფარნაოზ რევანის ძეს, 24 წ., ყოფ. ოფიცერი, საქ. წითელი არმ. I პოლკის

უფროსის თანაშემწე; 1922 წ. სექტემბერში ის იყო ძველი ზღაპრული მყოფ ტყვისმფრქვეველთა რაზმის უფროსად და ამავე დროს დაიკავა კავშირი ლაშქარაშვილის ბანდასთან და დასთანხმდა მასთან შეერთებაზედ. 9. კერესელიძეს იასონ მათეს ძეს, 32 წ., ეროვ.-დემოკ. პარტიის წევრი, რომლის წინადადებით კავშირი პტონდა ჩოლოყაშვილთან; 10. ქუთათელაძე ივ. გრიგ., 40 წ., ეროვ.-დემოკ. პარტიის სამხედრო ორგანიზაციის მონაწილე, ერ.-დემოკ. ცეკას წინადადებით ადგენდა ოფიცრების კონტრარეგულაციონურ ჯგუფებს. 11. ქიაბრიშვილს სიმონ ეგორ. 42 წ.,ვაქარი, ერ.-დემოკ. პარტიის წევრი. იღებდა აქტიურ მონაწილეობას ბანდებში დუშეთის მაზრაში 1922 წ. 12. მაქავარიანს ალექ. მიხ. 51 წ., ყოფ. პოლკოვნიკი, ქართული დივიზიის I პოლკის უფროსი, ერ.-დემოკ. სამხედრო ორგანიზაციაში უახლოეს მონაწილეობას იღებდა ჩოლოყაშვილის აჯანყების დროს, მსახურობდა წითელ არმიის და ამ დროს გადასცა ერ.-დემოკ. პარტიის ც. კომიტეტის განკარგულებანი საექსპედიციო რაზმის უფროს როსტომ მუსხელიშვილს. 13. გულისაშვილს ელიზბარ ზაქარიას ძეს, 32 წ., ყოფ. პოლკოვნიკი, ერ.-დემოკ. პარტიის სამხ. ორგანიზაციის უახლოესი მონაწილე. საქ. წით. არმიის პასუხისმგებელი ადგილი ეჭირა და ამავე დროს მიტონდა ცნობები ჩოლოყაშვილთან. 14. კლიმიაშვილს ლევან ირაკლის ძეს, 26 წ., წით. არმიის ოფიცერი, ერ.-დემოკ. პარტ. ცენტ. კომ. დავალებით აგროვებდა და გზავნიდა ჩოლოყაშვილთან ოფიცრებს. 15. ჩრდილელს დიმიტრი ნიკოლ., 29 წ., ყოფილი პოლკოვნიკი, საქ. წით. არმიის საარტილერიო დივიზიონის უფროსი, ეროვ.-დემოკრ. სამხედრო ორგანიზაციის უახლოესი და მომქმედი წევრი. ოფიცრების ჯგუფის დავალებით სამხ. ცენტრს უკეთებდა მოხსენებებს, რომ მზადაა მის განკარგულებაში მყოფი ბატარეა გადასცეს ჩოლოყაშვილს.

— და ბოლოს, ამ ბრწყინვალე, ჭეშმარიტად სახალხო, ბრძოლებს აგვირგვინებს 1924 წლის აგვისტოს სრულიად საქართველოს აჯანყება, რომელსაც ინტერპარტიული დამოუკიდებლობის კომიტეტი ხელმძღვანელობდა. გამცემლობის და მის შედეგად საოკუპაციო საბჭოთა ხელისუფლების მიერ წინასწარ მიღებული სამხედრო ღონისძიებათა გამო ეს ეროვნული გამანთავისუფლებელი გამოსვლაც

სისხლის მდინარეებში იქმნა ჩახრჩობილი.

ავგისტოს აჯანყების დამარცხება ერთგვარი წყალგამყოფი ქედია ორი განსხვავებული ყოფის, ეროვნულისაც და პიროვნულისაც, რომლებიც მკიდროდ არიან ყოველთვის ურთიერთზედ გადაჯაჭვულნი. ოთხი წლის განუწყვეტელი ბრძოლებისა და უსაშველო რებრესიებისაგან ქართლოსიანთა ნაშიერი მისი საუკეთესო შვილების სისხლისგან იცლებოდა. გარედან დახმარება? – იკითხავენ ვიენი. „არსიდან ხმა, არსით ძახილი!“ სამართლიანად ბრძანებს აწ განსვენებული ალექსანდრე ასათიანი: „1924 წლის აჯანყების დროს, ძალთა სასწორი მის (საბჭოთა რეჟიმის. გ. წ.) მხარეზედ იყო გადახრილი. სტალინის ტირანია სწრაფად მკვიდრდებოდა საბჭოებში და მისი დამრღვევი მუშაობა გზას იკვლევდა მთელი მსოფლიოს სივრცეზედ. ხოლო ეს დემოკრატიული მსოფლიო უდარდელად შესცქეროდა ბოლშევიზმის უმაგალითო ზრდას და პატარა რევოლუციონური ბანდის მსოფლიო საშიშროებად გადაქცევას. ზოგნი კიდეც მას ფარულად ეხმარებოდნენ და ზოგნი – ახილადაც. საქართველოში თანდათან შენედა და ბოლოს მთლად შეწყდა შეიარაღებული ბრძოლა. ერმა იგრძნო ინსტიქტურად და ასევე სხვა ერებმაც, რომ ამიერიდან ამ მსოფლიო საშიშროების დამარცხება მხოლოდ მსოფლიო მასშტაბით წარმოებელი ბრძოლითაა შესაძლებელი“.

(იხ. „ივერია“ №1-ის დამატება)

აღნიშნული ოთხი წლის პერიოდი უდავოდ ერთ-ერთი უშესანიშნავესია, თავისი ამადლებული სახალხო პატრიოტიზმითა და უშურველი თვითმიძღვნილობით, როცა მას საფუძვლიანად შეისწავლის და დააფასებს ჩვენი ეროვნული ისტორიოგრაფია, დარწმუნებულნი ვართ, რომ ბრწყინვალე ფურცლებად შევა იგი „ქართლის ცხოვრების“ მატრიანეში.

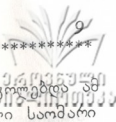
რა თქმა უნდა, თავისუფლების ცეცხლი შემდეგაც მუდამ ღვიოდა ქართველი კაცის გულში, ისე როგორც ბუხარში დანაკვერცხლებულ მუხის კუნძში, მაგრამ ჩვენი ხალხი თითქოს თანდაყოლილი ინსტიქტით მიხვდა, რომ ძლიერი და დაუნდობელი მტრის მიმართ საპიროა ტაქტიკის შეცვლა, აშკარა დაპირისპირების მაგივრად, ერის ფიზიკურად გადარჩენისათვის, დროებით საპიროა წაწოლა, წითელი რუსული დათვისათვის დაწრუპუნება, „ბაბაიას“ დაძახება. ჩვენი ახალგაზრდობა სამშობლოში იზრდებოდა „ღიღი ოქტომბრის

სოციალისტური რევოლუციისა“ და „დიდი სამამულო ომის“ იკის ატმოსფეროში. ამ შავბნელ დროში ჩვენი ეროვნული დროშა ჩვენმა ეროვნულმა ემიგრაციამ ზიდა უცხოეთის მიწებზე. თუმცა სქელი რკინის ფარდა გვაშორებდა, მაგრამ ხანგამომვებით მაინც ისმოდა იქ ჩვენი გამამხნეველები ყოყინა. იმ ხნის განმავლობაში, იმედის მომცემ ამბებთან ერთად, იყვენ ღრმა შავი ფიქრების და სასოწარკვეთის აღმძვრელი მომენტებიც. „ვთუ...“ ვამბობდით ჩვენ და შიშით ვერ ვამთავრებდით შემფოთებულ აზრთა დინებას. რამდენი ჩვენი თანამემამულე ამ ფიქრებით დამძიმებული წავიდა ამა სოფლიდან. ჩვენ, ვინც ამ უკანასკნელი წლების თავისუფლების მსოფლიო ქარიშხალს შევესწარით, ბედნიერი ვართ იმით მაინც, რომ ჩვენს აზრს ვეღარ დაღრღნის უიმედობის ჭია, რომ ვერავითარი ფარდა, ვერარა დილეგი და საკანი ვერ დააკავებს თავისუფლებას და რომ საბოლოოდ: „კეთილმან სძლია ბოროტსა, არსება მისი გრძელია“ უნდა გამართლდეს.

ღიახ, ეს ასეა. კაცობრიობას გეზი აქეთკენ აქვს აღებული. ქართულ ჩაბნელებულ გვირაბშიც მოჩანს სინათლე, მალე გვირაბის დასასრულის მათუწყებელი, მაგრამ ჯერ კიდევ არ ვიცით თუ როდის გავხვებით თავისუფლების ჩახჩახა მზის სხივებში, რადგანაც ჯერ კიდევ მძიმედ არის ჩახერგილი იქით მიმავალი გზა.

ჩვენმა მკითხველმა იცის, რომ გასული წლის ოქტ. ჩვენმა ხალხმა აირჩია მისი უმრავლესობის ნება-სურვილის გამომხატველი ე.წ. „გარდამავალი ხანის“ ხელისუფლება. თვით სახელწოდებიდანაც ცხადია, რომ ქართველმა ხალხმა, გარკვეულ დროში, მათ დაავალა, მათ მანდატი მისცა საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოს განხორციელებისა და მის შემდეგ დამოუკიდებელი ეროვნული საკრებულოს არჩევნების მოწყობისა. საქართველოს ამ გარდამავალ ხელისუფლებას ჰყავს მქუხარე ოპოზიცია ეროვნული კონგრესის სახით, მაგრამ არც ეს და არც ახლად შექმნილი საქ. კომუნისტური პარტია არ არიან დამოუკიდებლობის მოწინააღმდეგენი. ქართველი პოლიტიკური პროტაგონისტები მხოლოდ ერთმანეთს ეცილებიან, თუ რომელი გზა უკეთესად მიგვიყვანს ეროვნული განთავისუფლების ტაძარში. საქმეში ჩაუხედავმა შორს მყოფმა გულუბრველომ შეიძლება იკითხოხოს: თუ კი ეს მართალია, მაშ, რაღა აბ-

რკოლებს ამ დამოუკიდებლობასო. ის, რაც მუდამ აბრკოლებდა ამ 70 წლის განმავლობაში — ასი ათასზე მეტი, უკანასკნელი საომარი ტექნიკით შეიარაღებული და უიარაღო მოსახლეობის ხოცვა-ჟლეტაში გაწაფული მოსკოვის საოკუპაციო ჯარი, ხოლო თუ საჭიროებამ მოითხოვა, მილიონობით არმიები მარქათვში ყავს მას. მუდამ ყველაფერი აკლდა საბჭოთა ქვეყანას, მაგრამ არასოდეს — ხალხთა თავისუფლების დამთრუნველი ჯარი და პოლიცია. სანამ ეს მრისხანე საშიშროება დამოკლეს ხმალივით ჰკილია ქართველი ერის სასთუმალზე, მანამ „ერის სუვერენობა“ მუდამ რჩება თავის მოსატყუებელ ფიქციად, მან არ შეიძლება, რეალური მნიშვნელობა შეიძინოს. ამიტომ საქართველოს ნებისმიერმა მთავრობამ, ქართველი ხალხის პოლიტიკურმა პარტიებმა და თუნდაც არაპოლიტიკურმა საზოგადოებებმა თუ წარმოება დაწესებულებებმა ენერგიულად უნდა დაგმონ ეს გაუთავებელი ოკუპაცია და საერთაშორისო ორგანიზაციების წინაშე აღძრან საჩივრები, რათა მოსკოვის მთავრობამ ჩვენი ქვეყნიდან გაიყვანოს მისი ჯარები.

რაც კი ჩვენ, სამშობლოდან უცხოეთში გადმოხვეწილებს შეგვეხება, როგორც წარსულში, ახლაც არ დავაკლებთ ცდას, რომ მსოფლიო საზოგადოებრიობასა და მთავრობებს მოვაგონოთ ჩვენი უმიზეზოდ დაპყრობილი და წამებული ერის ბედი, მოვთხოვოთ, რომ თანაგრძნობით მოგვიღონ და მხარი დაუჭირონ ქართველი ხალხის სამართლიან მოთხოვნილებებს.

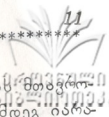
ჩვენ წინასწარ ვიცით, რომ, ასეთი მოთხოვნის შემთხვევაში, პრეზიდენტი გორბაჩოვი (უნდა აღვნიშნოთ, რომ ის ჯერჯერობით თვითმარქვია პრეზიდენტი, რადგანაც მისი არჩევა მოკლებულია დემოკრატიის ელემენტარულ პრინციპებს) და მისი მთავრობა მოიმიზეზებს საქართველოში მცხოვრები ეროვნული უმცირესობების პრობლემებს. ჩვენ შეგვიძლია, რომ ეს ბატონი „ჰუმანიტები“ დავამშვიდოთ: თქვენ ნუ იწუხებთ თავს ამაზე. საბჭოთა ჯარების შემოსევამდე ქართველ ხალხს არ ჰქონია კონფლიქტები საქართველოში მცხოვრებ სხვა ხალხების წარმომადგენლებთან, საქართველოს მთავრობა მშვენივრად ახერხებდა სამოქალაქო მშვიდობისა და წესრიგის დამყარებას და ფიქრი ნუ გაქვთ: როცა თქვენი ჯარი და დამნგრევი საიდუმლო ორგანოები დასტოვებენ საქართველოს მიწა-წყალს, ქართველი ხალხი და მისი არჩეული მთავრობა ისევ ადვილად შე-

ძლებს მშვიდობისა და წესრიგის დამყარებას. გახსოვდეთ, რომ ქართველ ერს 2500 წლის ისტორია აქვს, რასაც ვერ დაიქადებს რუსი ერი. რაც შეეხებათ საქართველოში მცხოვრებ რუსებს, არც მათი ბედი შეიძლება, იყოს შემამფოთებელი. რასაკვირველია, რომ რუსებს პრივილეგიური პირობები არ ექნებათ, მაგრამ რუსები, რომლებიც დამოუკიდებელ საქართველოში გადაწყვეტენ დარჩენას, არავითარი განსაკუთრებული შიში არ შეიძლება ჰქონდეთ. ქართველი ხალხი საკუთარი ეროვნული უფლებებისათვის ებრძვის რუსეთის მთავრობას, რა ფერისა და იდეოლოგიისაც არ იყოს ის, მაგრამ მას არავითარი მტრობა და მძულვარება არა აქვს თვით რუსების მიმართ. ამის თავდებია, თუ გნებავთ, დამოუკიდებლობის პერიოდი (1918-21 წ.), რომლის დროსაც არც ერთ ეროვნული ხასიათის ინციდენტს არ ჰქონებია ადგილი, პირიქით, რუსეთში მძვინვარე სამოქალაქო ხოცვა-ჟლეტას გამოქცეული რუსები თავს აფარებდნენ ჩვენს ქვეყანაში.

სანამ კალამს დავასვენებდეთ, გვინდა, რამდენიმე სიტყვით შევხებოთ იმ საერთაშორისო კრიზისს, რომელიც ამჟამად მთელი კაცობრიობის გულსსურს იპყრობს. ეს გახლავთ ერაყის ჯარების მიერ გასულ წელს პატარა ქუვეითის სახელმწიფოს დაპყრობა და ანექსია, რომელიც დაგმო გაერომ და მოსთხოვა ერაყს მისი ჯარების დაუყოვნებლივ გაყვანა, როცა ერაყის დიქტატორი სადამ ჰუსეინი სიტყვით ვერ დაითანხმეს, ჯერ ემბარგო დაუწესეს და მერე ულტიმატუმი წაუყენეს, რომ თუ ამ 15 იანვრამდე ნებით არ დასტოვებდა ქუვეითს, ძალით დაატოვებინებდნენ. მაგრამ არც ამ მუქარამ გასჭრა და მაშინ გაეროს კოალიციამ ამერიკის შ. შტ. თაოსნობით საომარი ოპერაციები გააჩაღა, საერთაშორისო სამართლიანობის დასაცავად. ჯერხანად ბრძოლა გრძელდება, მაგრამ ჯიუტი დიქტატორის სასტიკი დამარცხება გარდუვალია.

ეს საერთაშორისო აქტი ორმაგად საინტერესოა ყველა სამხედრო ოკუპაციის ქვეშ მყოფ ერებისათვის და კერძოდ ქართველებისთვის. თავდაპირველად, საერთაშორისო მშვიდობის ორგანომ ერაყის ომით შექმნა პრეცედენტი და იძულებული იქნება, რომ იგი გაავრცელოს ყველა ანექსირებულ ქვეყნებზე. მეორე და მეტად საინტერესო, ესაა ის, რომ პატარა ქუვეითის დამოუკიდებ-

ლობის შეღახვის დამგმობთა შორის საბჭოთა კავშირის მთავრობაც აღმოჩნდა. თუმცა მას დამპყრობ ერსაყის წინააღმდეგ იარაღი არ აღუმართავს, მაგრამ ასეთ საერთაშორისო არენაზე სიტყვისაც დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. გაეროში საბჭოთა დიპლომატია აიძულეს, რომ ერთა საყოველთაოდ აღიარებული უფლებების დამცველად გამოსულიყო, ჩვენც, საბჭოთა სახელმწიფოს მიერ ანექსირებულმა რესპუბლიკებმა ერთობლივი სოლიდარული მოქმედებით, უნდა ვაიძულოთ ბ-ნი გორბაჩოვი, რომ სახელმწიფოს შიგნითაც იგივე პრინციპებით იხელმძღვანელოს, როგორც საერთაშორისო ურთიერთობაში, ესე იგი უფლებით და არა ძალით.

რ ე დ.

*** *** ***

ათი წლისთავზე

ქართველ ერს

სრულდება ათი წელი ქართველი ერის ტყვეობის, საქართველოს დაპყრობის და დამონების; წელნი მეტად მწარე, მეტად სისხლიანი, ტანჯვით და ცრემლით სავსენი.

ქართველ ერს უნახავს უცხო ურდოთა შემოსევა, განუცდია უცხო ძალთა რბევა და ძალმომრეობა, მაგრამ მას არასოდეს არ უნახავს, არასოდეს არ განუცდია ის ტანჯვა-ვაება, ის სასტიკი უბედობა, რაიცა მას თავს დაატყდა ამ უკანასკნელ ათ წელიწადს. წინეთ დამპყრობელთა ნიაღვარი გადაივილიდა, ქვეყანა ისევ გამოიღვიძებდა, მისი მზე ამოანათებდა და თავისუფლების ყვავილები გაიშლებოდა. დღეს დამპყრობელთა ნიაღვარი მუდმივად დაგუბდა ჩვენს ქვეყანაში, ის ყოველ ცისმარა დღეს ანადგურებს ერის სიმდიდრეს, მის ნივთიერ და სულიერ საუნჯეს; ის ყოველ დღე, ყოველ საათში ცელავს საუკეთესო შვილებს, ერს კვეთს საუკეთესო თავებს, აძევებს სამშობლოდან ხალხის მესვეურებს.

მტერი დაბანაკდა ჩვენს საკუთარ მიწა-წყალზე და შეიარაღებული ეწევა მუდმივ, შეუჩერებელ ომს უიარაღო მცხოვრებთა წინააღმდეგ.

ათი წელია სწარმოებს ეს ბრძოლა საქართველოს მოსასპობად,

ეროვნული

მუხრანის

ქართველობის დასამორჩილებლად, ქართველი ერის წინააღმდეგობას დასაძლევად.

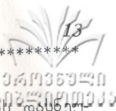
მოსკოვის ტირანები ათი წელია ძღვნიან ქართველი ერის სისხლით და ვერ გაძლენ, იტაცებენ მის სარჩო-საბადებელს და ვერ გაათავეს, ავსებენ თავდადებულ მოღვაწეებით ციხეებს, სარდაფებს, ბნელ საკანებს, შორეულ გადაკარგულ კუთხეებს და ვერ გაავსეს. დიდა ქართველი ხალხის ეს ტანჯვა, განუზომელია ეს მისი ამოდენა წვალება, მწარეა ეს ხანგრძლივი მისი დევნა.

მაგრამ დიდი აღმოჩნდა ქართველი ერის გამძლეობა, არ შეირყა მისი სულიერი სიმტკიცე და რაინდული მხნეობა. მას მოსტაცეს თავისუფლება, მაგრამ ვერ დაიმორჩილეს, მას წაართვეს თავისთავის ბატონობა, მაგრამ ვერ დაიმონეს.

ქართველი ერი ამ შეათე წელსაც ისე მაგრათ დგას თავისი უფლებების, თავისი სამშობლოს სადარაჯოზე, როგორათაც ის იღვა თავიდანვე, შემოსევის პირველ წელიწადს. დროთა ბრუნვამ ის ვერ მოსტება, გზა-კვალი ვერ აუბნია, მტერი მოყვარეთ და მოყვარე მტრათ ვერ მოაჩვენა. ის დგას თვალახილული, გონება ნათელი, მტერთან მტრულათ განწყობილი. დევნა მას აკაუებს, თავდასხმა ავაჟკაცებს.

მტრის ბანაკი გარიყულია, ის უკმაყოფილო ერით შემოქალაქულია, მათ შორის ყველა შემაერთებული ძაფები დაწყვეტილია და მხოლოდ მტრობა მათი მოციქულია.

განა ეჭვია ვინ გაიმარჯვებს! ისტორიის ჩარხს უკულმა ვინ დააბრუნებს? მოსკოველთა საქმე წაგებულა, ისინი ისტორიის მიერ განწირულია. დროს რა მნიშვნელობა აქვს, იქნება ადრე თუ გვიან — ეს დამოკიდებულია მრავალ გარემოებაზე, მთავარია ის, რომ მტერის დამარცხება აუცილებელია, უეჭველია, მისი დასასრული გარდაუვალია. რა არის ათი წელი ხალხთა ცხოვრებაში? ის ერთი წამია, ერთი შეფრქვევაა. ქართველი ერი სწორედ ასე შორს იხედებოდა და ამიტომ ქედი არ მოიხარა გამარჯვებულთა წინაშე. ის დარწმუნებულია მტრის დაცემაში, მის დარღვევაში, მისი ბოროტების აღმოფხვრაში და ეს რწმენა მას ამხნეებს, ასალკლდეებს ეს ათი წელიწადია. და გამართლდა მისი ეს შორსმჭვრეტელობა, ახლა ამკარა გახდა ბრმათათვისაც ეს მისი რწმენა.

გავიდა ათი წელი და რას ვხედავთ? ვხედავთ მტერს დასწავლულს, უკურნებელი იარებით დაავადებულს, გახრწნილს, თავის შინაგან წინააღმდეგობათა ბადეში გახლართულს და სასიკვდილოთ გამზადებულს. ვხედავთ მის მოსაფლავეთ, დევნილ და წამებულ ხალხებს გამხრევებულთ, იმედით აღსავსეთ, უკანასკნელი ბრძოლისათვის გამზადებულთ. ჩვენ მარტონი აღარა ვართ, ჩვენ გვემატება ახალი მოკავშირენი; ისინი კი, პირიქით, მარტოვდებიან, კარგავენ ძალას, შორდებიან მთელ ქვეყანას და უფსკრულისაკენ მიექანებიან. მოსკოველთა დღე დათვლილია, მათი მზე ჩადის, ჩვენი მზე ამოდის, განთიადი მოახლოვებულია.

საქართველოს კანონიერი მთავრობა, უტხოეთში გადმოხვეწილი და აქ ერის დაკარგული უფლებებისათვის მებრძოლი, ამ ათი წლის თავზე შორიდან უძღვნის საღამს მთელ ქართველობას და მას უთვლის: ჩვენ აქ ძველებურად მაგრად ვდგავართ ერის სადარაჯოზე, ჩვენი გული სცემს თქვენ გულთან ერთად, თქვენი სული გვაძლევს აღფრთოვანებას. მომავალ დიად გადატეხას შეევხედეთ მთლიანათ, საერთო ნებისყოფით, საერთო სულისკვეთებით და სხვა ჩვენებრ დატანჯულ ხალხებთან ერთად აღვმართოთ ჩვენი დროშა, დროშა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის აღდგენის, კავკასიის ხალხთა კონფედერატიული კავშირის დაარსების და სხვა საბჭოთა უღლისაგან განთავისუფლებულ ხალხებთან ძმური დამოკიდებულებების და კეთილი მეზობლობის დამყარების.

მოწინავე კაცობრიობა თქვენ თავდადებულ ბრძოლას შეყურებს!

პარიზი საქართველოს ეროვ. მთავრობის თავ-რე
თებერვალი 1931 ნოე ყორღანია
*** **

ო რ მ ო ც დ ა ა თ წ ლ ი ს თ ა ვ ზ ე

პარიზი 1971 წლის მარტის 19

ქართ. ეროვნულ-პოლიტიკური ემიგრაციის საზოგადო კრების

რ ე ზ ო ლ უ ც ი ა

საქ. დაპყრობის 50 წლისთავზე ქართული პოლიტიკური ეროვნული იდეა კვლავ მტკიცედ დგას თავისი ისტორიულ-ეროვნული მისიის სიმძლავრეზე, რასაც კარგად გრძნობს მტერი, რომელიც ამაოდ ცდილობს მის გაბზარვას. ემიგრაცია ბოლომდე დარჩება ჭეშმარიტი გამომხატველი ქართ. ერის მისწრაფებათა, იბრძოლებს მისი დამოუკიდებლობისათვის, დაიცავს საქართ. საერთაშორისო უფლებებს, მის სასიცოცხლო ინტერესებს.

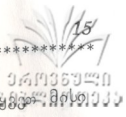
ამ გლოვის იუბილეულ დღეს ჩვენ ქედს ვიხრით მსხვერპლთა წინაშე, რომლებიც ქართ. ხალხმა გაიღო საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლებში, აჯანყებებში და ციხე-ციმბირში დაღუპულთა საფლავების წინაშე.

სამგლოვიარო კრება თავის ღრმა აღწვთობას და პროტესტს გამოთქვამს ცივილიზებულ ქვეყნების წინაშე, რომ მოსკოვის ხელისუფლება და მისი ერთგული ადგილობრივი მმართველობა, რუსეთის მიერ საქართველოს დაპყრობის თარიღს ერის დღესასწაულად აცხადებს, ერის ჩაგვრას – თავისუფლებად, რაც უსაშინელესი შეურაცხყოფაა ჩვენი ერის სულიერი კულტურის და რაც განათლებული ქვეყნების ისტორიაში უცნობია,

კრება კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ მიუხედავად მუდმივი რეპრესიული ზომებისა და ყოველგვარი ხელოვნური დაბრკოლებებისა, ჩვენი ერის კულტურული მარჯობა უმეტესად შეუჩერებელია, რაც აშკარად ეგულა დარგში, შედეგია სამიათასწლოვან კულტურის, ახალთაობათა ეროვნული შეგნების და დაძაბული ენერგიული შრომის. ჩვენ გვწამს, რომ თავისუფალი კაცობრიობა, რომელიც არასოდეს არ ცნობდა და არც ცნობს რუსეთის უფლებას, თავისუფალ ერს მოახვიოს ძალით თავისი სისტემა და მოაქციოს ის საბჭოთა იმპერიის რკალში, როცა დრო და ჟამი დადგება, თავის მორალურ სიმბათიებს და აქტიურ დახმარებას არ მოაკლებს ტყვეობიდან განთავისუფლებულ ერებს.

დასასრულ, სამგლოვიარო კრება მოუწოდებს ქართველებს: ღრმად სწამდეთ, რომ საქართ. დღევანდელი ეროვნული ჩაგვრა წარმავალია, რომ კვლავ აღსდგება თავისუფალი საქართველო, და მასთან ერთად – კავკასიის მოქმედი ერები, და ყველა დღეს რუსეთის ტყვეობაში მყოფნი სახელმწიფოები და ხალხები.

ორმოცდაათ წლისთავზე

ჩვენ კი გემართებს საქართველოს მსახურება, ვიცავთ ვიწროგულნი და იმედმოსილნი შეეცურებდეთ მომავალს.

დიდება ქართველ მხნე ერსა.

გაუმარჯოს თავისუფლებას.

* *

*

რეზოლუცია ერთხმად იყო მიღებული სათვისტომოს საგანგებო კრების მიერ. ვადასტურებ კრების თავმჯდომარე

ლევან ზურაბიშვილი

ტ ა ბ ა ხ მ ე ლ ი ს გ მ ი რ ე ბ ს

დღეს 24 თებერვალია, სისხლის ცრემლებით ვიგონებთ
წარსულს,

შალვას, ბიძინას, მერაბს და ოთარს. გმირულ ბრძოლებში
დაღუპულ მამულს,

დედას თალხებში, მუდამ ცრემლიანს, სამგლოვიაროდ
ლოყებ-დაკაწრულს;

მამადავითზე თვით წმინდა მამის ლანდსა ვხედავდით
ხელებ-აბურობილს,

მხურვალე ლოცვით ღმერთს ავედრებდა მამულისათვის
თავდადებულებს.

ოი, მამულო! უფალმან უწყის რომ მზად ვიყავით
თავი დაგველო,

საშვილიშვილოდ, როგორც წინაპართ, გარდაუვალი
ძეგლი აგვეგო.

ბევრი შეგცოდა... ჩვენმა თაობამ, არ გსურს დაგვზოგო.
მამულო ტურფავ, გვჯერა, რომ შენი დიდება ძველი

კვლავაც აღსდგება,

რომ ქართველობა თვალებს გაახელს, ბორკილებს დასწყვეტს
და მოხეზრდება მტრის ფეხქვეშ გება, მისი მონება.

დღეს 24 თებერვალია, ტაბახმელისა ვიგონებთ გმირებს,
ვფიქრობთ, რომ იქაც, საქართველოში მათ საფლავებზე

მოფენენ ვარდებს

და ჩემად ვინმე ააწკარუნებს სიონის ტაძრის დამტკვრულ ფიქვებს.

ვ ა ნ ო ბ ა ქ რ ა ძ ე,

ტაბახმელის ბრძოლების მონაწილე იუნკერი.

ს ა მ ო ც წ ლ ი ს თ ა ვ ზ ე

პარიზი. 1981 წლის 29 მარტი.

რ ე ზ ო ლ უ ც ი ა,

ერთხმად მიღებული პარიზის 1981 წლის 29 მარტის ქართველ ლტოლვილთა კრების და საზღვარგარეთ არსებული ყველა ქართული პოლიტიკური, კულტურული, ჰუმანიტარული, საკულტო ბეჭდვითი პერიოდული გამოცემების, საზოგადოებების და დაწესებულებების მიერ, საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს დაპყრობიდან სამოცი წლის შესრულებისა გამო.

ისარგებლა რა რუსეთში გამეფებული პოლიტიკური არეულობით და ხელსაყრელი საერთაშორისო პირობებით, საქართველომ აღიდგინა დამოუკიდებლობა 1918 წლის 26 მაისს და გახდა სრულფლებოვანი საერთაშორისო სახელმწიფო, როგორც ის მუდამ არსებობდა მისი მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის განმავლობაში. მალე ის იურიდიულად და ფაქტობრივად იცნეს უმრავლესმა სახელმწიფოებმა და თვით საბჭოთა რუსეთის მთავრობამ 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულებით აღიარა საქ. -ს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობა და სუვერენობა და ვალდებულება აიღო არ ჩარეულიყო მის შინაურ საქმეებში.

მაგრამ, ლენინის მთავრობამ სულ მალე ფეხქვეშ გათელა მის მიერ ხელმოწერილი ხელშეკრულება და საქართველოს მიმართ პირველად გამოიყენა დაპყრობის მეთოდი, რომელიც შემდეგ კლასიკური გახდა და ავღანისტანი, მრავალ სხვათა შემდეგ, წარმოადგენს ყველაზე უკანასკნელ მაგალითს.

1921 წლის 11 თებერვალს, ომის გამოუცხადებლად, საბჭოთა

რუსეთის ჯარები თავს დაესხნენ და სისხლისმღვრელი უთანასწორო ომის შემდეგ დაიპყრეს მთელი საქართველოს მიწა-წყალი, კანონსგარეშე გამოაცხადეს ქართ. ხალხის მიერ დემოკრატიულად არჩეული ეროვნული საკრებულო, ლეგალური მთავრობა, ყველა ეროვნული საზოგადოება და დაწესებულება და ქართველ ხალხს ძალით თავს მოახვიეს რუსეთში არსებული საბჭოთა რეჟიმი.

აქედან მოყოლებული დღემდე, ამ სამოცი წლის განმავლობაში, კრემლის მბრძანებლები აწარმოებენ ქართველი ხალხის ფიზიკურად განადგურების, ეკონომიური ძარცვის და ეროვნული ასიმილაციის უხეშ და ბარბაროსულ პოლიტიკას.

ქართველი ხალხი არასოდეს შერიგებია მოძალადე უცხო ერის ბატონობას, არც მის საბჭოთა ტოტალიტარულ რეჟიმს, რაც მან საქვეყნოდ დაამტკიცა შეუწყვეტელი წინააღმდეგობით, საჯარო საპროტესტო მანიფესტაციებით და არაერთი შეუბრალებლად სისხლშიჩამხრჩვალ აჯანყებებით, რომელთა აქ ჩამოთვლა შორს წავიკვებანდა.

ქართ. ერი დღესეც ჯიუტად იბრძვის თავისი დედაენისა და თავისი ეროვნული მეობის შესანარჩუნებლად, თუმცა ბრძოლის გზები და საშუალებები იცვლება. ამ ბრძოლების გამოძახილი ხშირად არ აღწევს თავისუფალ სამყარომდე, საქართველო სრულ იზოლაციაშია გარე სამყაროსგან, საერთაშორისო მეთვალყურეთაგან, ქართველი ერი პირაკრულია, მას უფლება და საშუალება არა აქვს, მსოფლიოს განუცხადოს მისი გულნადები, მისი ურყევი გადაწყვეტილება. ამიტომ თავისუფალ ქვეყნებში მცხოვრებ ქართველ გადმოხვეწილებს და მათ შვილებს მართებთ და უფლებაც აქვთ ილაპარაკონ მათი სახელით, იყვენ საქართველოს ხმა თავისუფალ სამყაროში. ამ შეგნებით ვაცხადებთ ჩვენი და მთელი ქართველი ხალხის სახელით:

საბჭოთა რუსეთის მიერ დაპყრობილი ქართველი ხალხი არასოდეს არ აიღებს ხელს მის ურყევი გადაწყვეტილებაზე: აღიდგინოს თავისუფლება, ეროვნული დამოუკიდებლობა და სუვერენობა, ყველა იმ უფლებებით, რომლებიც ამასთანაა დაკავშირებული.

პროფ. გიორგი შარაშიძე, საინიციატივო კომისიის და საერთო კრების თავმჯდომარე,

გიორგი წერეთელი, მდივანი

23019

ქართ. მწერალთა და ჟურნალისტთა კავშირი,
ქართ. ჟურნალი „გ უ შ ა გ ი“

პარიზი 25 თებერვალი 1991

მ ე მ ო რ ა ნ დ უ მ ი

დღეს 70 წელი შესრულდა საბჭოთა რუსეთის მიერ ჩვენი სამშობლო საქართველოს დაპყრობა-ანექსიდიდან. ამ საკმად ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ქართველი ხალხი დაუცხრომლად იბრძოდა და იბრძვის ამჟამადაც ძალმომრეობით შელახული მისი საერთაშორისო უფლებების აღსადგენად, მაგრამ საბჭოთა ხელისუფლებამ ყოველთვის სისხლის მორევში ჩაახრჩო ყველა მისი მშვიდობიანი თუ შეიარაღებული ცდა. თვით დემოგრაფიაც კი ნათელჰყოფს იმ შემზარავ მსხვერპლს, რაც ჩვენმა ხალხმა საბჭოთა მპყრობელობაში განიცადა – ნორმალური განვითარებით ქართველები უნდა იყვნენ ამჟამად სულ ცოტა 8-9 მილიონი. სინამდვილეში კი ქართველობა ძლივს სამნახევარი მილიონია. განა ეს გენოციდი არ არის!

არა! ქართველი ხალხი არ ეძებს წარსულის ზღვევინებას! თუმცა ემართლება რუსებსა და სისხლიან კომუნისტებს, მაგრამ მაინც იგი არაა შურისძიებით შეპყრობილი. ის მხოლოდ საკუთარ არსებობის უფლებას მოითხოვს. რუსებმაც და მსოფიომაც უნდა შეიგნონ: ქართველი ერი ერთ-ერთი უძველესი სახელმწიფო ტრადიციების მქონე ამაყი ერია, რომელმაც ამ უკანასკნელი სამი ათასი წლის ისტორიული ცხოვრების მანძილზე გაუძლო უამრავ დამპყრობელთ, მძლავრ იმპერიებსა თუ მომთაბარე გამპარტახებულ ურდოებს, მტკიცედ შეინახა ყველასაგან განსხვავებული ენა, მაჰმადიანურ სამყაროში ქრისტიანული სარწმუნოება, თავისებური კულტურა, ზნე-ჩვეულებები და ბოლოს, თუმცა შაგრენის ტყავივით შემცირებული, მაგრამ მაინც ეროვნულად საარსებო მამაპაპისეული მიწა-წყალი.

ვერც საბჭოთა რუსეთმა დათრგუნოს ქართველობის ლტოლვა თავისუფლებისა, თავის-თავადობისაკენ!

დღეს, ჩვენი ეროვნული ტრადიციის 70 წლისთავზე, ერთხელ კიდევ ვგმობთ ენერგიულად საბჭ. ხელისუფლების მიერ ჩადენილ საერთაშორისო ბოროტებას ქართველი ერის მიმართ, დაბეჯითებით მოვითხოვთ, რომ ახლა მაინც იქნეს გაყვანილი მისი ჯარი საქარ-

ეროვნული
გარეგანი
კავშირების
სამსახური

თველოდან და მით ნება მიეცეს ქართველ ხალხს, რომ საერთაშორისო მეთვალყურეობის ქვეშ, ყოველგვარი გარეგანი თუ შინაგანი ზემოქმედებისაგან დაზღვეულმა, თვითვე მოაწყოს თვისი საქართველოს სახელმწიფო, რომელიც თვითვე შეიმუშავებს თავის საშინაო და საერთაშორისო პოლიტიკას.

არ შევცდებით თუ ვიტყვით, რომ ამ მემორანდუმით ჩვენ გამოვთქვამთ აზრს, თუ მთელი ქართველი ხალხისას არა, მისი დიდი უმრავლესობისას მაინც. ამ გაგებით, უმორჩილესი თხოვნით მივმარტავთ: გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის უშიშროების საბჭოს და გენერალურ მდივანს ბ-ნ ხავეი პერეზ დე კუელარს, მსოფლიოს ყველა სახელმწიფოს და მთავრობის მეთაურებს, პარლამენტებს და პოლიტიკურ პარტიებს და ბოლოს ყველა კეთილი ნების ადამიანს მსოფლიოში, რომ მხარი დაგვიჭირონ ჩვენ და ჩვენ ქართველ ხალხს ამ ჩვენს სამართლიან მოთხოვნებში.

ღრმა პატივისცემით და წინასწარი მადლობით:

გიორგი წერეთელი, თავმჯდომარე

ნიკოლ - ეთერი შენგელია, მდივანი

II დ დ ე ვ ა ნ დ ე ლ ო ბ ა

ო ს უ რ ი ხ ა ფ ა ნ გ ი

რუსმა იმპერიალისტებმა ოსური ხაფანგი ლამის ოსურ სასაკლაოდ გადაგვიქციონ. სულ უფრო და უფრო გახშირდა დასავლეთში გადმოცემული ინფორმაციები ქართველებისა და ოსების სისხლიანი კონფლიქტების შესახებ. მაგალითად 21-22 თებერვალს გადმოსცეს, რომ სამხრეთ ოსეთის დედაქალაქ ცხინვალში, სადაც სამხედრო მდგომარეობაა გამოცხადებული, მას შემდეგ რაც საქ. უზენაესმა საბჭომ სამხ. ოსეთის ავტონომიური ოლქი გააუქმა, მოკლულია 25 კაცი და მრავალიც დაჭრილიო. ამ მცირე განცხადებაში ყველაფერი ემსახურება საზოგადოების შეცდომაში შეყვანას, ისე რომ, ტყუილში გამოჭერაც გაგიჭირდება. მითითებული არ არის არც მკვლელები

ბის, არც მსხვერპლთა ეროვნება, მდეღვარების მიზეზად დასახელებულია ავტონომიის გაუქმება და, რაც მთავარია, მოსკოვის ინტერვენცია დასაბუთებულია.

მთლად ბრმა ან ბრიყვი უნდა იყო, ვერ მიხვდევ, რომ სამხრეთ ოსეთის ნომენკლატურა ჩვენში იგივე როლს თამაშობს, რასაც გაგაუზებისა მოლდავეთში (რუმინეთის ბესარაბია), რუს-პოლონელებისა ლიტვაში, მთის ყარაბაღი აზერბაიჯანსა და სომხეთში. რა თქმა უნდა, ყარაბაღი სხვა ორაგულია, რომელიც ლიფსიტა თევზებს ვერ შეედრება. ყარაბაღის პრობლემა რომ არ იყოს ბატონი გორბაჩოვი ვერაფრით ვერ გამართლებდა მისი ჯარების მიერ ამიერკავკასიის ოკუპაციას.

ჩვენ პრინციპულად არ გვინდა, რომ რუსის ხალხს, როგორც ნაციას, შეურაცხყოფა მივაყენოთ, მაგრამ დიდმა ერმა (და რომ იგი ასეთია, ამაში მას ეჭვი არ ეპარება) სიმართლე შეურაცხყოფად რად უნდა მიიღოს, სიმართლე კი ისაა, რომ თითქმის ყველაფერი, რითაც რუსი ამაცობს და თავს იწონებს: ანზანიდან დაწყებული მარქსიზმამდე უცხოეთიდან, კერძოდ ევროპიდან აქვს გადმოღებულ-შეთვისებული. სამწუხაროდ ჩვენდა, მათ ჩინებულათ შეითვისეს აგრეთვე მსოფლიო იმპერიალიზმის ვერაგი პოლიტიკა: დაყავი, გადაკიდე ერთიმეორეს და იბატონე.

ჩვენი, დამორჩილებული ერების უბედურება იმაშია, რომ, თუმცა ჩვენც კარგად ვიცით ეს უამრავი ხმარებით გამცეთარი მახე, მაინც უნებურად ვყოფთ თავს შიგ და ვიხლართებით, ვფაფხურობთ, გვინდა როგორმე თავი დავაღწიოთ, მაგრამ ამაოდ... სისხლი სისხლს ითხოვს, შურისძიება შურისძიებას. საბოლოოდ კი ერთმანეთს ვღუპავთ.

რა გვეთქმის ადგილობრივად დატრიალებულ ცოდვასა და გაუკითხაობაზე, როცა აგერ ჩვენს გვერდში პარიზში მცხოვრები, ჩამომავლობით ოსი და ქართული ოჯახის დედა სრულებით იზიარებს ოს სეპარატისტთა და რუს იმპერიალისტთა ვერსიას, სრულ პასუხისმგებლობას ქართ. ხალხის მიერ ახლად არჩეულ მთავრობას აკისრებს და, მაშ, ლოდიკურად გორბაჩოვმა ხვად საქართველოში სამხედრო ინტერვენცია რომ

განახორციელოს მან აღფრთოვანებული ტაში უნდა იქონიეს. ჩვენ, რასაკვირველია, პირველ რიგში ქართული ტყვილი გვტყვიან და საქართველოს განთავისუფლების საქმის დაბრკოლება გვადლევენ, მაგრამ არც ოსი ხალხის გაპირვება, ტანჯვა, წამება გვტოვებს გულგრილად. საუკუნეებით ერთად ცხოვრებამ და შეიძლება ბრძოლებმაც გადაგვაბა ერთმანეთს, დაგვაკავშირა. რამდენია დღეს შერეული ოს-ქართული ოჯახები? ჩვენ გვაქვს ცნობები, რომ ბევრი მათგანი ამჟამად შიმშილობს გორბაჩოვის მაკიაველურ პოლიტიკის საბოტაჟით. ამ დედების ბრძოლამ, საღმა აზრმა უნდა გაიმარჯვოს და იზეიმოს. მრავალეროვანი და მრავალაღმსარებლობის კავკასია ღმერთის თუ ბუნების ერთიანი შემოქმედებაა, იგი ან ერთად გადარჩება და ამალდდება, ანდა ერთად ჩაიძირება და შთაინთქმება რუსულ-სლავიანურ ოკეანეში.

პ ა პ უ ნ ა

საფრანგეთში ოსთა საზოგადოების თავმჯდომარეს*)
ქალბატონ ნასყიდაშვილ-ბითაროვს

ქალბატონო თავმჯდომარე, როგორც თქვენი წერილიდან ჩანს, თქვენს ხელთ მყოფი ინფორმაცია დაზუსტებას მოითხოვს. ამიტომ თავს ვალდებულად ვთვლით, მოგაწოდოთ რამოდენიმე ცნობა ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე უკანასკნელ ხანს განვითარებული მოვლენების შესახებ.

1990 წლის 20 სექტემბერს სამხ. ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა ყრილობამ თვითნებურად გამოაცხადა ოლქი სამხრეთ ოსეთის საბჭოთა დემოკრატიულ რესპუბლიკად სსრკ-ს შემადგენლობაში. ამ ანტიკონსტიტუციური აქტის საპასუხოდ საქ. სსრ უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე, 1990 წლის 21 სექტემბერს ბათილად სცნო ეს გადაწყვეტილება.

*) როცა ფრანგულიდან სიტყვა „პრეზიდენტს“ ვთარგმნით, მხოლოდ ორ შემთხვევაში: რესპუბლიკის და მეცნიერებათა

ეროვნული
პარლამენტი

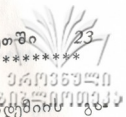
საქ. -ში ჩატარებული მრავალპარტიული დემოკრატიული არჩევნების ჩატარების შემდეგ, 1990 წლის 9 დეკემბერს, სამხ. ოსეთის ოლქში ჩატარდა არაკანონიერი (საარჩევნო კანონის გარეშე) არჩევნები, ხოლო 11 დეკემბერს თვითმარქვია „სამხრეთ ოსეთის საბჭოთა რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს“ სესიამ დაადგინა დაემორჩილებინა ადგლობრივი სახელმწიფოებრივ-სამართლებრივი სტრუქტურები საბჭოთა კავშირისათვის, დაარღვია რა ამით როგორც სსრკ -ს, ასევე საქ. -ს კონსტიტუციები. სსრკ -ს უზენაესმა საბჭომ და პრეზიდენტმა ამ ანტიკონსტიტუციურ აქტებზე არავითარი რეაგირება არ მოახდინეს. იმავე დღეს საქ. -ს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო იძულებული შეიქნა გაეუქმებია სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი. ეს იყო აღნიშნულ რეგონში სიტუაციის სტაბილიზაციის ერთადერთი საშუალება.

საქ. -ს რესპუბლიკაში, ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ტერიტორიის გარეთ, თითქმის ორჯერ მეტი ოსი ეროვნების მოქალაქე ცხოვრობს, ვიდრე ყოფილ ოლქის ტერიტორიაზე, მაგრამ არსად არავითარ კონფლიქტს ადგილი არა აქვს. შიდა ქართლშიც კონფლიქტის გაჩენის ერთადერთი მიზეზს ხელოვნურად შექმნილი ავტონომია წარმოადგენდა, და რომ არა კრემლის მიერ შეგულიანებული ექსტრემისტი ლიდერები სიტუაციის ამგვარი გამძაფრება შეუძლებელი იქნებოდა.

ცხინვალის ბლოკადაზე საუბარი მხოლოდ ამ საკითხში გაუთვითცნობიერებლობას შეიძლება ემყარებოდეს, ხოლო რაც შეეხება სათბობისა და რესურსების ნაკლებობას, მას განიხილის მთელი საქ. -ს მოსახლეობა და ანალოგიური მდგომარეობა ცხინვალში სულაც არ არის დაკავშირებული წარმოქმნილ კონფლიქტთან.

ამჟამად ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიურ ოლქის ტერიტორიაზე ფუნქციონირებს 145 ზოგადსაგანმათლებლო სკოლა, რომელთაგან 90 -ში სწავლება ოსურ ენაზეა, არის

აკადემიის პრეზიდენტი უნდა ვთარგმნოთ როგორც პრეზიდენტი, ყველა სხვა შემთხვევაში როგორც თავმჯდომარე. რედ.

ოსური უმაღლესი სასწავლებლო, მეცნიერებათა აკადემიის წევრება, ოსური თეატრი. ნომენკლატურული თანამდებობების და კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებათა ხელმძღვანელ ადგილებზე ძირითადად ოსი ეროვნების პირები მუშაობენ. აბსოლუტურად განსხვავებული სურათია ოსი ხალხის სამშობლო ჩრდილოეთ ოსეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში, რომლის დედაქალაქში ბოლო დრომდე არ იყო არცერთი ოსური სკოლა და არ არსებობდა ოსური კულტურისა და ტრადიციების განვითარებისა და შენარჩუნების არავითარი გარანტიები. ვფიქრობთ, კარგი იქნებოდა დიდად პატივცემული ქ-ნო თავმჯდომარევე, თქვენი შესაძლებლობები და ძალისხმევა მიგემაართათ ოსი და ქართველი ხალხის საერთო მტრის, კრემლის იმპერიალისტური პოლიტიკის წინააღმდეგ და დაგეცვათ მშობელი ხალხის ინტერესები მისსავე სამშობლოში - ჩრდილოეთ ოსეთში.

მიუხედავად იმისა, რომ ოსმა ექსტრემისტებმა გამოიჩინეს უმადურობა, მიაყენეს ქართველ ერს შეურაცხყოფა და თავიანთი უგუნური ქმედებით გამოიწვიეს სისხლის ღვრა, რითაც ტრაგიკული ფურცელი ჩაწერეს ქართველი და ოსი ხალხების ურთიერთობის ისტორიაში. გვსურს დაგარწმუნოთ, რომ არავინ აპირობს წაართვას შიდა ქართლის ოსურ მოსახლეობას ეროვნულ-კულტურული ავტონომია, რითაც ყოველთვის ფართოდ სარგებლობდნენ და ეხლაც სარგებლობენ საქ.-ში მცხოვრები ყველა ეროვნული უმცირესობანი. ამასთანავე, შიდა ქართლის ოსურ მოსახლეობას, რომელიც ეროვნული უმცირესობის კლასიკური მაგალითია, არა აქვს პრეტენზიის უფლება თვითგამორკვევისა და სუვერენული სახელმწიფოს შექმნაზე. ასეთია საყოველთაოდ აღიარებული კანონი, რომელიც ასახულია „სამოქალაქო უფლებების პაქტის“ 27-ე მუხლში, „პარიზის ქარტიაში ახალი ევროპისაკენ“ და სხვა საერთაშორისო აქტებში.

პატივისცემით საქართველოს უზენაესი საბჭოს
პრეს-ცენტრი

ეროვნული
გრაფიკული

„გ უ შ ა გ ი ს“ რ ე ლ ა ქ ც ი ა ს

ბატონო გიორგი, უპირველეს ყოვლისა, საქართველოს ქრისტიანულ-დემოკრატიული კავშირისა და მისი მთავარი კომიტეტის სახელით თქვენ და საფრანგეთის მთელს ქართულ ემიგრაციას გილოცავთ 1990 წლის 28 ოქტომბრისა და 11 ნოემბრის არჩევნებში ეროვნული მოძრაობის ბრწყინვალე გამარჯვებას, გილოცავთ ახალ 1991 წელს და გისურვებთ წარმატებებს ჩვენი საერთო სანუკვარი მიზნის – საქართველოს სრული ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის ძნელად სავალ გზაზე.

მტკიცედ გვწამს, ყოველგვარი სიძნელე დაძლეული იქნება და ეს წელი მნიშვნელოვან ფურცელს ჩაწერს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ისტორიაში. ამისთვის კი, პირველყოვლისა, აუცილებელია სრულიად საქართველოს ურდგვეი ერთობა, დაძლევა იმ კონფრონტაციული სიტუაციისა, რომელსაც ადგილი აქვს ეროვნული მოძრაობის ორ ფრთას შორის. ჩვენ, როგორც პოლიტიკურ ცენტრისტულ ბლოკ „თავისუფლების“ შემადგენლობაში შემაგალი ნეიტრალური ორგანიზაცია, მოვითხოვდით და კვლავაც მოვითხოვთ ურთიერთის მიმართ ქრისტიანულ მიმტვევებლობას და ორ ბანაკს შორის ურთიერთთანხმობას. დარწმუნებული ვარ, რომ არსებული წინააღმდეგობა დროებითი მოვლენაა. საბჭოთა იმპერიაში ამჟამად არსებული ფეთქებადი მდგომარეობა, ტოტალიტარული მექანიზმის ესოდენ მძლავრი ამოქმედება (რაც დამახასიათებელია იმპერიის არსებობის უკანასკნელი ეტაპისათვის) თითოეულ ჩვენთაგანს მოგვანიჭებს უნარს ყოველი პირადულის დავიწყებისას და შეკავშირებისას. კრიტიკულ მომენტებში ერთ მუშტად შეეკვრა მუდამ ახასიათებდა ქართველ ერს.

ახლა კი ორიოდ სიტყვით იმ ურთულესი სიტუაციის შესახებ, რომელიც შექმნილია საქართველოს რესპუბლიკასა და მთელს იმპერიაში.

პრეზიდენტ გორბაჩოვის ა. წ. 7 იანვრის ბრძანებულების შემდეგ საკავშირო ტელევიზიისა და ცენტრალური პრესის

ეროვნული
სამხედრო

მიერ გაჩაღდა აშკარა დეზინფორმაცია ყოფილ საბჭოთა კავშირის ავტონომიურ ოლქში, ისტორიულ სამაჩაბლო-საციციანო-ში შექმნილი ვითარების შესახებ. საკმარისია აღინიშნოს გაზ. „იზვესტიას“ პუბლიკაციები, საკავშ. ტელევიზია „ვრემი-ასა“ და „ტესენ“-ის ბოლოდროინდელი გამოშვებები, რომლებშიც ხდება საქართველოში „ვრემიას“-ს სპეც. კორესპონდენტის ქ-ნ ნ. ღონდაძისა და კონპუნქტის კოლექტივის მიერ მომზადებული მასალების შეკრეკა-დამახინჯება, რაზეც არაერთგზის გამოხატა თავისი გულისწყრომა საქ.-ს რესპ. უზენაესმა საბჭომ, ეროვნულმა ტელევიზიამ და პრესამ. რეალური ვითარება კი ასეთია:

აშკარაა იმპერიული ძალების მხარდაჭერა ოსი ექსტრემისტებისადმი, რომლებიც ინტენსიურად იღებენ იარაღს, არა მარტო ავტომატებისა და რევოლვერების, არამედ ჯავშანტრანსპორტიორებისა და რაკეტების სახით. ამ მხრივ განსაკუთრებით აღსანიშნავია ს. უ. კ. ის გენერლის, ეროვნებით ოსის კიმ ცაგოლოვის „მოდეაწეობა“. რაც შეეხება ანტიქართულ, საბჭოთა რეჟიმის ხელშეწყობით შეკოწიწებულ ორგანიზაციას „ადამონ ნიხასს“, მისი ლიდერები და მათ შორის აღან ჩოჩიევი იმალებიან საკავშირო შინაგან ჯარებში აშკარად შეიმჩნევა მხარდაჭერა ექსტრემისტებისადმი, რაც ხშირ შემთხვევაში სრული უმოქმედობით გამოიხატება. დაღუპულთა და დაჭრილთა რიცხვი ქართველებს შორის ბევრად მაღალია (დაღუპულია 20-მდე, ხოლო დაჭრილი ასზე მეტია.). არიან უსახლკაროდ დარჩენილნიც. დამწვარი და განადგურებულია ქართული კულტურის კერები – დამწვარია ცხინვალის ერთ-ერთი ქართული სკოლა, დახურულია ქართულენოვანი პრესა, ყოველმხრივ ავიწროებენ ცხინვალის პედაგოგიური ინსტიტუტისა და სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის ქართული ეროვნების თანამშრომლებს. აი, ასეთი გახლავთ რეალური სურათი (აღბათ ჩემს მიერ იგი უფრო შერბილებული სახითაა წარმოდგენილი).

საგულისხმოა, რომ ოს ექსტრემისტთა და მათ წამქეზებელთა ნამოქმედარმა დიდი გულისწყრომა გამოიწვია სამაჩაბლო-საციციანოს საზღვრებს გარეთ, საქ.-ს სხვადასხვა რეგიონებ-

ში მცხოვრებ ოსებში, რომელთა რაოდენობა საგრძნობლოდ აღემატება ყოფილი ოლქის ოსურ მოსახლეობას.

საკავშირო რადიო-ტელევიზიისა და პრესის მიერ მოვლენათა მიზანდასახული გაყალბების ტენდენცია (ვგულისხმობთ სამაჩაბლოს მოვლენებს) ოდნავ მიწვევს თორმეტ იანვრის შემდეგ – ლიტვის სუვერენულ რესპუბლიკაში ცენტრის მიერ განხორციელებული ამაზრზენი ხოცვა-ჟლეტის გამო (ლიტვური პრესის მონაცემებით დაღუპულია ოცამდე, დაჭრილი 331, ხოლო უგზო-უკვლოდ დაკარგულია სამოცამდე ადამიანი).

აქვე აღვნიშნავ, რომ ამ სისხლიანი აქციის ჩატარებისთანავე სრულიად საქართველომ, ეროვნულმა პარლამენტმა და კონგრესმა ერთხმად გამოხატეს აღშფოთება და პროტესტი საბჭოთა პრეზიდენტისადმი. ევროპისათვის, მთელი პროგრესული კაცობრიობისათვის სამარცხვინო ლაქაა ის ფაქტი, რომ ეს პირსისხლიანი დიქტატორი მშვიდობის დარგის ნობელის პრემიის მფლობელია!

საკავშირო პრესამ და ტელევიზიამ „ბალტიისპირეთის ფრონტზე“ „ისახელა“ თავი. ცინიზმის ჟურნალისტური ეთიკის დარღვევის ეტალონურ ნიმუშად შეიძლება ჩაითვალოს „ვრემია“ და „ტე-ეს-ენ“-ის ინფორმაციები, ლენინგრადის ტელევიზიის „600 წამის“ საოცრად ტენდენციური, ცალმხრივი გადაცემა, მიმართული ჯალათთა დასაცავად. ამ შემთხვევაში ნათლად განცხადდა (ვინ იცის მერამდენეგზის?!) იმპერიული პარლამენტის „დემოკრატიულობა“ – სესიის მონაწილეთა უმრავლესობის მოთხოვნით ეს გადაცემა სრული სახით გაუშვა საკავ. ტელევიზიამ, როგორც „მეტად ობიექტიური და მართალი“ ინფორმაცია. გარდაქმნა და საჯაროობაც ასეთი უნდა! ასევე ცინიზმითაა გაყლენილი პრეზ. გორბაჩოვის განცხადებანი, თითქოს იგი არ იყო მომხდარი საქმის კურსში. როგორც ვხედავთ მეორდება თბილისის ცხრა აპრილის ტრაგედიის სცენარი. ოც იანვარს მოსკოვში, მანქნის მოედანზე გაიმართა ოცითასიანი საპროტესტო მიტინგი, იმავდროულად მრავალათასიანი აქცია ჩატარდა ლენინგრადში.

საკავშირო ტელევიზიამ აკრძალა ერთადერთი ნორმალური

და ობიექტური პროგრამა „ვზღლიადი“, რომლის ხელშეწყობაშია, რუსეთის უზენაესი საბჭოს დეპუტატმა ალ. ლიუბიმოვი-მა პოპულარული ქართ. გაზეთის „7 დღის“ კორესპონდენტს (იხ. ა. წ. 18 იანვრის ნომერი) განუცხადა: „საკავშირო სახტელერადიო ახლა ერთ პიროვნებაზე მუშაობს“. დაითხოვეს საინფორმაციო სააგენტო „ინტერფაქსი“, პრეზიდენტმა ვეტო დაადო ადრე მის მიერვე გამოცხადებულ პრესის თავისუფლებას! ძნელი მისახვედრი არ არის, თუ რა სუნი უდის ყოველივე ამას!

დღეს სისხლი იღვრება ლიტვასა და საქართველოში, ხვალ იგივე ბედი ელის ლატვიას, ესტონეთს...

საკავშირო პრესაში უკვე დაიწყო ლაშქრობა რუსეთის ფედერაციის მეთაურის ბორის ელცინის წინააღმდეგ, რაც გამოწვეულია ბალტიისპირეთის რესპუბლიკების ხელმძღვანელებთან ერთად „გაერო“-სადმი ერთობლივი მიმართვით (იხ. „იზვესტიას“ ა, წ. 19 იანვრის ნომერი). მოსკოვში ეწყობა კრემლის მიერ ინსპირირებული ელცინის საწინააღმდეგო შეკრებები.

ახლა საქ. -ს დავუბრუნდეთ. კრემლი კვლავ აქტიურად ცდილობს ისედაც რთული ვითარების შემდგომ დესტაბილიზაციას. 15 იანვარს სამაჩაბლოში (ქ. ცხინვალსა და ჯავის რაიონში) საკავშირო თავდაცვის სამინისტროს მითითებით შეყვანილია მედესანტეთა დაუნდობლობით ცნობილი ნაწილები, თითქოსდა „იქ განლაგებული სამხედრო ობიექტების დასაცავად“. ცხადია, ამ ნაწილებს, ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის სარდლობასა და იმპერიულ თავდაცვის სამინისტროს სულ სხვა მიზნები ამოძრავებთ.

მდგომარეობას ართულებს ერაყ-ქუვეითის კონფლიქტი და ახლად დაწყებული ომი, რადგან გორბაჩოვმა და მისმა გარემოცვამ შეიძლება ისარგებლოს ამით და ახალი მძლავრი დარტყმა განახორციელოს დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის მებრძოლ რესპუბლიკებზე. ადამიანი, რომელმაც 9 აპრილის ტრაგედიის შემდეგ კვლავ დაღვარა სისხლი, აღარაფრის წინაშე აღარ დაიხვეს გადასასაჩიხად გამზადებული ბოროტების იმპე-

ეროვნული
გინელოგიური

რის გადასარჩენად.

ზემოთქმულს ერთვის ე. წ. „თურქ-მესხთა“ (უფრო სწორედ კი — მესხეთელ თურქთა) საკითხი, საკითხი პროთურქულად განწყობილი მასისა (ქართული ორიენტაციის მქონენი აშკარად უმცირესობას შეადგენენ, რაც დადასტურა როგორც საარქივო დოკუმენტებმა, ისე ჩვენს მიერ და სხვა სპეციალისტთა მეოხებით სიტუაციის ადგილზე შესწავლამ, რომლის უდიდესი ნაწილი (დაახლოებით 95%) თურქულ ეთნოსს განეკუთვნება. ისინი არც მალავენ ამას. ყოველივე ამაში მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა სისხლის აქტიურმა აღრევამ. მეტად სამწუხაროა ის ფაქტიც, რომ არა თუ 1918 - 1920 წლებში, არამედ გასულ საუკუნეშიც ქართული მოსახლეობის, ქრისტიანული მოსახლეობის მიმართ განსაკუთრებული სისასტიკით სწორედ გამუსულმანებული, გათურქებული მესხები გამოირჩეოდნენ, რაც დადასტურებულია მრავალრიცხოვანი დოკუმენტური წყაროებით. გარდა ამისა, მათ ლიდერებთან შეხვედრებმა ცხადჰყო, რომ ისინი მოითხოვენ მხოლოდ და მხოლოდ ისტორიულ „სამშობლოში“ — სამცხე-ჯავახეთში კომპაქტურად ჩასახლებას, თურქული სკოლებისა და მეჩეთების, თურქული გაზეთების გახსნას. მათივე მოთხოვნას შეადგენს თურქ მესხთათვის ავტონომიის მინიჭება.

ჩვენ ქრისტიან-დემოკრატები ყოველთვის ვიყავით და კვლავაც ვიქნებით მიმტევებელნი, წინააღმდეგნი ყოველგვარი ეროვნული დაპირისპირებისა იმ შემთხვევაში, თუ საფრთხე არ ემუქრება ქართველი ერის ინტერესებს მშობლიურ მიწა-წყალზე. ზემოთქმული კი გვაიძულებს ვიჭონით ჩვენი მკაცრად ჩამოყალიბებული პოზიცია ხსენებული პრობლემისადმი.

სსრკ-ს ახლადარჩეულმა ვიცე-პრეზიდენტმა იანაევმა და საკავშირო ტელევიზიის პოლიტიკურმა მიმომხილველმა ი. ფესუნენკომ, ა. წ. 19 იანვრის გადაცემაში, არაორაზროვნად გააგრძნობინეს, რომ ცენტრს კარგად ახსოვს „თურქ მესხთა“ საკითხი!

ბ. რედაქტორო, მოგმართავთ თხოვნით, რომ სწორი ინფორმაცია მიაწოდოთ საფრანგეთის პრესას, საზოგადოებრიობას.

ულრმესი პატივისცემით,

ლევან ურუშაძე

საქ. -ს ქრისტიანულ-დემოკრატიული კავშირის მთავარი კომიტეტის წევრი, ისტორიის მეც. კანდიდატი.

მოკლე ცნობები ს. ქ. დ. კ. შესახებ

საქართველოს ქრისტიანულ-დემოკრატიული კავშირი არის ქრისტიანობის ზოგადსაკაცობრიო იდეებსა და დემოკრატიულ პრინციპებზე დამყარებული პოლიტიკური გაერთიანება, რომლის უზენაესი მიზანია ქრისტიანული სიყვარულის საფუძველზე სრულიად საქართველოს გაერთიანება, ბრძოლა ჩვენი ქვეყნის 1921 წლის ანექსია-ოკუპაციის შედეგად დაკარგული სრული ეროვნული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის.

კავშირის აგებულება. ს. ქ. დ. კავშირის უმაღლესი ორგანოა მისი ყრილობა, რომელიც ჩვეულებრივად ყოველ ორ წელიწადში ერთხელ იკრიბება. დიდი საბჭოს წევრთა ორიმესამედის გადაწყვეტილებით დასაშვებია რიგგარეშე ყრილობის მოწვევა. ყრილობებს შორის კავშირის აღმასრულებელი ორგანოა მისი მთავარი კომიტეტი 7 პირის შემადგენლობით, არჩეული ყრილობის მიერ ფარული კენჭისყრით ორი წლის ვადით. საქ. ქრისტიანულ-დემოკრატიული პარტიის უკანასკნელი ყრილობა ჩატარდა თბილისში, 1990 წ. 27 დეკემბერს. მან აირჩია მთავარი კომიტეტი შემდეგი შემადგენლობით:

ბადრი მაქავარიანი (კავშირის თავმჯდომარე), **ამირან ძოწენიძე** (თავ - ის მოადგილე), **ზვიად დოლიძე** (პრეს-ცენტრის დირექტორი), **ლევან ურუშაძე** (პრეს-ცენტრის თავ. რედაქტორი, მეცნიერებისა და განათლების კომისიის თავ - რე), **დავით გამყარელიძე** (საგარეო ურთიერთობათა მდივანი), **ვაჟა დურმიშიძე** (ბლოკ "თავისუფლების" წევრ ორგანიზაციებთან ურთიერთობის კომისიის თავ - რე), **გიორგი ბურჯანაძე** (თბილისის კომიტეტის თავ - რე).

სარევიზიო კომისიის თავმჯდომარე: **პაატა ნაცვლიშვილი.**

ს. ქ. დ. კ. ზრუნავს ადამიანთა უფლების დაცვისთვის,

საქ. -ში უკვე ფეხმოკიდებული მრავალპარტიული იტად დემოკრატიული მმართველობის შემდგომ სრულყოფისათვის, კერძო საკუთრების, როგორც პიროვნების თავისუფლების გარანტის, განვითარებისათვის. კავშირი პრინციპულად მიუღებლად თვლის ყოველგვარ ძალადობას და ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიაზე მცხოვრები ეროვნული უმცირესობების უფლებათა შეზღუდვას და ასე შემდეგ ...

რედ.

*** **

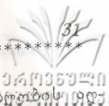
საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს

მ ი მ ა რ თ ვ ა

გაეროს, მსოფლიოს ქვეყნების ხალხებსა და მთავრობებს

უკვე რამდენიმე თვეა, რაც შიდა ქართლის, ყოფილი ეგრეთ წოდებული „სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის“ ტერიტორიაზე, რომელიც საქართველოს გეოგრაფიულ ცენტრს, ქართველი ხალხის ისტორიულ სამშობლოს, სულიერი და მატერიალური კულტურის აკვანს წარმოადგენს, - მიმდინარე პროცესებს სსრკ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები და საზღვარგარეთის მთელი რიგი სააგენტოები აშუქებენ, როგორც ეთნოკონფლიქტს, რომელშიც საქართველოს რესპუბლიკის ახალი მთავრობა ცდილობს ოს ხალხს ეროვნული ავტონომია წაართვას. ეს სიცრუეა და მონაგონი, რომელსაც თან ახლავს ცენტ. ტელევიზიის მიერ ფალსიფიცირებული ვიდეოინფორმაცია, რომელიც მიახლოებითაც კი ვერ ასახავს რეალობას.

სინამდვილეში შიდა ქართლში მიმდინარეობს ცენტრის - საკავშირო მთავრობის გამოუცხადებელი ომი რესპუბლიკასთან, რომელმაც უარი თქვა მონაწილეობა მიიღოს „განახლებული ფედერაციის“ შექმნაში და ხელი მოაწეროს სამოკავშირეო ხელშეკრულებას. სწორედ ოს ბიუროკრატიასე დაყრდნობით, რომელმაც მოახდინა ხელისუფლების უზურპაცია 1922 წელს უკანონოდ შექმნილ ავტონომიურ ოლქში, ე. წ. „სამხრეთ ოსეთში“, ცდილობს დღეს ცენტრი ხელფეხი შეუბოროკოს 1921 წ.

დალით წარმეული სრული სახელმწიფო დამოუკიდებლობის
დგენისაკენ მიმავალ ქართველ ხალხს.

ოსი მოიერიშეების მოქმედებაში ცენტრის აქტიური მონაწილეობა აშკარაა, თუნდაც მხოლოდ იმიტომ, რომ რეგიონში განლაგებული სსრკ შინაგანი სამინისტროს ჯარები ხელს უწყობდნენ მათ თავდასხმებს ქართ. მილიციასა და მშვიდობიან მოსახლეობაზე, ხოლო უახლესი ტიპის იარაღით, რაკეტებითაც კი, მოიერიშეები რეგიონში განლაგებული სამხედრო ნაწილიდან მარაგდებიან.

ოსი ექსტრემისტების, საჯარისო დანაყოფებისა და მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების, განსაკუთრებით კი სსრკ ცენტრალური კოორდინებული მოქმედება იმას მოწმობს, რომ საქ. -ს რესპუბლიკას დილემის წინაშე აყენებენ - ან ხელი მოაწეროს სამოკავშირეო ხელშეკრულებას, ანდა დაკარგოს შიდა ქართლისა და აფხაზეთის ოდითგან თავისი ტერიტორიები.

როგორც მდგომარეობა გვიჩვენებს, აფხაზეთში კვლავ იკვეთება ახალი კონფლიქტი, რამდენადაც ამ რეგიონში საქ. -ს რესპუბლიკის მთავრობის შეუტყობინებლად რამდენიმე ასეული მედესანტე გამოჩნდა. საქ. -ს კრემლის მხრით ემუქრება მასობრივი სისხლიანი რეპრესიები, რომელთა პროპაგანდისტულ მომზადებას ემსახურება მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა მიერ გაჩაღებული ზემოაღნიშნული ანტიქართული კამპანია.

ყველანაირად იჩქმალება ის ფაქტი, რომ საქ. -ს ოკუპაციისა და ფაქტობრივი ანექსიის შემდეგ, სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის შექმნას და, ამრიგად, საქ. -ს ნაწილის „ოსეთად“ მონათვლას (მაშინ როდესაც ნამდვილი ოსეთი საქ. -ს გარეთ, ჩრდილოეთ კავკასიაში მდებარეობს) არც ისტორიული, არც სამართლებრივი, არც მორალური საფუძვლები არ გააჩნდა და მხოლოდ ერთი მიზანი ჰქონდა - შეექმნა საქ. -ს ტერიტორიაზე პოლიტიკური პლაცდარმი რუსეთის კომპარტიისათვის, რომელიც მანამდე ოსებს საქ. -ს დემოკრატიული რესპუბლიკის წინააღმდეგ საბრძოლველად იყენებდა საქართველოში.

გასაკვირი არ არის, რომ დღესაც ოსი კომუნისტი ტერორისტების ანტიქართული პუტჩი შიდა ქართლში მიმდინარეობს

სკვპ იდეალებისადმი ერთგულებისა და საბჭოთა კავშირის ნლობაში დარჩენის პოლიტიკური ლოზუნგით.

ქართველი ხალხი მზად არის დაიცვას როგორც თავისი სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა, ასევე ტერიტორიული მთლიანობა.

ცნობს რა შიდა ქართლის ოსი მოსახლეობის—ეროვნული უმცირესობის უფლებას სრულ ეროვნულ-კულტურულ ავტონომიაზე, თანამედროვე საერთაშორისო სამართლის დაწესებული ნორმების ერთგული საქართველების მთავრობა არ დაუშვებს, რომ საქ.-ს ტერიტორიის ფარგლებში მათ ჰქონდეთ ავტონომია ან სახელმწიფოებრიობის პრეტენზიის მქონე სხვა წარმონაქმნი.

საქ.-ს მთავრობამ უკვე წამოაყენა შიდა ქართლში კონფლიქტის მოსაგვარებლად მთელი რიგი წინადადებანი. მათგან მთავარია სისხლის ღვრის დაუყოვნებლივ შეწყვეტა და ყველა შეიარაღებული ფორმირებების განიარაღება. ამან უნდა უზრუნველყოს მოლაპარაკების დაწყება შიდა ქართლში მცხოვრები ყველა პირის და, უწინარეს ყოვლისა, ოსი მოსახლეობის წარმომადგენელთა სრული უსაფრთხოების პირობებში, რომლებთანაც გაიმართება მოლაპარაკება შიდა ქართლის ოსი მოსახლეობის სტატუსის საბოლოო მოწესრიგებისათვის.

მიუხედავად ამისა, საბჭოთა არმიის მხარდაჭერით მოიერიშეების მოქმედება კვლავ გრძელდება და თან სულ უფრო ინტენსიური ხდება, ასეთ პირობებში კრემლის მიერ საქ-ს ტერიტორიაზე დესტაბილიზაციის ახალი კერების შესაქმნელად მიღებული ზომები შეიძლება განხილულიქნეს მხოლოდ და მხოლოდ როგორც საქ.-ს წინააღმდეგ მიმართული აგრესია.

შექმნილ ვითარებაში საქ.-ს რესპუბ. უზენაესი საბჭო მსოფლიოს ქვეყნების ხალხებსა და მთავრობებს მიმართავს შემდეგი მოწოდებით:

1. დაუყოვნებლივ შეიქმნას კომპეტენტური საერთაშორისო კომისია გაეროსა და ევროპარლამენტის ექსპერტების მონაწილეობით ადგლზე სინამდვილის შესასწავლად, რათა ფართო საზოგადოებრიობამ უტყუარი ინფორმაცია მიიღოს საქართველოში მიმდინარე მოვლენებზე.
2. დახმარება გაეწიოს საქ.-ს რესპუბლიკას ყველა იმ საშუალებით, რაც კი საერთაშორისო სამართლით არის გათვალისწინებული სუვერენული სახელმწიფოს ნებისმიერი ფორმის აგრესიისაგან დასაცავად. საქ. რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე

ზ. გამსახურდია.

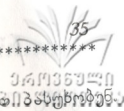
ალადგინეთ წესრიგი“, განუცხადა მას გორბაჩოვმა, „საწინააღმდეგო შემთხვევაში მე ვიქნები ვალდებული, რომ ეს საქმე პირადად მოვაგვარო“. მან ეს გააკეთა.

გააკეთა კი? სისხლიანი კვირა არ იყო გათვალისწინებული მხოლოდ ლიტველთა შესასლუდავად. ლიტვა მხედველობაში იყო მიღებული, როგორც პირველი დომინო გადაჯაჭვული სხვა რესპუბლიკების შეზღუდვებთან: ლიტვის დასჯაში მოსკოვს აზრად ჰქონდა სხვების დაშინებაც. მაგრამ, დაშინების მაგივრად, სისხლიანი კვირა-დღის ვითარებიდან წარმოიშვა იმედი. ამისთვის მრავალი მიზეზი არსებობს. რა თქმა უნდა, მთავარია თვით ლიტველების გამბედაობა. შემდეგია, სისხლიანი კვირის ვითარებისაგან წარმოშობილი გულისწყრომა თვით საბჭოთა კავშირის შიგნით და უცხოეთში. აგრეთვე არსებობს თვით მიხეილ გორბაჩოვის მნიშვნელოვანი ფაქტორი.

გორბაჩოვის პოლიტიკური გამოსახულების ყველაზე დამახასიათებელია მისი გადაუწყვეტელობა. ის ვერასოდეს ამთავრებს მის საქმეს. უმნიშვნელოა, ეს საქმე არის პროგრესული თუ რეაქციული. მან დაიწყო დემოკრატიზაცია, მაგრამ ყოყმანობს რომ ის გადაიყვანოს დემოკრატიზაციაში, შემდეგ მან დაიწყო დემოკრატიზაციის უკან დახევა, მაგრამ ამჟამადაც ყოყმანობს რომ წინ წამოსწიოს დიქტატურა. ის ყოველთვის შუალედში იმყოფება, რადგან ის არის ტრანზიტული. სწორედ ამიტომ გამოიყურება ისე, რომ თითქოსდა ყველა იბრძვის გორბაჩოვის წინააღმდეგ, სინამდვილეში ყველა იბრძვის გორბაჩოვის სასარგებლოდ (პრეზიდენტ ბუშის ჩათვლით) და გორბაჩოვისათვის. დღეს დღეობით, სამწუხაროდ, რეაქციონური პარტიის ბიუროკრატია და სამხედრო წყობილება იმარჯვენს ბრძოლაში.

მისი გადაუწყვეტელობის გამო, გორბაჩოვი დიდი ოსტატია ნახევარი ზომებისა. მიწების ნაწილობრივი განკერძოება, ნაწილობრივი დაწესება თავისუფალი ბაზრის ეკონომიკისა, მანეთის ნაწილობრივი კონვერსირება, პრესის ნაწილობრივი თავისუფლება და, აგრეთვე, ნაწილობრივად დაშვება მრავალპარტიული სისტემისა.

მაგრამ არსებობს ერთი მნიშვნელოვანი გამოწვევა მის გადაუწყვეტელობაში: საბჭოთა კავშირის ხელუხლებლობა. გორბაჩოვი თავის თავს ხედავს როგორც ზეძლიერი ქვეყნის პრეზიდენტს და სხვად არაფრად. ყველა ვინც კი ემოქმდება იმპერიის ერთიანობას, მის მიერ მხედველობაშია მიღებული როგორც მისი პირადი მტერი, ამიტომაც არის ის მოუქნელი, არარესპუბლიკური და ამდენად მოუთმენელი, უზრდელიც კი დამოუკიდებლობის მოძრაობების ლიდერებთან გარი-

გებაში. ისინი ამას გრძნობენ და სამაგიეროს გადახდილი პასუხობენ. შემთხვევითი არ არის, რომ წარმოდგენა გორბაჩოვზე არასოდეს არ იღვა მაღალ დონეზე რესპუბლიკებში. 1989 წლის გაზაფხულზე თბილისში თავდასხმების შემდეგ ყველაფერი იღონეს, რომ მასში გორბაჩოვის მონაწილეობა მიეჩქმაღათ. ეგორ ლიგაჩოვმა, რომელიც მოქმედებდა წესით, თავის თავზე აიღო პასუხისმგებლობა. მაგრამ მათ ვერაინ მოატყუეს. როდესაც ლიგაჩოვი იქნა განწირული, მან აღიარა სიმართლე. გორბაჩოვსა და ლიგაჩოვს შორის დაპირისპირებისას, იმ დროს საგარეო საქმეთა მინისტრი ელუარდ შევარდნაძე პრეზიდენტს მიემხრო. ეს იყო შევარდნაძის უკანასკნელი ასეთი მოქმედება. მან იცოდა, რაც იყო მოსალოდნელი, მან იცოდა, რომ რესპუბლიკათა დომინოს თამაში მხოლოდ იწყებოდა და არ სურდა, ასეთი რამის მონაწილე ყოფილიყო განმეორებით. მან დასტოვა სალაშქრო ეტლი, რომელიც დიქტატურისკენ მიემართებოდა.

შევარდნაძემ, გარდა თავდაცვის მინისტრ მარშალ იაზოვისა და ამერიკის ცენტრალური დაზვერვის სააგენტოსი, ყველაზე უკეთესად იცოდა, თუ რამდენი ტანკი დარჩა საბჭოთა კავშირს. მან იცოდა, რომ ეს ტანკები არ იყვნენ მიმართულნი პრადის, ბუდაპეშტის და ბერლინისაკენ, არამედ ვილნიუსის, თბილისისა და რიგისაკენ. მან იცოდა, რომ ახალი პოლიტიკური აზროვნება მხოლოდ საექსპორტოდ იყო და უარყოფდა ბრეჟნევის დოქტრინას ადგილობრივად გამოსაყენებლად. სწორედ ამიტომ გადადგა ის.

ამჟამად, დასავლეთი ღრმა შემფოთებაშია და ბჭობს, თუ როგორ დაეხმაროს საბჭოთა კავშირში დემოკრატიას. რეცეპტი ძველებური და ადვილად საწინასწარმეტყველებია – ეკონომიკურად დასჯა. მაგრამ ეს მუდამ იყო და იქნება უძლური. მხოლოდ ერთი ნამდვილი საშუალება არსებობს იმ რესპუბლიკების დასახმარებლად, რომლებიც თავიანთი დამოუკიდებლობისათვის იბრძვიან: მიღებული იქნენ ისინი როგორც ასეთნი, იქნენ ცნობილნი როგორც სუვერენული სახელმწიფონი. მხოლოდ მაშინ იქნება იძულებული მოსკოვი, რომ გამოიყენოს ახალი პოლიტიკური აზროვნება მათ მიმართ და დაივიწყოს ტანკები და ბრეჟნევის დოქტრინა.

ეს იყო ქვაკუთხედი რუსეთის პრეზიდენტ ბორის ელცინის ინიციატივისა, როდესაც ბალტიისპირეთის სამ რესპუბლიკასთან ერთად მან წერილი გაუგზავნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციას თხოვნით, რომ დაუყოვნებლივ მოიწვიოს ბალტიისპირეთის კრიზისზე კონფერენცია, რომ ეს რესპუბლიკები იყვნენ მხედველობაში მიღებულნი არა

როგორც საგნები შეზღუდვებისა, არამედ როგორც სუბიექტური საერთაშორისო სამართლისა და როგორც წევრნი საერთაშორისო ერთობლიობისა. ამ იდეის მიღებით ლიტვა დაამტკიცებს, რომ ის არის პირველი დომინო, რომელიც დაამხოვს ტოტალიტარულ იმპერიას, რომლის ნანგრევებიდან აღსდგება ახალი გაერთიანება დამოუკიდებელი სახელმწიფოებისა.

ინგლისურიდან თარგმნა

მელორ სტურუა
ლადო ბაბიშვილმა

მ ე ლ ო რ ი ს ტ უ რ უ ა :

„მე ვარ ჩემს ხალხთან“

გაზაფხულის თბილი სადამო იყო. მამაჩემი და მე, თბილისში, ჩვენი სახლის აივანზე ვისხედით. მთელს ქალაქს ჩვენს წინ გამოედინა მისი დაუფიწყარი მშვენიერება. მტკვარს თითქმის ორ თანაბარ ნაწილად გაეყო ქალაქი. იმ დროს მტკვარი იყო სუფთა, როგორც ბავშვის სისხარი. მტკვარში შეგედლოთ ცურვა, გთევეზავათ და გეჭამათ კიდევ იქ დანაჭერი თევზი.

მოულოდნელად მამამ მითხრა: „იცი რა შვილო, ჩვენი ოჯახის ისტორია მსგავსია მონტაგუესა და კაპულეტების, იმ განსხვავებით რომ დასასრული უფრო მხიარულია“. არ ვიცი რამ გამოადვიდა მამაჩემის მოგონებები. შესაძლოა, მტკვრის მიერ ორად გაყოფილმა ქალაქმა? მაგრამ ჩემთვის ნათელი იყო, ყოველშემთხვევაში, თუ რა ხდებოდა მის აზროვნებაში.

მამაჩემი და მისი ძმა იყვნენ სოციალ-დემოკრატები და შემდეგ კი ბოლშევიკებს შეუერთდნენ. დედაჩემი და მისი ძმები ეკუთვნოდნენ გაღარიბებულ ქართველ კეთილშობილებს. მამაჩემი და მისი ძმა იბრძოდნენ მეფის მთავრობის წინააღმდეგ, დედაჩემის ძმები ოფიცრები იყვნენ რუსეთის იმპერიული არმიის. მაგრამ ნამდვილი დაპირისპირება დაიწყო, როდესაც საქართველო გახდა დამოუკიდებელი სახელმწიფო, 1917 წლის რევოლუციის შემდეგ. მოსკოვმა დაარღვია საქ. -ს მენშევიკურ მთავრობასთან დადებული შეთანხმება და საქართველოს დასაპყრობლად წითელი არმია გამოგზავნა. მამის მხრიდან ჩემმა ბიძებმა შემოუტიეს დედის მხრიდან ჩემს ბიძებს, რომლებიც საქ. -ს იცავდნენ. ძალები იყვნენ არა თანაბარი. კიროვმა და ორჯონიკიძემ, რომლებიც მეთაურობდნენ წითელ არმიას, ლენინს გაუგ-

მელორი სტურუა: „მე ვარ ჩემს ხალხთან“

ზაენეს კარგად ცნობილი ტელეგრამა: „თბილისში წითელი ფრიალებს“.

როდესაც მამას დედა შეუყვარდა ისინი დაემო ორივე ოჯახმა და მათთან კავშირი გაწყვიტეს. მხოლოდ ჩემმა დაბადებამ შეარბილა მათ შორის ურთიერთობა, მაგრამ არცერთ ოჯახს არ უცვნია მეორე როგორც მეგობარი. ორივე მხარე ცდილობდა, ჩემთვის განემარტა საკუთარი იდეები და მე თავს ვგრძნობდი ჯვარცმულად, მათ იდეოლოგიურ ჯვარზე.

როდესაც დრო დადგა, რომ ვინმე უნდა შემყვარებოდა, მე მიყვევი ჩემი მშობლების ნაკვალევს, იგი იყო რუსი გოგონა. არც ჩემი და არც მისი ნათესავები არ იყვნენ გახარებული ამ ქორწინებით. მხოლოდ ჩვენი პირველი ვაეიშვილის დაბადებას მოჰყვა, თუმცა არა მშვიდობა, ზავი მაინც. სხვათა შორის, ჩემი მეუღლის მშობლებსაც მსგავსივე პრობლემა გააჩნდათ: მისი მამა იყო უღრეკი ბოლშევიკი და დედა კი პირდაპირი შთამომავალი თავად ზუბოვისა, რომელმაც მოაწყო სასახლეში გადატრიალება, რომლის შედეგადაც ეკატერინე დიდი ავიდა რუსეთის სამეფო ტახტზე, ხოლო ზუბოვი მრავალი წლის განმავლობაში მისი საყვარელი. მიუხედავად ყოვლისა, მე ყოველთვის თავს ვგრძნობდი ჯვარცმულად და გაგლეჯილად ჩემს ოჯახსა და სამშობლოს შორის.

მოსკოვში, ჩემს საწერ მაგიდაზე დევს წიგნი: „ქართლის ცხოვრება“. ეს არის საქართველოს ისტორია, ნაწერი მრავალი ძველი ქრონიკოსისა. როდესაც მე პირველად წავიკითხე ეს წიგნი, ჩემი ბავშვობის ხანაში, მან ჩემზე უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდინა. მე მამას ვკითხვ: რატომ მისცეს ძველმა იტორიკოსებმა წიგნს ასეთი სახელი? ისინი სწერდნენ არა საქართველოს ცხოვრებაზე, არამედ ხალხის განუწყვეტელ ხოცვაზე: მონღოლების, თურქების, სპარსელების, რუსებისა და სხვების მიერ. მამამ მითხრა: „ისინი მათ ქრონიკებს სისხლით სწერდნენ.“ საქ. -ს ერთ-ერთმა უდიდესმა მწერალმა, კონსტანტინე გამსახურდიამ განაცხადა, რომ მას ეჯავრება ის ჯვარი, რომელიც საქ. -ს ძვირი დაუჯდა. ქრისტიანობა საქართველოში სახელმწიფო რელიგიად დაწესდა მეოთხე საუკუნეში. შემოფარგლულია რა დიდი მაჰმადიანი მგლების მიერ, ჩემი სამშობლო განუწყვეტლივ ომში იყო, ან იყო დაპყრობილი. მე-18 საუკუნის დასასრულში მეფე ერეკლე იძულებული გახდა, რომ ორი ავიდან ერთი ნაკლებად ავი აერჩია და ქ. გიორგიევსკში იმპერიალურ რუსეთთან ხელი მოაწერა ხელშეკრულებაზე.

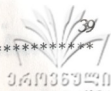
მხოლოდ ორიოდ წელი დასჭირდა პეტერსბურგს, რათა დაენიშნა გეორგიევსკის ხელშეკრულება და ჩემი ქვეყანა ექცია რუსეთის პროვინციად.

ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ, საქ-ს დამოუკიდებლობა მოკლენიანი გამოდგა—მხოლოდ სამნახევარი წელი. გაწითლებულმა საქართველომ სცადა, რომ დამოუკიდებლობა შეენარჩუნებია ახალი სისტემის ქვეშ, მაგრამ ამას ვერ მიაღწიეს ქართველმა ბოლშევიკებმა. სტალინმა გათელა მათი იმედები. ქართ. ბოლშევიკებმა სცადეს, ლენინი გაეფრთხილებიათ, მაგრამ ლენინი მძიმე ავადმყოფი იყო და არ შეეძლო ქართველების სასარგებლოდ ებრძოლა, სამაგიეროდ, მას სურდა, ეს ამოცანა ტროცკის მოეყვანა სისრულეში, მაგრამ ტროცკიმ არ ისურვა ამ პასუხისმგებლობის თავზე აღება „ცუდი ჯანმრთელობის“ მომიზეზებით. რისი გაცეთებაც ლენინს შეეძლო, იყო წერილის დაწერა, რომელშიც მკაცრი სიტყვებით დაგმო რუსული შოვინიზმი.

ასე, რომ ორჯერ საქ. -ს ისტორიაში, ერთხელ იმპერიალურმა პეტერბურგმა და ერთხელ საბჭოთა მოსკოვმა დაარღვიეს საქ. -სთან ხელშეკრულება. ზოგი ფიქრობს, რომ რადგანაც სტალინი იყო ქართველი, ის უფრო რბილად ეპყრობოდა მის თანამემამულეებს. პირიქით, მას ქართველები სძულდა უფრო მეტად, ვიდრე საბჭ. კავშირის სხვა რომელიმე ერი. (გავიხსენოთ როგორ ეჯავრებოდა ნაპოლეონს კორსიკელები!) თუ კი საბჭ. კავშირის რომელიმე ნაწილში წმენდები მიმდინარეობდა, ასე ვთქვათ, ხელდახელ, საქართველოში მას განსაკუთრებულ მიზანში ყავდა აყვანილი: ძველ ბოლშევიკთა გვარდია, რომლებიც სტალინს იცნობდნენ და მას შეებრძოდნენ, რათა შეენარჩუნებიათ საქ. -ს ავტონომია, მწერლები და მეცნიერ მუშაკები, ზოგადად შემომქმედი ინტელიგენცია.

ქართველების უკანასკნელი ცდა, რომ დამოუკიდებლობის ნაწილაკი მაინც შეენარჩუნებიათ, მოხდა, როდესაც წინ აღუდგენ ბერიას საქართველოს კომპარტიის მეთაურად გახდომას. ისინი დამარცხდნენ და მძიმე საფასურიც გადაიხადეს. ამ საქმეში ჩარეული თითქმის ყველა დახვრიტეს ან გადაასახლეს. მამაჩემს „ბედი ეწვია“ — ის მხოლოდ გადააყენეს საქ. -ს პრეზიდენტის თანამდებობიდან.

მე მგონი, არამორალურია საანგარიშო მანქანის გამოყენება, რათა გამოვთვალოთ ან ერთმანეთს შევადაროთ დახოცილთა საერთო

ქვეყნის ბიბლიოთეკა

ქვეყნის ბიბლიოთეკა

რიცხვი, მაგრამ მხოლოდ აღრიცხვის მიზნით უნდა ვთქვათ, რომ იქნებ დებისა და ომის ხანაში, პროცენტულად, საქ. -ომ მისი მოსახლეობის უფრო მეტი დაკარგა, ვიდრე საბჭ. კავშირის სხვა რომელიმე რესპუბლიკამ.

ძალაუფლებაში ხრუშჩოვის ყოფნისას და მისი ცნობილი ლხობის დროსაც კი, საქ. -ს ისტორია სისხლიან ქრონიკას წარმოადგენდა. 1956 წელს, როდესაც უნგრეთში რევოლუცია და ნოვოჩერკასკში მუშათა ჯანყი იქნენ ჩახშობილნი, თბილისში ადგილი ჰქონდა სისხლის ღვრას. მრავალი სტუდენტი მოჰკლეს ჩემი სამშობლო ქალაქის ქუჩებში. როგორი თაენებობა იყო ეს! მათ სურდათ მათი ერთგულების გამოცხადება ეროვნული ფესვებისადმი, სტალინის გამოსახულების დაცვით, რომელიც დაამსხვრია პიროვნებათა კულტის საწინააღმდეგოდ ხრუშჩოვის კამპანიამ. მხოლოდ ისტორიას შეუძლია წარმოშვას ასეთი სახის მრუდე დრამა.

კვლავ დაევუბრუნდეთ 1956 წელს. ერთ დღეს მამა აივანზე იჯდა, იმავე აივანზე, სადაც მე მომიყვა რომეო და ჯულიეტას „კეთილი“ დასასრული, როდესაც საკუთარი თვალებით დაინახა ცივი-სისხლიანი ჟღერა ქართველი მცირეწლოვანებისა საზარელი მეექვსე პოლკის მიერ, რომელიც მხედველობაში იყო მიღებული, როგორც პროფესიონალური მკვლელების შემადგენლობა. მამა, ფიზიკურად და სულიერად ძლიერი კაცი, რომელიც გადაურჩა წლების განმავლობაში ციმბირში მეფის ხელისუფლების დროს პატიმრობას, არ ეშინოდა სტალინის უკმაყოფილო ხასიათის, - გაანადგურა ამ მასობრივი მკვლელობის სანახაობამ. რამდენიმე დღის შემდეგ ის გარდაიცვალა ინფარქტისაგან.

ჩვეულებრივად აპრილი უმშვენიერესი თვეა თბილისში, მაგრამ მე დარწმუნებული ვარ, რომ 1989 წელს ქართველების დახოცვის შემდეგ, ქრონიკოსები „ქართლის ცხოვრებაში“ არასდროს მოიხსენიებენ აპრილს, როგორც საუკეთესო დროს საქართველოში. სინამდვილეში ის დაიწყო 1988 წლის შემოდგომაზე. მე მახსოვს ბუნდოვანად და ყოველთვის მემახსოვრება ეს ცივი შემოდგომა. მე თბილისში მიმიპატიეს საქ. -ს დედაქალაქის საპატიო მოქალაქეობის ბრინჯაოს მედალის მისაღებად. მე უაღრესად ვამაყობდი. ეს მედალი ჩემთვის იყო ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი, ვიდრე სხვა რომელიმე ჯილდო, რომელიც მე ჰქონდა მიღებული ჩემი პროფესიონალური კარიერის 40 წ. განმავლობაში. ზოგი მათგანი მე დავემსახურე,

ზოგი არა. მე მიჩვენია, ისინი არ ვატარო, რადგანაც ისინი თვნიან ბრეჟნევისეული სტაგნაციის სამარცხვინო პერიოდს.

კი მაგრამ, დავიმსახურე მე თბილისის საპატო მოქალაქეობა? მქონდა მე უფლება, რომ „კი“ მეთქვა? ჯილდოს გადაცემის ცერემონიის შემდეგ მე გავემართე რუსთაველის პროსპექტზე მთავრობის სასახლისაკენ, სადაც სტუდენტებს მოეწყოთ შიმშილობით გაფიცვა. ისინი გარშემორტყმული იყვნენ ხალხმრავლობით. ხალხმა მიცნო და გზა დამითმეს, რომ სტუდენტების შუაში გამეგლო. ისინი გაიძახოდნენ: „ბატონო მელორ, თქვენ ხედავთ აქ რაც ხდება, ჩადით მოსკოვში და დასწერეთ ამის შესახებ“. მე ავტირდი ... როდესაც ჩავედი მოსკოვში და ვცადე სტატიის გამოცემა თბილისის შიმშილით გაფიცვაზე, მიზანს ვერ მივადწიე. მოსკოვში ან თბილისში არცერთი გაზეთი ვერ ბედავდა იმ დროს ასეთი საკითხის გამოქვეყნებას. იმ დროს „საჯაროება“ ვერ წვდებოდა ამოდენა სივრცეს.

ახლა კი, საუბედურო 1989 წლის აპრილი. გორბაჩოვი სტუმრად იმყოფებოდა დიდ ბრიტანეთში და მეც გავემგზავრე ლონდონში, როგორც მისი ამალის წევრი. ზუსტად იმავე დროს, როდესაც ჩვენი თვითმფრინავი ტოვებდა ჰიტროუს აეროპორტს გზად მოსკოვისკენ, ჟღერა დაიწყო რუსთაველის პროსპექტზე. კალენდარზე ნაჩვენები იყო 9 აპრილი. მეორე დღეს იყო ჩემი დაბადების დღე. ჩემს მეუღლეს უკვე დაგზავნილი ჰქონდა მოსაწვევე ბარათები და ყველაფერი მომზადებული საზეიმოდ. მაგრამ ზეიმის მაგივრად ჩვენ ვგლოვობდით.

მე გამოვტოვე დეტალებს აპრილის ჟღერისა და რამდენიმე კომისიის, მათ შორის საქართველოს და საბჭოთა კავშირის უზენაესი საბჭოების კომისიისა, ამ უბედურების დღეზე. ეს დასკვნები კარგად ცნობილია დასავლეთის ხალხისათვისაც. მე დავწერე კიდევ ერთი სტატია, რომელიც გმობდა იმ უღმებელობას, რომლითაც დაშალეს თბილისში დემონსტრაცია. კვლავაც, არც ერთმა გაზეთმა მოსკოვში ან თბილისში ვერ გაბედა მისი გამოქვეყნება. ბოლოს და ბოლოს ახალგაზრდების ერთმა ქართულმა გაზეთმა გაბედა ცენზურისადმი წინააღმდეგობა და ჩემი სტატია გამოაქვეყნა.

გასული წლის აპრილში სისხლი, რომელიც დაიღვარა თბილისში, არ დაღვრილა ამოდ. მან დააჩქარა ქართველი ხალხის პოლიტიკური დასაცემა. ამის საუკეთესო მაგალითს გვიჩვენებს საქ. -ს პარლამენტის ახლანდელი გადაწყვეტილება ჩემი სამშობლოს დამოუკიდებლობაზე და მე მას მხარს ვუჭერ სულითა და გულით. მაგრამ საქ-

მარისია მოსკოვში და ვაშინგტონში ჯდომით მათდამი მხარდობენ და დიდი ხანი არ არის, რაც მივიღე საქ. -დან ცნობა იმაზე, რომ გაზეთმა „თბილისმა“ გამოაქვეყნა ჩემდამი ღია წერილი. მე არ მიმიღია ეს გაზეთი, მაგრამ კარგად ვიცი ამ სტატიის ძირითადი არსი. მისი საბოლოო შეკითხვაა: ვის მხარეზე ბრძანდებით ბატონო სტურუა? შეკითხვა უბრალოდ გამოიყურება, მაგრამ ის არ არის უბრალო. ის წააგავს ჯვარს და მე კვლავაც ჯვარცმულად ვვრძნობ თავს, იმის ცოდნის გარეშე, მეკუთვნის თუ არა აღდგომა.

იმედი მაქვს, რომ გაზეთ „ვაშინგტონ პოსტის“ ასლი უფრო სიჩქარით მიადწევს საქართველომდე, ვიდრე გაზეთი „თბილისი“ აღწევს ვაშინგტონამდე. მე არ შემიძლია ჩემი შვილებისა და შვილიშვილებისაგან გამოვყო ქართული ნახევარი. ეს მათი პირადი გადაწყვეტილების საქმეა. მორალურად მიუღებელია ერთი ინდივიდუალობის დაძალება მეორეზე. მაგრამ, რაც პირადად მე მეხება, ჩემი პასუხი იმდენადვე უბრალო და რთულია, როგორც ჩემთვის დასმული შეკითხვა — მე ვარ ჩემი ქვეყნისა და ჩემი ხალხის მხარეზე.

მ თ ა რ გ მ ნ ე ლ ი ს შ ე ნ ი შ ვ ნ ა .

1990 წ. 18 თებერვალს, გაზ. „ვაშინგტონ პოსტში“ გამოქვეყნდა ცნობილი საბჭოთა კომენტატორის, წარმოშობით ქართველის, მელორ სტურუას სტატია სათაურით: „საბჭოთა საქართველო: მე ვარ ჩემს ხალხთან“. ბ-ნი სტურუა გაზ. „იზვესტიას“ პოლიტიკური კორესპონდენტია უკანასკნელი 40 წლის განმავლობაში. ამჟამად ის მივლინებულია ერთი წლით ვაშინგტონში არსებულ საერთაშორისო მშვიდობისათვის კარნეგის ფონდის თანამშრომლად.

მისი ეს სტატია, როგორც ისიც ამბობს, პასუხია გაზეთ „თბილისში“ გამოქვეყნებულ სტატიაზე. როგორც მისი პასუხი იყო დაგვიანებული, ასევე ჩვენგან მისი თარგმნა დაგვიანებულია, მაგრამ მე მას ვთვლი მნიშვნელოვნად ყველა ქართველისთვის. მნიშვნელოვნად იმისათვის, რომ ყოველმა ქართველმა, როგორც ბ-ნი სტურუა ამბობს, ვისგანმე დაუძალებლად გამოიტანოს დასკვნა და განსჯა. მნიშვნელოვანია იმიტომაც, რომ ბ-ნმა სტურუამ მისი ამ სტატიით სხვებს თუ არა ვაშინგტონს მაინც ნებისთ თუ უნებლიეთ გააცნო გულწრფელად და სიმართლით ქართული ისტორიის პაწაწინა ნაწილი მაინც. პირადად მე ნასიამოვნები დავრჩი ბ-ნი მელორის სტატიით და იმედი მაქვს: როცა ის ამბობს: „მე ვარ ჩემი ქვეყნისა და ხალხის

მხარზე“, ის გულისხმობს საქართველოს და ქართველებს. **ლალო ბაბიშვილი**

* * *

მოკლე ბიოგრაფიული ცნობები: სტურუა მელიორ გიორგის-ძე დაბ. თბილისში 1928 წ., 1949-ში დაამთ. მოსკოვის საერთაშორისო ურთიერთობის ინსტ., იმავე წელს სამსახურს იწყებს გაზ. „იზვესტიაში“ ჯერ ლიტმუშაკად, შემდეგ საერთ. ურთიერთობათა განყოფილების რედაქტორის მოადგილედ. 1964 - 68 წწ. და 1972 - 77 წწ. „იზვესტიის“ საკუთარი კორესპონდენტია ინგლისში, ხოლო 1968 - 72 წლებში იგივე გაზეთის საკ. კორ. აშშ-ში. 1977 - 82 წწ. იგი ინიშნება „იზვესტიას“ საკორესპონდენტო პუნქტის გამგედ აშშ-ში და 1982 წლიდან - „იზვესტიას“ საერთაშორისო ურთიერთობის განყოფილების რედაქტორად და სარედაქციო კოლეგიის წევრად. ბ. მ. სტურუა ავტორია რამდენიმე წიგნისა, იგი დაჯილდოვებული იყო 2 შრომის, წითელი დროშის და ხალხთა მეგობრობის ორდენებით. ქ. ს. ე.

მხოლოდ მცირედი შენიშვნა

ორმოცი წლის საბჭოთა პროპაგანდაში სამსახურს არ შეიძლებოდა კვალი არ დაემჩნია ბ. მ. სტურუას ფსიქიკაზე. ამიტომ მისი ერთი შეხედვით ლირიკულ-სათავგადასავლო სტატია მთლად უმანკო არ არის. 1921 წლის ომის უცოდინარ „ვაშინგტონ-პოსტის“ მკითხველს მისი სტატიის შემდეგ შეიძლება დარჩეს შთაბეჭდილება, რომ ბრძოლა მიმდინარეობდა ქართველ „კეთილშობილებსა“ და ქართველ პროლეტარიატს შორის, რომლებმაც გაიმარჯვეს და რომელთა წარმომადგენლები იყვნენ ბ-ნ მელიორ სტურუას ბიძები, მამის მხრიდან. ბ-ნი მელიორი მაშინაც სცოდავს, როცა საქართველოს დახელმწიფოებრივობის გაუქმებას მხოლოდ სტალინს ადებს კისრად, ხოლო კეთილმა ლენინმა ვითომც ავადმყოფობის გამო ვედარ მოახერხა ქართველების დაცვა სტალინისაგან. საბჭოთა სახელმწიფოს ჩამოყალიბება 1922 წელს დამთავრდა, როცა ლენინი სრულიად ფლობდა მის გონებრივ და ფიზიკურ საშუალებებს. მისი უკმაყოფილება სტალინით ერთი წლის შემდეგ დაიწყო და სარჩულად სულ სხვა ედვა მას. და ბოლოს ერთიც: „ზუსტად იმავე დროს, როდესაც ჩვენი თვითმფრინავი სტოვებდა ჰიტროუს აეროპორტს“, წერს ბ-ნი მელიორ, „უღეტა დაიწყო რუსთაველის პროსპექტზე. კალენდარზე ნაჩვენები იყო 9 აპრილი“.

ნიკო ნიკოლაძის ერთი სიტყვა

დღეს ხომ უღავოდაა ცნობილი, რომ ეს საბჭოთა ოფიციალური თეორია, რომელიც ლაპარაკია ბ. სტურუას სტატიამი, 24 საათით უფრო ადრე მოფრინდა ინგლისიდან მოსკოვში. მაშ რაშია საქმე? საქმე იმაშია, რომ ბ-ნი მელორ აქაც საბჭოთა პრესის კორესპონდენტია, საბჭოთა ადმინისტრაციის მაღალი მოხელეა და, რაც საყურადღებოა: იგი დახვეწილი ჟურნალისტია.

*** *** *** *** ***

III ა რ ქ ი ვ ი დ ა ნ

ნიკო ნიკოლაძის სიტყვა

ნიკო ნიკოლაძე მეტად ცნობილი მრავალმხრივი მოღვაწე იყო. მე მინდა მისი ერთი სიტყვა მოგაგონოთ, წარმოთქმული დამფუძნებელ კრებაზე, 1919 წ. ოქტომბრის 31-მანამდე კი 1 პატარა გადახვევას გავაკეთებ. ნ. ნიკოლაძე მე პირადად გავიცანი ჭიათურაში, ჩემი იქ ყოფნის უკანასკნელ წლებში. იგი იყო არჩეული შავიქვის მრეწველთა სააქციონერო საზოგადოების თავმჯდომარედ. ეს საზოგადოება წელიწადში ერთხელ იკრიბებოდა და განიხილავდა თავის საკითხებს. მერე ირჩევდენ თავმჯდომარეს და ახალ გამგეობას.

ბევრი მწარმოებელი ნ. ნიკოლაძით არ იყო კმაყოფილი. მან თავის დასაცავად წარმოთქვა მეტად მკრმეტყველური საუტხოო სიტყვა (რომლის შინაარსი მამამ გადმომცა) და იქნა ხელახლა უმრავლესობის მიერ არჩეული. მან თავი შეადარა იმ ინჟინერს, რომელსაც ამერ იმერეთს შორის გვირაბი ვაჭყავდა რკინიგზისათვის. მან გვირაბის გათხრები ორივე მხრიდან ერთ და იმავე დროს დაიწყო და ეს მიმართულებები ერთმანეთს უნდა შეხვედროდენ; შეხვედრას დაავგინდა. ცუდმა ენებმა დაიწყეს ლაპარაკი: ინჟინერი შეცდაო. იმდენად იმოქმედა ამ ივეიანობამ საწყალ ინჟინერზე, რომ მან თავი მოიკლაო. ცოტა ხნის შემდეგ გვირაბი ერთმანეთს შეხვდენ. ინჟინრის ანგარიში სწორი იყოო. თქვენ გინდათ, უთქვამს ნიკო ნიკოლაძეს, რომ მეც იგივე ჩამადენინოთ, რაც იმ ინჟინერსო. დამსწრეთ ბევრი უცინიათ და ნ. ნიკოლაძე ხელახლა აირჩიეს თავმჯდომარედ.

ახლა ის სიტყვაც ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის სახელით. ბატონებო, მე დიდხანს არ დავიჭერ თქვენს ყურადღებას, ორი-

ეროვნული
წიგნებისა და
საბავშვო

ოდე სიტყვა მინდა მოგახსენოთ. ყოველთვის, როცა რომელიმე პარტიული საკითხი დგება ჩვენ წინ, როგორც დღეს, ჩვენ პარტიულ განხეთქილებას, განყოფილებას და უთანხმოებას ვკიდებთ ხელს. ჩვენ კიდევ ვთვლით თავის-თავს და ერთმანეთს ძველ პარტიების ფარგლებში. ნუთუ დღესაც არა სჩანს თქვენთვის, რომ ძველი განყოფილება არის ანაქრონიზმი? დღევანდელ ჩვენ ცხოვრების სინამდვილეს არაფერნაირად არ შეეფერება ჩვენი პარტიული დანაწილება. ნუთუ რაიმე საფუძველი და გამართლება აქვს დღეს ჩვენს ქვეყანაში, იმ ქვეყანაში, რომელიც საყოველთაო არჩევნებზე არის დამყარებული, სოციალ-რევოლუციონერების და სოც.-დემდერალისტების პარტიის არსებობას? (ლეო შენგელია: თქვენს პარტიას?) გინდ ჩვენს პარტიასაც! ყველა პარტიას დაუდგა დრო, რომ ჩაფიქრდეს, სხვანაირად შეიმუშაოს პროგრამა და აწარმოოს თავის ძალები იმ მდგომარეობის მიხედვით, რომელიც ჩვენს გარშემოა. თორემ ის ძველი სახელები, ძველი განყოფილება, ძველი უკმაყოფილება ერთი მეორის წინააღმდეგ მარტო ნგრევის და არა შენების იარაღია. (გობეჩია: შეგრიგდეთ!) აგრეთვე სრული უსაფუძვლოა ის საყვედური, რომლითაც ერთმანეთს მივმართავთ ხოლმე, როგორც მაგალითად ჩვენს პარტიას აბრალებენ, ვითომ ჩვენი დასის, ან კლასის, რომელიმე შესამჩნევი ძალა გარეოდეს, ან შესძლებოდეს გარევა იმ გამოსვლაში, რომელზედაც არის ლაპარაკი. ეს ყოვლად შეუძლებელია, ყოვლად შეუძლებელი იყო და ყოვლად შეუძლებელი მუდამ იქნება. თუ მართლა სიმართლეს ლაპარაკობთ და არა ტყუილ-უბრალოდ ბარაბანს უკრავთ, ფაქტები და სახელები მოიყვანეთ. გარწმუნებთ სრულიად შეუძლებელია ჩვენი ბურჟუაზიული, ან ნაციონალური პარტია გამოვიდეს დემოკრატიის წინააღმდეგ, რესპუბლიკის და თვითარსებობის ნგრევის იარაღად გახდეს. (რუსია: ისტორია?)

ისტორია იმას მოგახსენებთ, რომ დემოკრატია შექმნა ბურჟუაზიამ. ვინც ოდნავ მაინც იცის ისტორია, მისთვის ცხადია, რომ დემოკრატია შექმნილია ბურჟუაზიისაგან. ყოველიფერი, რაც არსებობს რესპუბლიკის საფუძვლებში, ეს შექმნა ბურჟუაზიამ თავის შენაძენ უფლებების დასაცავად. სოციალიზმს დემაგოგიის მეტი ჯერ არაფერი შეუქმნია. ის ყოველთვის ყოფილა დესპოტიზმის წინამორბედი. დესპოტიზმის მეტი არა შეუქმნია რა და ვერც შექმნის (ხმაურობა). ნება მიბოძეთ გამოვთქვა, რაც მწამს. მე ხომ ხელს არ ვიშლიდით,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

როცა თქვენ ბრძანდებოდით აქ. მე მოგახსენებთ ნათქვამს. ტკიციბლაღ უდავო საბუთს. ხომ თქვენ თვითონ ბრძანებთ, რომ სოციალიზმმა უნდა დააარსოს პროლეტარიატის დიქტატურა? ასეა თუ არა? რა არის დიქტატურა, თუ არა უმცირესობის გაბატონება უმრავლესობაზე? (თოფურიძე: ეგ გაუგებრობა არის!) ეს გაუგებრობა არ გახლავთ. ნება მიბოძეთ მოგაგონოთ, ამეებს იმიტომ კი არ ვამბობ, რომ თქვენი პარტია და ჩვენი მთავრობა შეეასუსტო... (რებლია სოც. დემოკ.: ეგ ძნელია, ბატონო!) ჩემზე უფრო ერთგული მომხრე თქვენი პარტიის მმართველებისა და მისგან შექმნილი მთავრობისა, მგონია, თქვენ წრეშიაც ვერ მოიძებნოს. (დადიანი: ძალიან საინტერესოა! ხმაურობა. თავმჯდომარე: დააცადეთ ორატორს) რაც მე მოგახსენეთ, ჩვენი პარტიის ყველა მომხრეებმა დაამტკიცეს ამ ორი წლის განმავლობაში. დიდი უმეტესობა ჩვენი პარტიისა იყვნენ შეწუხებულნი და გაძარცვულნი თქვენი მოქმედებით. მაინც მათ შორის თქვენ მოწინააღმდეგე არა გყოლიათ, არც გეყოლებათ, სანამ თქვენ დგებართ ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობისა და თავისუფლების ნიადაგზე. ამას მოგახსენებთ დარწმუნებით, როგორც წარმომადგენელი მთელი ჩვენი პარტიისა. ამას მოგახსენებთ იმიტომ, რომ ეს არის სრული ქვეშაობა. ჩვენ სულით და გულით გვინდა დავაარსოთ ჩვენი სახელმწიფო, გავამტკიცოთ ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობა. ამ დამოუკიდებლობისათვის საჭირო არის, რომ არ ვაფერხებდეთ მთავრობას, გავაძლიეროთ იგი და მივცეთ მას ყოველგვარი საშუალება, ებრძოლოს ყველას, ვინც წინააღმდეგია ჩვენი დამოუკიდებლობისა. ამ გზას ადგა არა თუ მარტო ჩვენი პარტია, მთელი ჩვენი თავად-აზნაურობა, სამღვდლოება, ბურჟუაზია. ეს დაამტკიცა ამ ორნახევარი წლის განმავლობაში მათმა საქციელმა. არ მესმის რისთვის ვარღვევთ ჩვენ უკვდავ დემოკრატიულ პრინციპებს, რომ ძალა ერთობაშიაა, რისთვის ვჭადაგობთ ურთიერთშორის სიძულვილს ამ კათედრიდან, საიდანაც ყოველი სიტყვა უნდა იყოს ნათქვამი დაფიქრებულად და პასუხისგებით! რისთვის მულამ ვადვივებთ სამოქალაქო ომის ცეცხლს? ძალიან დიდი პატივისცემული ვარ ბატონ ჯუღელისა, რადგან ის არის ჩვენი სახალხო გვარდიის მოთავე; დიდი და გულწრფელი პატივისცემული ვარ, აგრეთვე, თვით სახალხო გვარდიისა, რომელიც დიად როლს თამაშობს ჩვენი თავისუფლების და წესიერების დაცვა-

საქართველოს
პარლამენტი

ში, მაგრამ, როგორც პოლიტიკური დოქტრინები, ვფიქრობთ, რომ გვარდიის წარმომადგენელი, არც ბ. ჯუღელი, როგორც ასეთი, არ უნდა გამოდიოდეს ამ ტრიბუნაზე და არ უნდა გამოთქვამდეს აქ იმისთანა სიტყვებს, რომელნიც შორიდან თუ ახლოდან გვახსენებენ სამოქალაქო ომს. ეს გახლავთ დემოკრატიული პრინციპების დარღვევა. პირველი პრინციპი ყოველი დემოკრატიისა, მოგეხსენებათ, ის გახლავთ, რომ ჯარი არ უნდა ერეოდეს პოლიტიკაში და პოლიტიკურ ბრძოლაში. გვარდია არის ჩვენი ძალების თვალსაჩინო ნაწილთაგანი და ამიტომაც გვიყვარს ეს სახალხო გვარდია; ჩვენი პარტია, ჩვენი იმ წრეების წარმომადგენელი, რომლის სახელით მოგახსენებთ, ამპარტავნობს ჩვენი გვარდიით, და დარწმუნებულია, რომ ის, როგორც ჩვენი რეგულიარული არმია, ყოველთვის ნეიტრალური დარჩება და არ გაერევა ჩვენ პოლიტიკურ უთანხმოებაში. მას უფრო დიადი, ძლიერი და სუფთა როლი აქვს: საერთო მამულის და წესის დაცვა. მე ამისთანა ლაპარაკით არ მოგაცდენთ. ვუბრუნდები იმ კითხვას, რომელიც დასმულია: ბ. მინისტრმა შეასრულა თავისი მოვალეობა და მოგახსენათ, თუ რა საფრთხე უდგა წინ ჩვენ ქვეყანას; ეს ოპერეტა არ ყოფილა, როგორც თქვენმა პრესამ შეცდომით გამოთქვა. ეს იყო ნამდვილი საფრთხე, იმიტომ კი არა, რომ ჩვენს ხალხს უცხოელების ღიძალი ჯარი შემოესია, არამედ იმიტომ, რომ ძნელს მდგომარეობაშია ჩვენი ხალხი, და არც მარტო ჩვენი ხალხი, მთელი ქვეყნის ხალხები. ცხოვრება ნამეტნავად გაძვირდა, სიმშვილი წინ გვიდგია და ამისთანა გასაჭირში მყოფ ხალხს ადვილად აიყოლიებს და ააფშოთებს მოქრთამული ბოროტგამზრახვი ბრბო.

როგორც მოგახსენათ ბ. მინისტრმა, საქმე, მაღლობა ღმერთს, ასე ადვილად გათავდა. ღმერთმა ქნას, რომ ყოველი საფრთხე, როგორც ამ შემთხვევაში მთავრობას აუცილებია, ჩვენი ქვეყნისთვის მუდამ მართლაც სასაცილოდ და სამასხაროდ გადაქცეულიყოს. ეს ვისურვით. ის, რაც ბრძანა ზოგიერთმა ორატორმა, სამინისტროს მიერ, რატომ უფრო ადრე არ იყო მიღებული ზომები, ამგვარ საყვედურს თავი დაეანებოთ, რაც იყო, იყო. მოვითხოვთ, რომ შემდეგში, როგორც ბრძანა ბ. ჯუღელმა, სუსტად და ლმობიერად აღარ ეკიდებოდეს მთავრობა ამგვარ საქმეებს, რომ სასტიკი ზომები ყოფილიყოს მიღებული წინასწარ ჩვენი დამოუკიდებლობის დასაცავად, ყველას წინააღმდეგ, ვინც უნდა იყოს იგი, რომელიც კი შელახავს ჩვენს წესიერ-

ბას და დამოუკიდებლობას, ვინც მტერი იქნება ჩვენი თანამოქალაქისა მთავრობამ უნდა შემუსროს, ჩვენ იქნობამდი ვიქნებით მისი მომხრე, სანამ ამ მოვალეობას იგი მტკიცედ ასრულებს.

(იხ. დამფუძნებელი კრების 57-ე სხდომის ანგარიში. 1919 წ.)

ირაკლი ოთხმეზური

*** *** ***

გერმანელების შემოსვლა

პარიზში

(მოგონებათა მეორე რვეული. პირველი იხ.

„გუშაგი“ № 15, გვერდი 44)

პარიზში მონპარნასის რაიონში ვარ. ხალხი შეშფოთებული და შეწინებულია ირგვლივ. ყოველ წუთში ვრცელდება სენსაციური ამბები: გერმანელებს გადაუწყვეტიათ პარიზი მოსპონ. რადიოთი ყოველ ათ წუთში ხმამაღალი გაფრთხილებაა. ხალხს აქედან ისეთი დასკვნა გამოაქვს, რომ უნდა გაიქცენ პარიზიდან. უფრო იჯერებენ ვილაციის თქმას: არიქა, ჩქარა უნდა გავიქცეთო!

წარმოუდგენელი პანიკაა. მთელი ხალხი: ქალი, კაცი, ბავშვი გამოსულან ქუჩებში, გვერდის შევლა არ შეიძლება. საგსეა ძველი და ახალი ავტომობილებით, საბარგო და საბავშვო ხელის ურმებით, შეხვდებით ცხენის დროგებს, გავსილი ქუჩები მიედინება ორლენანის მიმართულებით. სიტყვა „გავსილი“ ვერ გამოხატავს ამ საშინელ მდგომარეობას. ზოგს ცოლი დაკარგვია, ზოგს ქმარი, ზოგს ბავშვი, ზოგსაც მოხუცებული. არის საშინელი ყვირილი, ათასგვარი ხმაურობა. რომ უყურებ გგონია, მთელი ხალხი გაგიყებულა. პოლიციაც შეწინებულია, უმწეოდ გამოიყურება და თვითონაც გაქცევაზეა.

ვისაც უნდა კითხო: სად მიდხარო? გეტყვის: არ ვიცო. შეენიშნე ერთი ნაცნობი ხანში შესული მანდილოსანი, კარგი წრის, რომელიც აგრეთვე ცხოვრობს მონპარნასის უბანში, სადღაც უმოგონია ბავშვის სატარებელი ურემი, ჩაუყრია შიდ, რისი ჩატენაც შეიძლება და გაგიყებული თვალებით ისიც მიდის ორლენანის მიმართულებით. მივმართე: ქნო სად მიბრძანდებით - მეთქი. ერთი შემომხედა, მითხრა: არ ვიცო და მეორე სიტყვა ველარ მითხრა, უკანიდან აღარ დააცალა ხალხმა: „გასწი ჩქარაო!“ ერთი სიტყვით, შეუძლებელია იმ საშინელი მდგომარეობის გადმოცემა.

წავედი ნოესთან. ის შორსაა. ყოველ კუთხიდან დაძრული ხალხი და ის უკვირთ, რომ მე მინდა გადავჭრა გზა და არა, რომ მივყვე იმათ. ზოგმა ისიც დამიძახა: გადარეული ხარ, რომ არ მოხვალა. ერთმა ისიც თქვა: იქნება მათიანია და არ ეშინიაო. ზოგი აიბრია და გინება დამიწყო. მთელი ქუჩები გატენილი იყო, შევლა თითქმის არ შეიძლებოდა. მთელი ხუთი საათი მოგანდომე ნოესთან მისვლას. კარებთან დამხვდა ავტომობილი. შევედი. ნოე ჩაცმული ზის. მივესალმე.

– გამოწყობილხარო, თქვენც მიბრძანდებით? – ვკითხე.

– კაცო, გუშინ იოსებ ელიგულაშვილი მოვიდა, გროშები მომიტანა და მითხრა: რაღაც ცუდი ხმები დადის, შეიძლება წასვლა დაგვჭირდესო. მე უარი ვუთხარი. ახლა მოვიდა ავტომობილით და ამბობს, ხალხი გარბის, ყოველ წუთში რადიოთი აცხადებენ, გერმანელებს გადაუწყვეტიათ პარიზის განადგურებაო. ჩამცივებია, თუ არ წამოდი აქვე შენ წინ თავს მოვიკლავო. ეგვენს დავუძახე, იმან მითხრა, მრავალი მიზეზის გამო არსად არ შემიძლია წასვლაო. იოსებმა ბევრი არწმუნა: არას გაგიჭირვებო, მაგრამ არ ქნა. იოსები გავიდა იქნებ სურსათი ვიშოვნო რამე, გზაზე ვერაფერს ვიშოვნითო. შენ რას აპირებ? – მე სად შემიძლია წასვლა.

– აგერ, იოსები მოვა, ვეტყვი, შენც წამოდი!

– თუ თქვენთვის საჭირო იქნება, მაშინ კი, ისე არასგზით არ შემიძლია წამოსვლა.

– რა გაეწყობა! აი, ეს ჩაიდვეი ჯიბეში, კი არაფერია, მაგრამ მაინც, ორასი ფრანკი გამომიწოდა. უარი უთხარი, მაგრამ ისე შემომოხედა, ველარ ვთქვი უარი. უკვე გვიანდებოდა. გადამკოცნა. წამოვედი. თითქმის ღამდება. მონპარნასის სადგურიდან ყოველ მინუტში გადის მატარებელი. ქუჩებში კვლავ არეული და შეშინებული ხალხი მიედინება ორლენის მიმართულებით. პოლიცია არსად აღარ ჩანს. დაღამდა. მივედი ჩემს ბინაზე დეპარსიოს ქუჩაზე. სასტუმროს პატრონი ცოლ-შვილით წასულა, სახლი ერთი ღრმა მოხუცი ქალისთვის დაუტოვებია.

მეორე დღეს ათ საათზე გამოვედი. ადამიანი არსად ჩანს. გავედი „მენზე“, გერმანელების ჯარი მიდის „მენის“ ქუჩით, ორლენის მიმართულებით. ქუჩებში არავინ ჩანს, სიწყნარეა. წავედი მეტრო მენისკენ, მონპარნასის სადგური სრულიად ცარიელია, ადამიანი არსად ჩანს. მივედი მოედან „მენზე“, იქ №8-ში ცხოვრობს თამარა

(მეუღლე, თამარა თავთაქიშვილი. რ.) ქუჩაზე გადასვლა არა შეუძლებელია, მოტორიზებული ჯარი მიდის. ცოტა ხნის შემდეგ, ჯარისკაცმა, რომელიც მიმოსვლას აწესრიგებდა, ნიშანი მომცა, გადავედი და შემდეგ კავალერიამ იწყო სვლა იგივე ორღეანის მიმართულებით, მწყობრად, არავითარ უწყსრიგობას არ აქვს ადგილი.

თამარას სასტუმროში ბიუროში სხედან ორი გერმანელი სამხედრო და დალასი. დალასი უნგრელი ამერიკელია პასპორტით, რომლისთვისაც პატრონს სასტუმრო დაუტოვებია. დალასი ამ სასტუმროში იდგა და რაღაც მის გაკეთებულ სასმელს ყიდდა. თამარა ძალზე აღელვებულია: შეხედვით დალასს, მეუბნება, როგორი წყნარი და მშვიდი იყო, თურმე აგენტი ყოფილა. მოვიდენ თუ არა გერმანელები, კარებში შეხვდა, უჩვენა რაღაც ქაღალდი და მოხსენება გაუკეთა, თუ ვინ და სად არის ამ რაიონში. ვილაციის მისამართი მისცა და უთხრა, ის მოგცემსთ მისი რაიონის ცნობებსო. მთელი დღე თამარას ვამშვიდებდი, რომ დალასს არ წააკიდებოდა.

მთელი დღის განმავლობაში არ შეწყვეტილა ჯარების მოძრაობა ქუჩებში, რის გამოც ქუჩებში გადასვლა შეუძლებელი იყო. ასევე გაგრძელდა მეორე დღესაც. მესამე დღეს როგორც იყო გავძვერი და გავსწიე ევგენისთან. ცარიელი ქუჩების და ამ შვიდ-რვა სართულიანი სახლების კარ-ფანჯრებით, რომლებიც გამოკეტილია, რაღაც შიშის მსგავს გრძნობას განიცდი. მივედი, დავრეკე ზარი. არაფერი ხმა არ ისმის. მერე დავაკაკუნე ძველი ნიშნით, გავიმეორე, მესმის მოძრაობის ხმა. კარი გააღო ევგენმა, საშინაო ჩუსტები ეცვა.

— ოო, ჩემო გიორგი, ძველის-ძველმა მეგობრობამ გამოგწია ჩემსკენ. ვიფიქრე, ალბათ ძველი მეგობარია, რომ ძველ ნიშანს მაძღვეს. ასეთ დროს ვინ გაგიხსენებს თუ არა ძველი გულითადი მეგობარი. რა ამბავია გარეთ? — გარეთ არაჩვეულებრივი მყუდროებაა. ორი დღეა თვალს ვადევნებ ჯარის შემოსვლას. ძალიან წესიერად მიემგზავრებიან ორღეანის მიმართულებით. არავითარ ექსცესებს არ ჰქონებია ადგილი. ახალი ის არის, რომ ნოე წავიდა, თქვა ბორდოსკენ მივიღვართო. უთხარი ის შთაბეჭდილებაც, რაც ხალხის გაქცევით მქონდა. — ასეა ჩემო გიორგი, მითხრა ევგენიმ, როცა პანიკა შეიქნება, გონებას აღარავინ ემორჩილება. სიკვდილის შეხედვას ყველა გაურბის, აგერ მეც გარეთ არ გავსულვარ. აკაკიც წასულა. არ ვიცი ვინ წაიყვანა. აგერ ამ უდიდესი კულტურის მქონე ერის პანიკაც ენახეთ. რას ფიქრობ, ან რას აპირობ გიორგი?

— როგორც იცი, ჩვენმა ორგანიზაციამ ლეგლობა უარყო ბურათ ამ სხვის ქვეყანაში არალეგალური კომიტეტის თვითღონობა დამევალა, მაგრამ სად ვიპოვნო ჩვენი ორგანიზაციის წევრები? ნოემ მითხრა: ჩვენი მთავარი და მუდმივი პრინციპი — ერთმანეთთან დაახლოება და ერთად ყოფნაა, ძველებურად ერთმანეთის ნდობა უნდა გქონდეთ, მაგრამ მუდამ ახალი აზრით უნდა გაიმსჭვალეთ. საფიქრებელია, რომ ძალიან მალე დაგვჭირდეს გადაჯგუფება და ახალი ენერგიით ახალ ფორმებში მოქმედება და ბრძოლა. სადაც არ უნდა ვიყოთ, ჩვენი სტიქია ქვეშაობისათვის ბრძოლაა. ამჟამათ კონკრეტული რამის თქმა შეუძლებელია, იმოქმედე ისე, როგორც სინდისმა, გამოცდილებამ და ჭკუამ გიკარანახოს.

— ეხ, ჩემო გიორგი, ნოე ამ ღრმა მოხუცებულებამაც დიდი მებრძოლი და გამოცდილი რევოლუციონერია. ჩვენი დასაყრდენი ჩვენი ხალხია. ჩვენ დავრჩით მხოლოდ და მხოლოდ შეგნებული დემოკრატიის პატარა ჯგუფის ამარა. არ შეიძლება, რომ ამ ჯგუფზე დაც არ იქონიოს გავლენა ღრმა და დიდი შექმნილმა მდგომარეობამ. მაგრამ არც ჩვენ ხალხს და არც ჩვენ, არც იქ და არც აქ, სხვა სამოქმედო არა დავგვრჩენია რა, ამ ერთი მუქა დემოკრატიის გარეშე. საჭიროა ძალიან ფრთხილი მოქმედება. ამ საშინელ ქაოსში ჯერ კიდევ არ შეიძლება კონკრეტული რამის თქმა. უნდა მზად ვიყოთ ახალი ამბებისათვის. მანამდის კი შენ შენებურათ შეუწყვე ხელი ამხანაგ-მეგობრების დაკავშირებას.

— რას ვიზამ, ჩემო ევგენი, ბედმა ასე მარგუნა, ამ ღრმა მოხუცებულობაშიაც დავიბიჯგო უნდა ჯოხი და ვაგროვო ხალხი... მართალია გარეთ არ გამოდიხარ, მაგრამ მაინც იცი ალბათ იმდენი, ჩემი ცნობისმოყვარეობა რომ დააკმაყოფილო.

— მართალია, ტელეფონით მაძლევენ ცნობებს, მაგრამ არ არის სრული. „ლამანაშზე გადასვლას ვერ შეძლებს გერმანიაო“. თუ ეს ასე მოხდა, სრულიად მალე შეიცვლება მდგომარეობა. ჯერ კიდევ არ არის გადაჭრილი ცნობები. შენ ხედავ, რომ არ გაუმართლდათ ბოლშევიკებს, ისინი დარწმუნებული იყვენ, რომ საფრანგეთს და ინგლისს დიდხანს მოუხდებოდათ გერმანიასთან ბრძოლა. როცა ორივე მხარე დასუსტდებოდა შემდეგ მოვიდოდნ და ორივეს ერთი ხელის მოსმით მოსაობდნ და გაბატონდებოდნ. მოხდა წინააღმდეგი, გერმანიამ კარგი მექორწილესავით მიიარ-მოიარა ევროპაში, დარ-

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ჩა ისევ ძლიერი, ამას ანგარიში უნდა გაუწიოს რუსეთმა. გამოირკვევა ახალი მდგომარეობა, ჩვენ ყოველგვარ შესაძლებლობის წინაშე ვდგავართ. უკვე საკმაოდ გვიან იყო. 6 საათის შემდეგ გარეთ ყოფნა აღარ შეიძლებოდა და მეც ევგენის დავემშვიდობე.

ვალიყო ჩუბინიძისგან გავიგე, რომ ნოე დაბრუნებულიყო. წავედი მასთან. რომ მივედი ის ემზადებოდა გამოსასვლელად. მივესალმე. მოვიკითხე.

— ჩემო გიორგი, რაც ჩემი თვალთ ვნახე და განვიცადე, არავის არ შეუძლია მისი გადმოცემა. მიუხედავად იმისა, რომ ძალზე დავი-
დალე და მრავალი უსიამოვნება განვიცადე, მაინც კმაყოფილი ვარ
წასვლით. როგორც აღიდებულ მდინარეს ვერ შეაკავებ, ისე პანიკი-
სგან გამოწვეულ ხალხის შიშს, დრო უნდა ყველაფერს. მე კარგად
ვგრძნობ თავს და მინდა წავიდე ევგენისთან. თუ შევატყვე თავს
დალაღვა, დაგბრუნდები. —მე გაეხლებით მეთქი, შევთავაზე. ის შე-
ყოყმანდა და მერე: თუ არ დაილღები, წამოდით. გამოვედით.

ჩავედით პორტ-ვერსალზე. თუმცა მეტროს ნდობა ძნელი იყო, მა-
ინც ის ავიდეთ. ევგენისთან მისვლას საათნახევარი მოგუნდით.
ევგენი ასე მალე არ გველოდა. მივესალმეთ. როგორ იმზავრეთ?
ეკითხება ევგენი. ნოემაც დაწვრილებით უამბო მისი მოგზაურობის
შთაბეჭდილებები და შემდეგ იქით კითხა: —შენ რას იტყვი?

— მე რა უნდა ვთქვა, თქვენგან ველი.

— რა ცნობები გაქვს?

— ცნობები თითქმის უტყუარი მაქვს. როგორც იცი, გერმანიამ მიი-
არ-მოიარა მთელი ევროპა ჩვენებური მაცარივით და მიაღვა ლამან-
შს. თუ გადვიდოდა ლამანშზე, კითხვა ნახევრათ მაინც გადაწყვე-
ტილად ჩათვლებოდა და ზავზედაც შეიძლებოდა დაწყებულიყო ლა-
პარაკი, მაგრამ დანამდვილებით მაცნობეს, რომ ლამანშზე გერმანია
ვერ გადავა და არც ემზადება გადასასვლელად. აქ წყდება და ჩერ-
დება დასავლეთის ფრონტის საკითხი და მასთან ომის ბედიც.

გერმანია არის მომზადებული ელვისებური ომისთვის. მისი ძალები
დიდი-დიდი ოთხ წელში დაილევა. რადგან იგი ლამანშზე ვერ გადავა-
იდა და ინგლისი ვერ აიძულა, მიეღო მისი პირობები, ინგლისი მო-
ხერხებს ამერიკის ომში ჩათრევას და გერმანია ვერ გაუძლებს ხა-
ნგრძლივ ომს და იძულებული იქნება თვით მიიღოს ინგლისის ულტი-
მატუმი.

თქვენ იცით, რომ სტალინს უნდოდა გერმანიასა და ინგლისს შორის გეტს შორის ომი გაგრძელებულიყო, ორივე ბანაკი დასუსტებულიყო, შემდეგ კი თვითონ მოსულიყო და ყველას დაპატრონებოდა. საქმე სულ წინააღმდეგ დატრიალდა, გერმანიამ ადვილად დაიმორჩილა ევროპა, დასავლეთისკენ ბევრი არა ექნება რა და პირი რუსეთისაკენ უნდა იბრუნოს. ჩვენ ვიცით მათი ამბავი, რუსეთსა და გერმანიას შორის ომი შეაფერხა სუბიექტურმა პირობებმა, ეს პირობები იხსნება და მათი დაპირისპირებაც აუცილებელია. ერთი სიტყვით, გერმანია დამარცხდა. მისი დამთავრებისთვის მხოლოდ დროა საჭირო.

– ევგენი, ზედმიწევნით სწორი დასკვნაა. მე ამაზე დავწერე მოხსენება ბიუროსა და მთავრობისთვის. ის საჭირო აღარ იქნება, მაგრამ საჭიროა ჩვენი მოქმედება. შენ იცი, რომ ჩვენ გვაქვს ხაზი, მის გადასინჯვას არ თხოულობს შექმნილი მდგომარეობა. მეც მჯერა, რომ გერმანია-რუსეთის დაპირდაპირება თვეების საკითხია და რადგანაც ეს გვწამს, ჩვენი მოქმედებაც ამ მიმართულებით უნდა წარვმართოდ. არაა საფიქრალი, რომ გერმანია რუსეთის დასანგრევად წავიდეს, ის წავა მის დასაპყრობლად, მისი პრინციპი და ტაქტიკა იქით მიიღტვის, რომ ყველა ერები დაიპყროს და გერმანიის ხალხის სახელით გესტაპოს დაუმორჩილოს. რუსეთის დასანგრევად რომ წავიდოდეს, მისი გამარჯვება უზრუნველყოფილი იქნება და ჩვენი მოქმედებაც გაადვილებული. ყოველ შემთხვევაში, ასე იქნება თუ ისე, ჩვენ ჩვენს ხალხთან ვართ და ბოლომდე მათთან უნდა ვიყოთ. ჩვენი გავლილი გზა ჩვენს ხალხს მომავალშიც გაკვალი უნდა ექნეს.

გერმანია გაიმარჯვებს თუ დამარცხდება ჩვენი მომხრე ძალების იქ გაერთიანება და გაძლიერება აუცილებელია, ამიტომ ამჟამად იქით უნდა იყოს მიქცეული ჩვენი ყურადღება, პირველ რიგში კი აუცილებლად საჭიროა ჩვენი თავის გახსენება ბალტიის ქვეყნებში.

– დიახ, ნოე, ერთი მთავარი და საფრთხილო სამოქმედო ასპარეზი იქაა, ამბობს ევგენი.

ნოე: ევგენი, რადგანაც შენც მაგ დასკვნამდე მისულხარ, იქით უნდა ვიმოქმედოთ, მაგრამ ვის ფიქრობ, რომ იქ მოქმედებას უხელმძღვანელოს? ევგენი გაჩუმებულია. ნოე: ევგენი, ეს მოვალეობა შენ უნდა აიღო შენ თავზე. ევგენი ადგა გაიარ-გამოიარა, ხელი გადისა შუბლზე და თქვა: არ ვფიქრობდი თუ ასე გამიმეტებდი, ნოე. ვის გინდა დააჯერო, რომ მე ამ ავანტიურას არ ვუთანაგრძნობ და

იქ მონაწილეობას არ ვლელბო.

ნოე: ეგგენი, ჩვენ კარიერას არ ვაკეთებთ და გერმანიის თუ რუსეთის დამარცხების შემდეგი მოქმედებისათვის წინასწარ ხელებს ვერ შევიკრავთ. რადგანაც იქით მოქმედება საჭიროთ მიგვაჩნია, ვის აქვს იქ ავტორიტეტი და ნაცნობობა? ირაკლის შეედლო ეს, მაგრამ იმას აქვს „იდეფიქსი“ „პაციფისტობის“. მას სამართლიანად არ სურს, ჩვენმა ხალხმა მიიღოს რაიმე ავანტიურაში მონაწილეობა. მაგრამ ის ანგარიშს არ უწევს იმას, რომ ვინ კითხავს რამეს ჩვენ ხალხს და არც იმას უწევს ანგარიშს, რომ ჩვენ ერთი ბეწვის ოდენა არც მიმატება და არც დაკლება არ შეგვიძლია ომისადმი და მაინც ჰგონია, ჩვენ ომზე ვამყარებთ ჩვენი ქვეყნის და ხალხის განთავისუფლების იმედს, ჰგონია, ვილაცა დიდ ანგარიშს გვიწევს და ვაწარმოებთ ომის კომბინაციებს. ჩვენს იქით წასვლაში, იქ მომხრეების ძებნაში და ორგანიზაციებთან კავშირში იმას მოელანდება ომის კომბინაცია. ის მაინც აქ არ არის და არც ჩვენთანაა. რომც იყოს, მისი იქით წასვლის წინააღმდეგი ვიქნებოდი, იმიტომ რომ, იმას არ შეუძლია ფარული მოქმედება და მისი გასწორ-გასწორ მუშაობა ორ კვირეში, თუ უფრო ადრე არა, თავს ამოაყოფინებს ან გესტაპოში, ან გეპუში. აქვს ავტორიტეტი და ყავს ზოგი ნაცნობობა აკაკის, მაგრამ შენ მიცემ მის იქით წასვლას ხმას? არის კოწია გვარჯალაძე და გრიშა ურატაძე, არც ერთს არ აქვს არც ნაცნობობა და არც ავტორიტეტი. არიან ნოე ცინცაძე და რაედენ არსენიძე, რომელთაც არც ავტორიტეტი და არც ნაცნობობა არ ჰყავთ, ამასთანავე იმ აზრის არიან, რომ არც სიტყვა და არც მოქმედება საჭირო არ არის, მისით გაკეთდება ყველაფერი.

ეგგენი: ნოე, თქვენ იცით, რომ კარიერა ჩვენებს არავის არ ჰქონია მხედველობაში, პირიქით, ჩვენი სიცოცხლე მუდამ სიკვდილისკენ გადაძლეული სასწორზე მიგვქონდა. ახლა ისეთ მიჯნაზე ვარ, კარიერაზე ფიქრი წარმოუდგენელია. იქით წასვლა და მოქმედება 90% მოსპობას უდრის. აქაც ისეთ მიჯნაზე ვარ, რომ სიკვდილის გაფრთხილება სილაჩრეა. რომ დავილუბები ვის დააჯერებ, რომ მე ამ სამარცხვინო და წინასწარ განწირულ ავანტიურას არ ვუთანაგრძნობდი და მის სასარგებლოდ არ ვმოქმედებდი და უნდა დარჩეს ჩემზე ამ მოქმედების გაუგებრობა და სამარცხვინო სახელი. თქვენ ხედავთ, სიმწარის გრძნობამ ამაყენა, გავიარ-გამოვიარე, რაც არ

უნდა ჩამედინა. უკვე ვძლიე საშინელ სიმწარეს, გადავწყვიტე რაღაც სელა.

ნოე: ეგგენი, შენ იცი, ჩვენი თავი ჩვენ არ გვეკუთვნის, პირველ ყოვლისა ის ეკუთვნის ჩვენ ერს და შემდეგ მთელ კაცობრიობას, და რადგან ასეა თავის გაუფრთხილებლობაც და უბრალოთ და მოუფიქრებლად მისი განწირვაც დანაშაულია, მაგრამ არავითარი უფლება არ გვაქვს, პირადი ჩვენი „მე“ დავაყენოთ ერისა და კაცობრიობის სასწორზე და დავაძლევინოთ ჩვენს „მეს“.

რადგან ჩვენ ერთნაირად ვაფასებთ შექმნილ მდგომარეობას, უნდა მოვიქცეთ ისე, როგორც გვესმის და სინდისი გვიკარნახებს. რომ გერმანიას ისე დაეყენებია საქმე, რომ კაცობრიობისათვის ბოლშევიზმი მოეხსნა, მაშინ მათი ისტორია შეუმსუბუქებდა ყოველგვარ მომხდარ ბოროტებას, მაგრამ ჩვენ ვხედავთ, გერმანია განწირულია, მის დაბოლოებას კარგა დიდი დრო სჭირია, ამ დროში კი მრავალ უბედურებას ველი. გერმანია ბოლშევიზმს თუ არ შემოიყვანს ევროპაში, მისი კარების წინ აუცილებლად მიუძღვება და მით გერმანია მთელი ევროპიანა, შეიძლება თამამად ითქვას, მთელი კაცობრიობაც საფრთხის წინ იქნება. ამ მსვლელობის შემაჩერებელი ჯერჯერობით არა იხედება რა. ჩვენ ამ მსვლელობაში პირდაპირი შებრძოლება არ ძალგვიძის, უმოქმედობა და ყურება, თუ რა მოხდება, დანაშაულია. ჩვენი სამოქმედო ასპარეზი არ არის, თუ სადმე, ასევეთქვათ ნემსის კურწში არ გავძვერიოთ. ჩვენ ხალხთან უნდა ვიყოთ ყოველგვარ საქმიანობაში, ის კი მოსპობის შარაგზაზეა და მიერეკებიან დაღუპვისაკენ. საჭიროა განსაკუთრებული სიფრთხილე და მოქნილობა. ჩვენი ხალხი გონიერია, იმას ესმის მდგომარეობის სირთულე, ჩვენ მათ უნდა ვურჩიოთ კი არა, მოუფროდოთ უნდა, რომ არ აყვეს წუთიერ გრძნობებს და წუთიერ გამარჯვებებს და არ მიიღოს არავითარ ავანტურაში მონაწილეობა. ამჟამად ერთადერთი სიმშვიდეა, რომელიც ნაკლებ მსხვერპლს მისცემს ხალხს. მთელი ჩვენი მთავარი ყურადღება და მოქმედება ამ მხრით უნდა იქნეს მიტკეული.

რუსეთი დაჰკარგავს მილიონობით ახალგაზრდობას, ეს ტაქტიკა მათთვისაც ხსნაა. ჩვენი მთავარი მოვალეობაა გაუტკლიოთ და ვუჩვენოთ ხალხს სწორი გზა, რომ მომავლისთვის არ დარჩენს შემდეგში საძებარი. ხალხი გაკვლეულ გზას თვით გატკეპნის.

მაშ ასე, ჩვენ სადღეისო სამოქმედო საქმიანობას შეადგენს, ყოვ-

ელი ზომა მივიდოთ, ჩვენი ხალხი არ აყვეს სხვადასხვა
ას, მონაწილეობა არ მიიღოს არაერთად ავანტიურაში, ეგვენი, თუ
შენ იზიარებ ამ აზრს, მაშინ ეს უნდა მივიდეს ბიუროსა და მთ-
ვრობაში და დადასტურდეს.

ევგენი: დიახ ნოე, რა რომ ვძლიე ჩემს თავს და დავთანხმდი, აგ-
რე უნდა მოხდეს.

ნოე: ევგენი, არ კმარა გადაწყვეტილების მიღება, საჭირო სისრულე-
ში მოყვანა. ამას სჭირდება ხარჯები, რომლის შოვნაც შენ უნდა
იკისრო. წინასწარი ხარჯებისთვის იოსებთან მქონდა ლაპარაკი, ის
დამპირდა შეძლებაზე მეტს გავიღებო. აგერ არის პარიზის ორგანი-
ზაციის კომიტეტის თავმჯდომარე, მათგან მოვითხოვ ყოველთვის იყ-
ოს ჩემს განკარგულებაში ხუთ-ხუთი კაცი, რომელთა მისამართი მე-
ქნება. როცა საჭიროება მოითხოვს, იმათ პირდაპირ გამოვიძახებ და
ველაპარაკები, მხოლოდ მოცემულ კაცების პასუხისმგებელი იქნება
კომიტეტი. რას იტყვი გიორგი? —თქვენი მოთხოვნილება შესრულე-
ბული იქნება, ვეუბნები მე. რას იტყვი ევგენი?

ევგენი: რა კაცი ხარ ნოე! ყველაფერი გადაწყვეტილი გქონია, ხარ-
ჯებზეც გიზრუნვია, კომიტეტის თავმჯდომარეც მოგიყვანია!

ნოე: არა კაცო, გიორგი შემთხვევით მოვიდა, მხოლოდ მისი აქ
ყოფნა სასარგებლო დარჩა.

(მეორე რვეულის დასასრული)

გიორგი კონას ძე წერეთელი

P. S. მკითხველი ალბათ ადვილად მიხვდება, რომ მხოლოდ სახელე-
ბით ნახსენები არიან: ნოე უორდანია, ევგენი გეგეჰკორი, აკაკი
ჩხენკელი, ირაკლი წერეთელი, იოსებ ელიგულაშვილი. რედ.

*** *** *** *** ***

საფრანგეთის ქართ- მწერალთა და ჟურნალისტთა
საზოგადოების ისტორიისათვის

სასიხარულოდ ჩვენდა, სამშობლოში დიდი დაინტერესებაა მისი
ეროვნული ემიგრაციით, სხვანაირად არც შეიძლებადა ყოფილიყო.
ბევრ სერიოზულ კორესპონდენციებთან და ნარკვევებთან ერთად,
სამწუხაროდ ხშირად ყურით მოთრეული ამბებიც სიმართლედ სალდე-
ბა და თუ მე არ ვცდები, ცოცხლებს მეტი ყურადღება ექცევა, ვი-

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

დრე მიცვალებულებს. უნდა იყოს კი საწინააღმდეგოდ, დრო შეუწყალებლად შლის ნაკვალევს და ზოგჯერ ისტორიისთვის მეტად მნიშვნელოვანი ნაკვალევი სამუდამოდ იკარგება დროთა სქელი შრეებისაგან.

ჩვენ აქ შევეცდებით დოკუმენტური მონაცემებით აღვადგინოთ მთავარი მომენტები ჩვენი მწერალთა და ჟურნალისტთა საზოგადოებისა საფრანგეთში. თავიდანვე გვინდა, მკითხველმა კარგად გაიგოს: მწერალთა და ჟურნალისტთა საზოგადოების (ხშირად მას კავშირადაც იხსენიებდენ) არსებითი დანიშნულება იყო ქართული კულტურის სამსახური სამშობლოდან გადმოხვეწილ თანამემამულეთა შორის, ყოველგვარი პარტიულობის გარეშე.

პარიზის პრეფექტურის II განყ. ცნობა

საზოგადოება აღრიცხვაზე იქნა გატარებული 1926 წ. 18 ნოემბერს, მან საბოლოოდ მიიღო სახელწოდება: „ქართველ მწერალთა და ჟურნალისტთა საზოგადოება საფრანგეთში“

მიზანი: საზოგადოების წევრთა პროფესიული ინტერესების დაცვა და ურთიერთშორის სოლიდარობის განმტკიცება.

მისამართი: 8, RUE FR. COPPEE, PARIS XV

გამგეობა: გიორგი გვაზავა, თავმჯდომარე,
რაჟდენ არსენიძე, მდივანი,
სამსონ ფირცხალავა, მოლარე;

დამფუძნებელი წევრები: ბბ. გიორგი გვაზავა, სამსონ ფირცხალავა, შალვა ამირეჯიბი, სპირიდონ კედია, დავით შარაშიძე, მიხეილ წერეთელი, იოსებ გობეჩია, რაჟდენ არსენიძე, ნესტორ კალანდაძე.

ქ. მ. ჟ. ს. ს. პრეფექტურაში მეორედ გატარებულია 1939 წლის 28 აგვისტოს და გამგეობაში შემდეგი ცვლილებები მომხდარა:

გიორგი გვაზავა, თავმჯდომარე,
ზურაბიშვილი ივანე, მდივანი,
ჭავჭავანიძე ივანე, მოლარე;

თავმჯდომარის შესახებ შემდეგი ცნობებია აღნიშნული: გ. გვაზავა თანამშრომლობს „ბრძოლის ხმაში“ და „დამოუკიდებელ საქართველ-

ოში“, მარტო ხანგამოშვებით სცემს ფრანგულ ენაზე: **GEORGIA**
(*Sa q u a r t h v e l o*)-ს ფურცელს.

მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში ემიგრაციის პოლიტიკური და კულტურული აქტივობის ცენტრინაცვლებსბერლინში და ეს ცალკე შესწავლის საგანია.

საფრანგეთის ლიბერაციისა და ომის დამთავრების შემდეგ თანდათან იწყება ქართველ ემიგრანტთა საზოგადოების საჯარო აქტიურობა. პოლიტიკურ საქმიანობას წინ უსწრებს კულტურული. ერთი პირველთაგანი მწერალთა და ჟურნალისტთა საზოგადოება ანახლებს საქმიანობას, რომლის გამგეობა პერიოდულ პრესის გამოცემასაც ახერხებს: „ჩვენი ქვეყანა“ -ს სახელწოდებით, რომლის პირველი ნომერი 1948 წლის თებერვლის თარიღითაა და რომელიც საყურადღებო ცნობებს გვაწვდის. ასე მაგ., ამ დროს პარიზში არსებობს **მშობელთა კომიტეტი**, ლევან ფადავას თავმჯდომარეობით, სპორტული საზოგადოება „შეგარდენი“, ქართ. ქალთა საქველმოქმედო კომიტეტი ქნეკა დადიანის თავმჯდომარეობით, ქ. მ. უ. კავშირი, რომელზედაც ქრონიკაში ნათქვამია: „პარიზში, კერძო თაოსნობით, ახალი წესდებით, აღდგენილი იქნა ქართველ ემიგრანტ მწერალთა და ჟურნალისტთა კავშირი. კავშირმა თავის დამფუძნებელ კრებაზე აირჩია გამგეობა: თავმჯდომარე რაჟდენ არსენიძე, თავმჯდომარის ამხანაგი-გრიგოლ ურატაძე, წევრები: ნიკო ყურულიშვილი (მდივანი), გიორგი ყიფიანი(მოლარე).“

გამგეობამ თავისი საჯარო გამოსვლა მოახდინა ვახტანგ მეფის გარდაცვალებიდან ორასი წლისთავის აღნიშვნით, რის შესახებ ვრცელი მოხსენება წაიკითხა ბ. არსენიძემ. ამის შემდეგ გამგეობა შეუდგა სისტემატიური მოხსენებების გამართვას. დღემდე მისი თაოსნობით მოეწყო შემდეგი მოხსენებები: ბ. კობრეიძე (ახალი ემიგრანტი) – „რომანტიზმი ქართ. ლიტერატურაში“; ბ. კ. გვარჯალაძე – „საერთაშორისო პოლიტიკური მდგომარეობა“, ბ. გრ. ურატაძე (ორ სხდომაზე) – „საქ. სამეფოს უკანასკნელი ხანა და მისი შეერთება რუსეთთან“. აღექსანდრე ყაზბეგის 50 წლისთავი, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს ქნმა ელ. მამულაშვილმა ბბ. რ. არსენიძემ, პ. სარჯველაძემ, ე. ყურულაშვილმა, გ. წერეთელმა (ახალი ემიგრანტი) და გ. ყიფიანმა წაიკითხეს ყაზბეგის ლექსები.

*

„ჩვენი ქვეყანა“ №2, რომელიც იმავე წლის მარტით არის დათარიღებული, შემდეგ ცნობას გვაწვდის: „მწერალთა კავშირი. 22“ თებერვალს მწერალთა კავშირმა გამართა მორიგი მოხსენება. რ. გაბაშვილმა წაიკითხა – „ვეფხისტყაოსანი და ღონ კიხოტი“, გ. წერეთელმა (ახალი ემიგრანტი) – ჩახრუხაიძეზე. მოხსენების შემდეგ მოხდა აზრთა გაცვლა-გამოცვლა.

*

1952 წლიდან ბ. რაქდენ არსენიძე ინიშნება მიუნხენში რადიო „განთავისუფლების“ ქართულ რედაქციის უფროს რედაქტორად. პარიზში ქ. მწერალთა და ჟურნალისტთა საზ. – ის გამგეობაში შედიან მიხეილ გრიგოლია(თავმჯდომარე), ვახტანგ ციციშვილი (მდივანი), ვასო ლაბაძე (მოლარე)

*

1961 წლის 29 ივლისიდან გამგეობაში არჩეულნი არიან: შალვა კალანდაძე (თავმჯდომარე), ვახტანგ ციციშვილი (მდივანი), გიორგი წერეთელი (მოლარე).

*

1963 წლის 20 აპრილის საერთო კრება გამგეობაში ირჩევს: ელისე პატარიძეს (თავმჯდომარე), გიორგი ნოზაძეს (მდივანი), გიორგი წერეთელი (მოლარე).

*

1965 წლის 16 ივლისის საერთო კრება ირჩევს: პოეტ გიორგი ყიფიანს (თავმჯდომარე), სანდრო ფანჩულიძეს (მდივანი), გიორგი წერეთელს (მოლარე).

*

1970 წლის 14 მაისის თარიღით კავშირის გამგეობაში არჩეულნი არიან: პოეტი გიორგი ყიფიანი (თავმჯდომარე), ბ. ლევან ფადავა (მდივანი), ბ. მირიან მელუა (მოლარე).

*

მეორე მსოფლიო ომის დამთავრებიდან მოყოლებული 70-იან წლებამდე საფ. მცხოვრებ ქართველთა მწერალთა და ჟურნალისტთა კავშირში ლექცია-მოხსენებების კითხვით თუ ორგანიზაციული საქმიანობით მოხსენიებას იმსახურებენ: რევაზ გაბაშვილი, რაქდენ არსენიძე, გიორგი კერესელიძე, გრიშა ურატაძე, ელისე პატარიძე, გრიგოლ რობაქიძე, ჟენევიდან, ალექსანდრ შათირიშვილი, სოზოდან, კონსტანტინე გვარჯალაძე, მიხეილ გრიგოლია, შალვა კალანდაძე,

ვანტანგ ციციშვილი, გიორგი ნოზაძე, სერგო კობრიძე, გიორგი ურეთელი, ლევან ტიტვინიძე, გიორგი ყიფიანი, პროფ. გიორგი შარაშიძე, ლევან ფაღავა, მირიან მელუა, სანდრო ფანჩულიძე: კალისტრატე სალია, ვიქტორ ნოზაძე, ლევან ზურაბიშვილი, მიხეილ ქავთარაძე, პავლე სარჯველაძე...

მასალები შეკრიბა ეთერი შენგელია—წერეთელმა

*** **

მ ც ი რ ე რ ა მ დ ი დ გ ო რ ი ს ბ რ ძ ო ლ ა ზ ე

ძალიან გვიან გავიცანი შოთა მესხიას თხზულება: ძლევა საკვირველი. საერთოდ აღებულმა მან ჩემზე კარგი შთაბეჭდილება დასტოვა. თუმცა იქ აღძრულ საკითხებს საკმარისად ვიცნობდი, მაგრამ ასეთი მეცნიერულ-პოპულიარული ნაშრომის გამოცემა დიდად სასარგებლოა. მან ჩემში გამოიწვია ზოგიერთი შენიშვნები და ზოგ საკითხებში ცოტაოდენი გარკვევის ცდაც.

1. ანსელუსის ცნობა, რომ დავითის სიკვდილის შემდეგ მისი დაქვრივებული მეუღლე იერუსალიმში წავიდა და იქ მოლოზნად აღიკვეცა, მესხიას მიაჩნია დავითის მეუღლე გურანდუხტი, ყიფიასა და მისი ასული (იხ. „დ. ს.“ გვ. 76), ეს შეეცდომაა. რადგან ანსელუსის წერილი დათარიღებულია 1108 წლით. ეს ცნობილია (იხ. დედანი და ლათინური ტექსტი ზ. ავალიშვილის: „ჯვაროსანთა დროიდან“ გვ. 28), ამ დროს დავით აღმაშენებელი ცოცხალი იყო და გურანდუხტი ქვრივი ვერ იქნებოდა. მაშასადამე, ეს დედოფალი-მოლოზანი იყო სხვა. ის იყო დავითის პირველი ცოლი, რაზედაც ქართ წყაროები სდუმან. სომხური წყაროები კი მას იხსენიებენ. ის იყო სომეხ მეფეთა ასული და როგორც ტახტის მემკვიდრე დემეტრე, ალბათ მისი ორი ქალიშვილიც, რომელთაგან ერთი მიათხოვა შირვანშას და მეორე ბიზანტიის იმპერატორს, დავითს პირველი ცოლიდან ჰყავდა. ამაზე ქართული წყაროების სიჩუმე ივ. ჯავახიშვილმა სათანადოდ ახსნა და მას აღარ გავიმეორებ...

2. რასაკვირველია, გერმანელი ფაშისტების მოხსენება და მარქსის დამოწმებაც წმინდა ბოლშევიკური ვითარების გამოძახილია, და „ფაშისტების“ მოქმედებას „სამამულო“ ომში გმირულ ბრძოლასა და გამარჯვებასთან არავითარი კავშირი არა აქვთ რეაასი წლის წინ მომხდარ დიდგორის ბრძოლასთან! ხელოვნურად კი ადამ და ევას

ხანასაც შეიძლება დაუკავშიროთ!

3. მესხია ფიქრობს, რომ დიდგორის ბრძოლაში „კავკასიის ხალხებმა თავისი წვლილი შეიტანეს; დასახელებულია: ყივჩაყები, ოსები, სომხები, შირვანელები და სხ. აქედან, ყივჩაყები უკვე ქართული ჯარის ნაწილს შეადგენდა და მათი ჩარიცხვა კავკასიელებში მისაღები არ არის. ხუთასი ოსი იყო დაქირავებული, ხოლო სომხები, შირვანელები და სხ. წყაროებში არ არიან მოხსენებული.

4. ამ შენიშვნების შემდეგ გამოსარკვევია ფრანგი ჯვაროსნების მონაწილეობის საკითხი დიდგორის ბრძოლაში. ამის შესახებ ჩვენ გვაქვს ორი ცნობა: სომეხ ისტორიკოსის მათე ურჰაელისა და იერუსალიმის კანცლერის გოტიესი, რასაც მკვლევართა უმრავლესობა იზიარებს. ივანე ჯავახიშვილი თავის „ქართველი ერის ისტორიაში“ (წიგნი 2, გვ. 520, 1914 წ.) მათე ურჰაელზე დაყრდნობით აღნიშნავს, რომ დავითს ჯარში ჰყოლია 1000 ფრანგი მემომარი, ხოლო მესხია იმავე ურჰაელზე დამყარებული ცნობით ასახელებს მხოლოდ 100 ფრანგს (იხ. „ძლევა საკვირველი“ გვ. 105), ხოლო გოტიე კანცლერის ცნობით, ფრანგ მემომართა რიცხვი ყოფილა 200 (იხ. ზ. ავალიშვილის „ჯვაროსანთა დროიდან“ გვ. 87).

შოთა მესხია სწერს: „წყაროების მონაცემები და თვით ჯვაროსნების და საქ. - ს ურთიერთობის საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტები უეჭველს ხდიან ჯვაროსნების მონაწილეობას დიდგორის ბრძოლაში,“ (გვ. 107). ზ. ავალიშვილის სიტყვით, მათე ურჰაელისა და გოტიეს ცნობები „საეჭვოა და აშკარად ტენდეციურია. ის კი, რომ ამ ომში შეთანხმებულად მოქმედებდნენ ქართველები და ჯვაროსნები – მოპირდაპირე ერთი ჰყავდათ – საფიქრებელია“ (იხ. მისი „ჯვაროსანთა დროიდან“, გვ. 71)

მგონია, რომ ერთდამადვე დროს სომეხ ისტორიკოსის და ფრანგის დამოწმება უფრო დამაჯერებელია, იერუსალიმის მეფეს დამხმარე ძალა გამოეგზავნა ქართველი მეფისთვის. ხოლო საკითხია: ეს იყო საგრძნობი, რეალური დახმარება, თუ მცირე, სიმბოლური ხასიათისა. თუ ჩვენ გოტიეს მიერ დასახელებულ რიცხვს დღევანდელი მართი თვალსაზრისით მივიღებთ, რასაკვირველია, ეს არ არის რეალური დახმარება. თუ იერუსალიმში ორასი კაცი შესვეს ცხენზე და საქართველოში გამოისტუმრეს, სამას ათასიანი საქართველოს მტრის წინააღმდეგ, მათ როლზე ლაპარაკი სასაცილო იქნებოდა.

მაგრამ მდგომარეობა იცვლება თუ ჩვენ ანგარიშს გავუწევთ იმ

ეროვნული

დროს რეალურ ვითარებას. საშუალო საუკუნეებში არსებობდა ალური სამხედრო წოდება, გამოყოფილი მაღალი არისტოკრატიდან. ესენი იყვნენ რაინდები. საქართველოში მათ ეწოდებოდათ მოყმე, რაინდ ან კაბუჯი. მგონია, ფრანგული „შევალიე“ უდრიდა ქართულ „მოყმეს“. ეს იყო მძიმედ შეიარაღებული მეომარი თავისი დამხმარე ელემენტებით. საერთო ანგარიშით ს. კაკაბაძე ფიქრობს, რომ ეს ორასი რაინდი, რაზეც გოტიე სწერს, თავისი დამხმარე კაცებით უდრიდა 1500 - 2000 კაცს. ცხადია ეს ჯვაროსნები იყვნენ რაინდები და აღნიშნული რიცხვის მხედრობა უკვე რეალური ძალაა; განსაკუთრებით მანევრებისა და მამინ მიღებული ხერხების შესრულებისათვის, რასაც დავით აღმაშენებელი ხშირად მიმართავდა. ასეთი შემთხვევებისთვის კი ფართო ოდენობის ძალა არც კი იყო საჭირო.

ისიც უნდა მივიღოთ მხედველობაში, რომ მძიმე „ავანტურებისათვის“ რჩეულ ელემენტებთანაც უნდა გვქონდეს საქმე. ჩვენ დროს რჩეული ჯარისკაცებზე აღარ ლაპარაკობენ, ხოლო ისრის, შუბის და ხმლის ხანაში ეს რეალური მოვლენა იყო. მაგ. დავით აღმაშენებელს ჰყავდა კარგად გაწვრთნილი, შეიარაღებული და შერჩეული მებრძოლებისგან შექმნილი 5000 ე. წ. „მონა სპა“. ეს იყო მისი სამეფო გვარდია და ის ამ რჩეული ჯარით ხუთჯერ და მეტ მტრის ჯარს ამარცხებდა ხოლმე.

5. გამოსარკვევია, ვინ იყო გაგზავნილი დავითის მიერ მოწინავედ. ამის შესახებაც ორი ცნობა არსებობს. იბნ ალასირის ცნობით, ომისათვის რომ შეემზადენ, ამ დროს საქართველოს მხედრობას გამოეყო ორასი მხედარი ყივჩაყი და მტრის რაზმისაკენ გაემურა; მაჰმადიანებს ეგონათ, რომ ყივჩაყებმა მეფეს უღალატეს და ალბათ უნდოდათ ჩაბარებულებიყვნენ. მაგრამ ყივჩაყებმა უცხად იარაღი იმიშვლეს და მტრის ბანაკში დიდი არეუ-დარევა შეიტანეს და ამან უკანა ნაწილებში ისეთი შთაბეჭდილება შექმნა, რომ წინა ნაწილები დამარცხდნენ და დაიწყეს გაქცევა და სხ.

ეს უთუოდ გამოძახილია გოტიეს ცნობებისა, რომლის მიხედვით მეფემ მოწინავედ გაგზავნა ორასი ფრანგი რაინდი. ყველა ამაზე შ. მესხია სწერს: „საეჭვოა რომ ასეთი დიდმნიშვნელოვანი მისია, რომელიც ქვეყნისა და მეფისათვის თავგანწირვას მოითხოვდა, ყივჩაყებისთვის და მით უფრო „ფრანგებისთვის“ (ჯვაროსნებისათვის) მიენდოო (იხ. მისი წიგნი გვ. 114)

შეიძლება თუ არა, რომ დავითს ფრანგები გაეგზავნა მტრის პირველ შესახვედრად? შეუძლებელი არ არის, რადგან ეს მონაწილეობა დღევანდელი თვალსაზრისით არ უნდა გავიგოთ. დავითი ალბათ ამას აკეთებს თავისი ცნობილი ხერხის შესასრულებლად, რისთვისაც ფრანგთა რიცხვი საკმარისი იქნებოდა; მაგრამ რატომ ფრანგები და არა ქართველები? ამაზე შეიძლება შემდეგი პასუხი. ჩვენ ისეთ მდგომარეობასთან ვვაქვს საქმე, რომ იერუსალიმიდან ჩამოსულ ფრანგებს სახელის მოხვეჭაც აინტერესებდათ, ამიტომ ასეთ შემთხვევაში ეს მეფესაც ხელს აძლევდა და ისიც შეიძლება, რომ ამ მძიმე საქმის შესასრულებლად მეფესთან პირობა დაედოთ ისეთი როლის შესასრულებლად, სადაც სახელის მოსახვეჭად მეტი შანსი ექნებოდათ. ამიტომ, თუ საზოგადოდ ჯვაროსნების დახმარებას ვიცნობთ, როგორც რეალურ დახმარებას, ხელს არაფერი უშლის, რომ დავით მეფეს ეს მათთვის მიენდო. მით უმეტეს გარდა მათი ამბიციებისა, იცოდა მათი გამოცდილებაც.

ს. კაკაბაძე გოტიეს ცნობას პირდაპირ იღებს, ის სწერს: „დიდგორის ბრძოლაში მოწინავედ ფრანგები იყვნენ, საფიქრებელია მათ მიერ ამის შესახებ წინასწარ დაყენებული პირობის მიხედვით“ (იხ. მისი „რუსთაველი და მისი ვეფ. ტყაოსანი“, გვ. 208). ამ მოსაზრებათა შესამოწმებლად უნდა გავიხსენოთ თვით ბრძოლის ფაქტი.

მტერი და მოყვარე ყველა ერთხმად აღიარებს, რომ მაჰმადიანები სულ მალე იქნენ დამარცხებულნი და ბრძოლა სულ სამი საათი გასტანა. თუ ღია ომი გაიმართებოდა, ნუთუ წარმოსადგენია, რომ ერთის მხრივ ქართველთა 40 თუ 50 ათასი ლაშქარი, ხოლო მეორეს მხრივ სამასი ათასი და ეს ბრძოლა სამ საათში დამთავრებულიყო?! ეს არის ყოვლად დაუჯერებელი რამ. ხოლო რა უყოთ ერთხმად მოწოდებულ ცნობებს! თუ ეს მართალია, ამისთვის მხოლოდ ერთი პასუხი არსებობს. ამ უზარმაზარი რიცხვის მოწინააღმდეგეთა შორის სრული ომი არ მომხდარა. დასაწყისშივე მუსულმანთა ჯარის იმ ნაწილში, რომელიც ქართველებს უნდა შეებოდა, მომხდარა რაღაც დიდი არეულობა და დეზორგანიზაცია, რასაც ზურგსა და სხვა ნაწილებში სრული პანიკა გამოუწვევია, და როგორც ცნობები ვადმოგვცემენ, მათ უგრძნვით დამარცხება და დაწყებული გაქცევა და თავის შველა. მაშასადამე, დავითის ხერხს გაუჭრია: მტრის ბანაკში ანარქია შეუტანია და მერე დაურტყია თავისი მთავარი ჯარით. მტრის ამ დეზორგანიზებულ ნაწილს მაინც უბრძოლია. მტრის

მცირე რამ დიდგორის ბრძოლაზე

ქართული
ენების
სწავლის
სამეცნიერო
ცენტრი

ეს ნაწილი ქართველების ძალას შეიძლება არც აღემატებოდეს, რთველებს მასთან ბრძოლა სულ სამ საათში გაუთავებით და მერე დაუწყით დევნა. მაშასადამე, ქართველებთან მტრის მთელ ძალას არ უომნია, არამედ მხოლოდ ნაწილს.

დასკვნა: თუ კი მტრის ბანაკში აღრევის შეტანამ ხელი შეუწყო დავითის სწრაფ გამარჯვებას, რა გასაკვირველია, რომ მეფის მოწინავეთა აქტი გამარჯვების გადამწყვეტად იყოს გამოცხადებული?! და თუ ეს მოწინავენი ფრანგები იყვნენ, ვინც აღნიშნულ პრივილეგიას მათ მიაწერს, არც ეს არის გასაკვირველი! ხოლო თუ ეს მოწინავენი ქართველები იყვნენ, ეს მდგომარეობას არ ცვლის.

რასაკვირველია, ვინც ამ მდგომარეობას მარტივად შეხედავს, რომ 2000 კაცს გადაეწყვიტოს ბედი ასეთი დიდი გამარჯვებისა, ყველას სასაცილოდ მოეჩვენება, მაგრამ ეს 2000 მეომარი ხომ დავითის ძლიერი არმიის ნაწილს შეადგენდა?! და ვინც დავითის ბრძოლის ტაქტიკას იცნობს, სრულებით სასაცილოდ არ ჩათვლის, რომ მოწინავეთა მიერ დავითის ტაქტიკის ღირსეულ შესრულებას გზა გაეხსნა დავითის მთავარი შეტევისა და გამარჯვებისათვის.

ა ლ . მ ა ნ ვ ე ლ ი შ ვ ი ლ ი

31 / 12 / 1990. არვანდა, კოლორადო

*** *** *** *** ***

ე კ ლ ე ს ი ა და დ ე მ ო კ რ ა ტ ი უ ლ ი წ ყ ო ბ ა

ამერიკელები ერთ-ერთი ყველაზე მორწმუნე ხალხია მსოფლიოში. მოსახლეობის რაოდენობას თუ გავითვალისწინებთ, შვედეთს ალბათ უფრო მეტი სალოცავია, ვიდრე სხვა ქვეყნებში, პროტესტანტული ეკლესია იქნება ესა თუ სხვა: კათოლიკური, მართლმადიდებლური, ეკლესიები, სინაგოგები, ტაძრები, მეჩეთები და სხვა რელიგიური ცენტრები. გარდა ამისა, ჩვეულებრივ ამბად იქცა ე. წ. *Cristian revivals*, რაც სინამდვილეში ქრისტიანული რელიგიის უმუშალო, ხმაურიან აპოლოგიას ნიშნავს: ხალხში, ქუჩაში გამოსული თავიანთი სურვილისა და რწმენის დემონსტრაციას; და ამას დაემატა კიდევ ერთი ფორმა ხალხის რელიგიური განწყობის დაკმაყოფილებისა – სატელევიზიო ევანგელისტა-ქადაგთა გადაცემები, რაც აგრეთვე დიდძალ აუდიტორიას იზიდავს.

მთელი ეს აქტიური რელიგიური ცხოვრება, ამასთანავე, მთლიანად კერძოა, რაც იმას ნიშნავს, რომ იგი არსებობს მხოლოდ და მხოლოდ ცალკე პირთა ფულადი შესაწირავის წყალობით. იგი სრულდება პირადი საკუთრების არეალში და არავითარ დახმარებას არ იღებს არავითარ სახელმწიფოებრივი დაწესებულებიდან და მართლაც, ეკლესიისა და სახელმწიფოს გამიჯნვა-განცალკეება მკაცრად არის დაცული და სრულდება ამერიკული კონსტიტუციის კანონის თანახმად.

უძველესი დემოკრატია, უძველეს კონსტიტუციასთან ერთად, რომელიც უწყვეტად ტარდება ცხოვრებაში, არის არსი ამერიკის შეერთებული შტატებისა. ამერიკული კონსტიტუცია კანონად იქცა 1789 წ. 4 მარტს, ანუ 13 წლის შემდეგ, რაც გამოაქვეყნეს დამოუკიდებლობის დეკლარაცია და 6 წლის შემდეგ, რაც დაიღო პარიზის ხელშეკრულება, რამაც დაასრულა ომი დამოუკიდებლობისათვის და სრული გამარჯვება მოუტანა შეერთებულ შტატებს.

საკონსტიტუციო ყრილობა, რომელიც 1787 წ. 25 მაისს შეიკრიბა და ოთხ თვეს უწყვეტად გრძელდებოდა, 17 სექტ. დაასრულა მუშაობა. შტატებს სარატიფიკაციოდ გაუგზავნეს მოკლე დოკუმენტი — მთელი ტექსტი სულ 14 გვერდს შეადგენდა. რატიფიკაციისათვის საკმარისი იყო ცხრა შტატის მხარდაჭერა ცამეტ არსებულთან. ამას მოყვა ცხოველი სჯაბაასი და ბოლოს, ორი წლის შემდეგ, 1789 წლის ოთხ მარტს კონსტიტუცია ძალაში შევიდა.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა იმას, რომ შეიძლებოდა კონსტიტუციის გაშლა შესწორება-დამატებების ხარჯზე. ასეთ შესწორებებს ძალა რომ ჰქონოდათ, საჭირო იყო მათი რატიფიკაცია შტატების საერთო რიცხვის ორი მესამედით. შესაბამისად 1789 წლის 8 ივნისს, ჯეიმს მედისონმა შესთავაზა ათი შესწორება, რომლებმაც გაიარეს რატიფიკაცია და ძალაში შევიდნენ 1791 წლის 15 დეკემბრიდან. ამ ათივე შესწორება-დამატებას „უფლებათა კანონპროექტს“ უწოდებენ, ხოლო პირველს მათ შორის ლამის უფრო არსებითად თვლიან, ვიდრე მთელს დანარჩენ კონსტიტუციას. ეს პირველი შესწორება გარანტიულად უზრუნველყოფს ლოცვის თავისუფლებას, სიტყვის თავისუფლებას, იძლევა მშვიდობიანი შეკრებისა და მთავრობისადმი პეტციის მიმართვის თავისუფლებას, ამასთანავე იგი კრძალავს სახელმწიფო სახსრებით ეკლესიის დაფუძნებას და მოითხოვს ეკლესიისა და სახელმწიფოს განცალკეებას.

აი მისი ქართული თარგმანი: კონგრესი არ დაადგენს არავითარ კა-

ნონს, რომელიც შეეხება რელიგიის დაფუძნებას ან ასეთი ფალი აღსრულების აკრძალვას, ან შეზღუდვას სიტყვის თავისუფლების, ანდა პრესისა, ან ხალხის უფლებას მშვიდობიანი შეკრებისა და მთავრობისადმი პეტიციით მიმართვისა, დარღვევათა შესასწორებლად.

ეკლესიისა და სახელმწიფოს ეს გამიჯვნა ნიშნავს, რომ არავითარი საზოგადოებრივი თანხები არ უნდა იქნეს გამოყენებული ეკლესიათა ასაგებად ანდა მათი მოვლისათვის, მღვდელთა ან რელიგიის მამათა ხელფასებისათვის და ნებისმიერი საქმიანობის მიმართ, რაც ეკლესიასთან არის დაკავშირებული.

მეორე მხრით, ეს იმასაც ნიშნავს, რომ არავითარი კანონი თუ წესი არ ჩაითვლება კონსტიტუციურად, თუ მან შეიძლება ხელი შეუშალოს რელიგიის თავისუფალ აღსრულებას, სანამ ამას აქვს პირადული ფორმა, ე. ი. არა მთავრობისეული, და არ იხმარებს საზოგადოებრივ სახსრებს.

შეერთებულ შტატებში უმაღლესი სასამართლო არის ის აპარატი, რომელიც იძლევა კონსტიტუციის ინტერპრეტაციას და აღასრულებს მის დაცვას. ძალაუფლების გაყოფის პრინციპის შესაბამისად, რაც ჩაქსოვილია კონსტიტუციაში და გულისხმობს საკანონმდებლო ძალაუფლებას, აღმასრულებელ ძალაუფლებასა და სამართლებრივ ძალაუფლებას, უმაღლესი სასამართლოს მოსამართლეს თავისი ადგილი უკავია მთელი სიცოცხლის მანძილზე, და არ შეიძლება გადაყენებული იქნეს. ისინი დაცული არიან პოლიტიკური ზემოქმედებისა და მასობრივი მოძრაობისაგან და სამართალს ქმნიან საკუთარი სინდისის შესაბამისად. რაც შეეხება ეკლესიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობის საკითხს, ორასი წლის მანძილზე უმაღლესი მოსამართლენი განუხრებლად ატარებენ მკაცრი გამიჯვნისა და ჩაურევლობის პრინციპს. ამ მხრით ყურადსაღებია რამდენიმე არცთუ ისე ძველი მაგალითი.

1925: ორეგონის შტატში კანონი მოითხოვდა მშობლებისაგან, რომ მერვე კლასამდე (დაახლოებით 14 წლამდე) ეტარებინათ ბავშვები საშუალო სკოლაში. უმაღლესმა სასამართლომ გააბათილა ეს კანონი, რადგანაც ის წინ აღუდგა „მშობელთა უფლებას გაეგზავნათ ბავშვები რელიგიურ სკოლაში, თუკი ჰქონდათ ამის სურვილი“.

1977: არაკონსტიტუციურად გამოცხადდა ნიუჰემფშირის შტატის კანონი, რომელიც მოითხოვდა ავტომობილების სალიცენზიო ნომერთა

ფირფიტაზე ყოფილიყო შტატის დევიზი: „თავისუფალი სოციალური ან სიკვდილი“. (აშშ-ში ყოველ შტ. აქვს საკუთ. ავტონომიური სალიცენზიო ფირფიტები). რელიგიურმა ჯგუფმა „იეღოვას მოწმეებმა“ შეუტია ამ კანონს, როგორც მათ მორალურ, რელიგიურ თუ პოლიტიკურ მრწამსთან შეუთავსებელს.

1947: ავტობუსით ბავშვების გაგზავნა რელიგიურ სკოლებში (რაც საზოგადოებრივი ხარჯებით ხდება), რათა მშობლებმა შეძლონ უზიფათოდ და სწრაფად წაიყვანონ—წამოიყვანონ ოფიციალურად აღიარებულ სკოლებში, განურჩევლად მათი რელიგიისა— ამ კანონს არ დაურღვევია ეკლესიისა და სახელმწიფოს გამმიჯნავი კედელი.

1962: უმაღლესმა სასამართლომ გააუქმა დადგენილება 22 სიტყვიანი ლოცვის შესახებ, რომელიც ყოველდღე უნდა აღველინათ მეცადინეობის დაწყების წინ ნიუ-იორკის შტატში. სასამართლომ დაადგინა, რომ „მთავრობის საქმიანობაში არ შედის შეადგინოს ოფიციალური ლოცვა ნებისმიერი ჯგუფისათვის... ანდა მონაწილეობა მიიღოს ნებისმიერ რელიგიურ პროგრამაში“.

ეკლესიისა და სახელმწიფოს გამიჯვნა აგრეთვე გულისხმობს, რომ არავითარი რელიგიური ფუნქცია არ შეიძლება დაუკავშირდეს რაიმე საზოგადოებრივ ინსტიტუტს, ანდა კერძო ინსტიტუტის (დაწესებულების) ნებისმიერ მხარეს, რომელიც აგებული იქნა საზოგადოებრივი სახსრებით და ამავე სახსრებს ეყრდნობა მისი მოვლა. მაგალითად,

1971 წელს უზენაესმა სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ დასაშვებია დახმარება ფედერალური ან ცალკე შტატისაგან სასწავლებლად განკუთვნილ შენობათა მიმართ, რომლებიც ეკლესიებთან არის დაკავშირებული, აგრეთვე სხვა კერძო კოლეჯების შენობებისა, მაგრამ ეს შენობები არასოდეს არ შეიძლება გამოყენებული იქნენ რაიმე რელიგიური მიზნისათვის. ასეთი გამიჯვნა ნიშნავს აგრეთვე, რომ არავითარი საზოგადოებრივი ცერემონიალი არ უნდა შეიცავდეს რელიგიურ მსახურებას. მაგალითად, ცერემონია, რომელიც თან სდევს სახ. უნივერსიტეტის გახსნას, არ შეიცავს რელიგიურ მსახურებას, მაგრამ კერძო უნივერსიტეტის გახსნისას ასეთი სამსახურის ჩატარება შეიძლება.

შეერთებული შტატების ეს უძველესი პრინციპი — ეკლესიისა და სახელმწიფოს გამიჯვნის — განმტკიცებული პრინციპია ყველა დემოკრატიულ ქვეყანაში: საფრანგეთში, ინგლისში, გერმანიაში, სკანდინავიაში და ა. შ. ყველგან ერთია, თუმცა არსებობს მისი ნაირსახე-

ობებიც, მაგალითად, ზოგიერთ ქვეყანაში საზოგადოებრივი სახსრები შეიძლება გამოყენებული იქნეს ისეთი ძველი ეკლესიების აღსადგენად და მოსავლელად, რომლებიც ეროვნულ ძველებად არიან მიჩნეული. შობა საერთოდ საზოგადოებრივი დღესასწაულია: ნიუ-იორკში არაქრისტიან სახელმწიფო მოსამსახურეს შეუძლია დაისვენოს საკუთარი რელიგიური დღესასწაულების დროს – ეს ეხება ებრაელებს – ებრაელი აღდგომის დღეებში ებრაულ აღდგომას უჭმობს, ჩინელები – ჩინური ახალი წლის დღეებში.

და მართლაც, ეკლესიისა და სახელმწიფოს გამიჯვნა რჩება დემოკრატიის ერთ-ერთ ბურჯად, ვინაიდან, სახელმწიფოსაგან მხარდაჭერილი რელიგია აუცილებლად იწვევს დაუშვებელ ჩაგვრას და მთავრდება რელიგიურ გრძნობათა გაქრობით. მაგალითად, ფრანკოს მმართველობის პერიოდში, ესპანეთში განსაკუთრებით აუცილებელი იყო ეკლესიის ღვთისმსახურების დასწრება. ამას შედეგად ის მოჰყვა, რომ ხალხი თავის არიდებას ცდილობდა და რელიგიური შეგარძნება გაცილებით შესუსტდა.

მართლმადიდებლობის აღორძინება დღევანდელ საქართველოში ადვილი გასაგებია 70 წლიანი კომუნიზმის შემდეგ, რაც სახელმწიფოს მიერ მხარდაჭერილ რელიგიად იყო ქცეული. მიუხედავად ამისა, მე მჯერა და იმედი მაქვს, რომ ახალი საქართველოს მთავრობა მტკიცედ გაატარებს ეკლესიისა და სახელმწიფოს გამიჯვნის პრინციპს, რაც შევა ახალ კონსტიტუციაში – როგორც ეს იყო 1918 - 1921 წ.წ. პირველ თავისუფალ საქართველოს რესპუბლიკაში.

ეკლესიისა და სახელმწიფოს ოფიციალური განცალკევება ხელს შეუწყობს დემოკრატიული ღირებულებების განმტკიცებას, გაძლიერებას პირად ღვთისმსახურებას და უჩვენებს ბევრ ქართველს – მაჰმადიანური, იუდეისტური თუ სხვა რწმენისას, რომ თავისუფალი საქართველო, მართლაც ყველა ქართველისთვისაა – როგორც უნდა იყოს იგი, რათა გადარჩეს და გაიფურჩქნოს

რ ე ჯ ე ბ უ ო რ დ ა ნ ი ა
(გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“ 13 დეკემბ. 1990.)

ქ რ ო ნ ი კ ა

უნივერსიტეტი ქუთაისში

გასული წლის ოც სექტემბერს განსაკუთრებული ზეიმი იყო იმერეთის დედაქალაქში. აქ სრულიად საქართველო ზეიმობდა მეორე სახელმწიფო უნივერსიტეტის გახსნას საქართველოში. ქუთათური უნივერსიტეტი არაფრიდან არ იწყებს სათავეს, იგი შეიქმნა 1933 წლიდან არსებულ პედაგოგიური ინსტიტუტის ბაზაზე. როგორც უნივერსიტეტის რექტორმა ქალბატონმა ნანული კაკაურიძემ განაცხადა: - საუნივერსიტეტო სწავლება დღევანდელ ეტაპზე წარიმართება ჩვენთან არსებული ექვსი ფაკულტეტის 21 სპეციალობაზეო. ქუთაისის უნივერსიტეტი ატარებს აკაკი წერეთლის სახელს. „აკაკი 150.“ ასე იწყებს არსებობას ქუთაისის მეცნიერებათა ტაძარი.

იდიდე საქართველოვ!

კოლაუ ნადირაძის გარდაცვალება

ოქტომბრის უკანასკნელ დღეებში, როცა საქართველო საარჩევნო ციებ-ცხელებაში იყო, ამა სოფლიდან უხმაუროდ გავიდა, თითქმის საუკუნეს მიღწეული, ცისფერ ყანწელთა პოეზიის ორდენის უკანასკნელი რაინდი კოლაუ ნადირაძე.

კოლაუ ნადირაძე დაიბადა ქუთაისში 1895 წლის 26 თებერვალს. ქუთაისის კლასიკური გიმნაზიის დამთავრების შემდეგ სწავლობდა მოსკოვის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე. სამწერლო ასპარეზზე გამოდის 1916 წელს, ხოლო მისი ლექსების პირველი წიგნი „ბალახინი“ გამოვიდა 1919 წელს. დაესწრო სამშობლოს აღდგომა-სა და დამხობას. ეწამა სულით, მაგრამ უვნებლად გადაცურა საშინელ ქარიშხლით აღძრული ტალღები. სასუფეველი დაუმკვიდროს ღმერთმა!

ი მ ე რ ე თ ი

შენ ვეღარ გიმზერ, ჩემი სიმღერა აღარ მოესმის შენს ცისფერ ველებს, მე მშობლიური დავკარგე კერაც და მაინც გიწვდი ალერსით ხელებს.

რად მაგონდება ასე უღმერთოდ
შენი თხემები ჩამოქცეული?
რად მინდა, მოგვცდე და შეგიერთო
შენ ჩემი სისხლი, ჩემი სხეული?

რად შემეყვარდა დღეს ისევ ისე
თოვლი, წვიმები და ღელეები?
ზღვად მოვარდნილი შენი მაისი,
ქაჯებით სავსე შენი ტყეები?

ვიცოდე მაინც, რად არ მასვენებს
ქოხში სმენილი სიმღერა ტბილი!
ზაფხულის წვიმა ისევ მასველებს,
ისევ მომკვთა ალუჩამ კბილი.

ისევ ხარები მიდიან ნელა
ვიწროდ ამოჭრილ სოფლის შარაზე
და მზის ჩასვლამდე თოხები ელავს
აბიბინებულ გლეხის ყანაზე.

მე თითქოს ცქერა ახლა ამეცრა
და გამოვფხიზლდი მძინარ გონებით...
თითქოს ამღერდნენ ჩემში უეცრად
სერაფიმების ლეგიონები!

მე მინდა, დავთვრე ჩუმად და ტბილად
ამ ულაყვარდეს, უძირო ზეცით.
მოვზილო მჭადი და, როგორც წინად,
კვლავ ავაფიცხო ბუხართან კეცით.

არა, არასდროს არ მეღირსება
გადავიწყება შენი სიმწვანის!
ვხედავ, მარნები მაჭრით ივსება
და ოქროდ ღელავს სიმწიფე ყანის.

ხელახლა სოფლის ვიწრო ბოგირზე
გააქვს კრიალი ღამეში ურემს
და გლახსაც სძინავს ყანის ნაპირზე,
როცა შუადღის მზე დაახურებს.

ქვეყანავ ჩემო, ზეცით ნაკურთხო,
უხვად მორწყულო მზითა და მთვარით!
მე შენს კალთებზე დავექებ კუთხეს,
მომეცი შენთან თავშესაფარი!

ისევ შემშიშვი მოწნულ ფაცხაში,
სადაც ქართულად აკვანს არწევენ,
მანახე შენი ზეცის კაშკაში,
მასმინე ხმები – გულს რომ ანგრევენ.

რომ კიდევ ერთხელ, ქცეულმა შველად,
გადავირბინო შენი ნოხები,
რომ ფეხშიშველამ ვიარო ველად,
ვიყნოსო კვამლი შენი ქოხების!

რომ ხელმეორედ ვიგრძნო სინაზე
ქალადიდის და ორბირის კუთხის,
სადაც ნიაგის ფრთებით დილაზე
მოჰქრის შავი ზღვის სურნელი მწუთხე.

სადაც ტყეები, ჩარგული წყალში,
გარშემორტყმულან მაღალ ისლებით
და ზეცის კიდეს, გახვეულს ალში,
მძიმედ არხევენ ლურჯი ნისლები.

მოგსულვარ შენთან შერიგებული,
რომ გითხრა მაინც – სურვილი ახდა, –
მე ვარ ბულბული ამღერებული,
ატირებული საყვარელ ბაღთან!..

ქართველთა
წიგნიერების
კავშირთა
კავშირი

რომ გითხრა მაინც – კიდევ ეს გული
სალამურივით მკერდში მიმღერის,
რომ ვარ ქართველი, ქართული რჯულის
და მიყვარს შენი ქვეშა და მტვერიც!

და თუ მე დღემდე ბედს ვეჭიდები –
ჩანს მშობელ ზეცის კურთხევა მიცავს!..
მოვედი შენთან რომ მორიდებით
კიდევ ვემთხვიო შენს წმინდა მიწას!

კო ლ ა უ ნ ა დ ი რ ა ძ ე
1926

სო ლ ო მ ო ნ II-ის ნ ე შ ტ ი ს ა მ შ ო ბ ლ ო შ ი

ტრაპიზონიდან, სადაც ის რუსთა მძლავრობას გამოქცეული გარ-
დაიცვალა 175 წლის წინად, იმერეთის უკანასკნელი მეფის სოლო-
მონ მეორის ნეშტი გადმოსვენებული და დაკრძალული იქნა ბაგრა-
ტიონთა, მცხეთის სვეტიცხოვლის სამეფო საძვალეში.

„ლ ე მ ის“ მ ე ო რ ე ყ რ ი ლ ო ბ ა

სადროშო „ლემის“ ინიციატივა ეკუთვნით აფხაზეთში მცხოვრებ
სვანებს და მას ქართული ინტერესების დაცვა ჰქონდა მიზნად, ამ
კუთხეში მოძალებული ანტიეროვნული დამარღვეველი მოქმედებათა
წინაღდგომა. მოძრაობა სწრაფად გაიზარდა, საყოველთაო სვანური
გახდა და იგი ყველგან იყო, სადაც მამულს უჭირდა. „ლემის“ უმ-
აღლესი ორგანოა „მთავარი ნაფიცთა საბჭო“ და სადროშო „ლემის“,
თავმჯდომარეა აკაკი გასვიანი.

გასული წლის დეკემბრის პირველ რიცხვებში ჩატარდა „ლემის“
მეორე ყრილობა გულრიფში. ყრილობამ მიიღო გადაწყვეტილება,
ამიერიდან სადროშოს შეეცვალოს სახელწოდება და ჩამოყალიბდეს
შემდეგნაირად: სრულიად საქართველოს საზოგადოებრივ- პოლიტი-
კური ორგანიზაცია „ლემი“, რომელიც სტრუქტურულად დაიყოფა
სადროშოებად და პირველად ორგანიზაციებად. პრეამბულაში ხაზ-

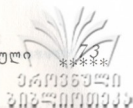
გასმითაა აღნიშნული, რომ სრულიად საქ. -ს საზოგ. პოლიტიკური ორგანიზაცია „ლევი“-ს საქმიანობის უმთავრეს მიზანს წარმოადგენს ბრძოლა საქართველოს სრული პოლიტიკური და ეკონომიკური დამოუკიდებლობისათვის. იგი ერის წინაშე მდგომი ყველა პრობლემის პატიოსანი დიალოგის გზით გადაჭრის მომხრეა, და გმობს ყოველგვარ ძალადობას, მაგრამ ამავე დროს უკომპრომისოდ დაუპირისპირდება ყველა ორგანიზაციას, პოლიტიკურ ჯგუფს თუ ცალკეულ პიროვნებებს, რომელთა საქმიანობა წარმართულია ერის ინტერესების წინააღმდეგ. ორგანიზაცია მთლიანად უჭერს მხარს საქართველოს ახალი უზენაესი საბჭოს მიერ აღებულ კურსს და თავის პროგრამას ახორციელებს მის მიერ მიღებულ ღონისძიებათა შესაბამისად... დასასრულს ყრილობამ ალტერნატიულ საფუძველზე აირჩია ორგანიზაციის მთავარ ნაფიცთა საბჭოს თავ - რედ აკაკი გასვიანი, თანათავმჯდომარედ - დავით ჯაფარიძე.

(იხ. „საქ. რესპუბლიკა“ №1 6 / 12 / 1990)

შ ე ი ქ მ ნ ა ე რ ო ვ ნ უ ლ ი გ ვ ა რ დ ი ა

გასული წლის 20 დეკემბერს საქ. რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს სხდომამ, სხვა ღონისძიებათა შორის, მიიღო დადგენილება ს. რ. შინაგანი ჯარების - ეროვნული გვარდიის შექმნის შესახებ.

შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან ყალიბდება მთავარი სამმართველო გვარდიის სახელმძღვანელოდ. მისი უფროსი იმავდროულად იქნება შინაგ.მინისტრისპირველი მოადგილე ეროვნულ გვარდიას მეთაურობს სარდალი, რომელსაც ნიშნავს საქ. რესპ. უზენაესი საბჭო. ეროვნული გვარდია მოწოდებულია იცავდეს სამშობლოს ინტერესებს, მის ტერიტორიულ მთლიანობას, მოქალაქეთა სიცოცხლესა და პირად ღირსებას და სხ. ერ. გვარდიის რიგითი შემადგენლობის დაკომპლექტება ხდება საყოველთაო-სამხედრო ვალდებულების საფუძველზე, საქ. რესპ. მოქალაქეებით, რომელთაც 18 წელი შეუსრულდათ, ხოლო მეთაურთა შემადგენლობისა - საქ. რესპ. მოქალაქეობით ნებაყოფლობით საფუძველზე, კონტრაქტით.

წელს 8 თებერვალს—დავით აღმაშენებლის ხსენების დღეს—თბილისში გაიმართა ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიისა და დემოკრატიული პარტიის ერთობლივი კონფერენცია. სხდომას თავმჯდომარეობდა ეროვ. დემოკრატიული პარტიის პოლიტიკური მდივანი მამუკა გიორგაძე. ორივე პარტიის ლიდერებმა, კერძოდ, ერ. დემოკრატიული პარტიის თავმჯდომარემ გიორგი ჭანტურია და დემოკ. პარტიის მთავარი კომიტეტის წევრმა თენგიზ შარმანაშვილმა განმარტეს მათი პარტიების პოზიციები. ილაპარაკეს სხვა ორატორებმაც და საბოლოოდ კონფერენციამ მიიღო დადგენილება პარტიების გაერთიანებისა. გაერთიანებული პარტია ატარებს **ეროვნ.** —**დემოკრატიულ პარტიის სახელს**, მაგრამ მომავალი ყრილობამდე სახელს დაემატება სიტყვა „გაერთიანებული“. დროშად დარჩა ეროვ. დემოკრატიული პარტიის ტრადიციული სამფეროვანი დროშა, ხოლო პარტიის გერბია წმინდა გრაალი. კონფერენციამ იმსჯელა „თეოდემოკრატიის“ პრინციპის შესახებ და გადაწყდა მისი ძველებურად დატოვება პარტიის პროგრამაში. პარტიას ეყოლება თავმჯდომარე და მისი არჩევა მოხდება ყოველწლიურად. კონფერენციამ დაადგინა, რომ გაერთიანებული ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის მეოთხე ყრილობა გაიმართოს **1991 წლის მაისის მეორე ნახევარში**, რომელიც მიიღებს ახალ პროგრამა-წესდებას და მოახდენს მთავარი კომიტეტის არჩევნებს. მანამდე კი მთავარ კომიტეტს წარმოადგენენ: გიორგი ჭანტურია, მამუკა გიორგაძე, თენგიზ შარმანაშვილი, ვახტანგ ტალახაძე, გურამ ჩახვაძე, ირინა სარიშვილი, ვასილ ქყოიძე, ვანო ხუხუნაიშვილი, დავით კვარაცხელია, ნიკო გონაშვილი, გია ზუმბაძე და პარტიის საზღვარგარეთის ბიუროს მდივანი თენგიზ გუდავა.

(ლიტ. საქართველო 15 თებერვალი 1991.)

„ამირანი 1990“. იგივე გაზეთის იგი ნომრის ცნობით, სრულიად საქ. — რუსთაველის საზოგადოებას და საქ. თეატრის კავშირს გამოუციათ ოპოზიციური ლიტერატურულ-მხატვრული, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური კრებული „ამირანი“, 1990“, რომლის შემდგენელ-რედაქტორია ნოდარ წულუეისკირი.

ქართულ-ევროპული ინსტიტუტის პრემიების კონკურსი

სწორედ ახალი წლის დღესასწაულს დაემთხვა პარიზის ქართულ-ევროპული ინსტიტუტის ლიტერატურული პრემიების პირველი კონკურსის ლაურეატებისათვის ჯილდოების გადაცემის ცერემონია.

როგორც გამოცხადებული იყო „ივერიის“ უკანასკნელ 35-ე ნომერში, I. ილია ჭავჭავაძის პრემია - 10.000 ფრანგ. ფრანკი მიენიჭა მიხეილ თამარაშვილის წიგნის: „ქართ. ეკლესია დასაბამიდან დღემდე“ მთარგმნელებს: მანანა ბანძელაძეს (გარდაცვალების შემდეგ), სოფიკო ბენდიანიშვილს, სალომე გაბუნას, სიბილა გელაძეს, გურანდა დათაშვილს, ნელი კაციტაძეს, ნინო ხმალაძეს; რედაქტორებს: ზაზა ალექსიძეს და ჯუმბერ ოდიშელს.

II. ქართ. ევროპ. ინსტიტუტის პრემია, 3000 ფრ. ოდენობის თითოეულს: სოფიო კედიას მოგონებათა წიგნისთვის: „105 წლის ხანგრძლივობის წერილი შვილს“, ეთერ თათარაიძეს, წიგნისთვის: „მამამა ღმერთს ჩამახყარა სახელი“ (გულქან რაზიკაშვილის ნაამბ.), ვახუშტი კოტეტიშვილს, თარგმანთა წიგნისთვის: რილკე: „დუინური ელეგიები და სონეტები ორფეოსისადმი“.

პრემიების საზეიმო გადაცემის შესახებ ჩვენ არაფერი შეგვიძლია მოვუთხროთ ჩვენს მკითხველებს, რადგანაც იგი დაკეტილ კარებში მოხდა ძალიან ვიწრო ელიტას შორის. სამშობლოდან ჩამოსულ სტუმრები, ეტყობა, სადღესასწაულოდ გაჩირაღდებული პარიზის ხილვითაც მოხიბლულან, მაგრამ საჯარო მანიფესტაცია საჯაროდ უნდა ხდებოდეს და რაც შეიძლება ფართოდ. რა თქმა უნდა, ამისთვის ჯ. კაშიას ბინა არ იკმარებდა, მაგრამ პატარა ზალის ქირაობა ძვირი არ დაჯდებოდა, თუ არადა სრულიად უფასოდ შეიძლებოდა ჩვენს ეკლესიაში. იმედია, რომ ეს ნაკლი თავისთავად გამოსწორდება, რადგან ინსტიტუტს ბინის უკმარისობის პრობლემა აღარ ექნება. ამის თაობაზე სიტყვას გადავცემ ზოგიერთ სტუმარს: ვახტანგი კოტეტიშვილი: „ზედმეტი არ ექნება, ჩვენშიც შეიტყონ ერთი კარგი ჩანაფიქრის თაობაზე. პარიზში მოღვაწეობს ქართველებისათვის ნაცნობი რამაზ პაპუაშვილი, რომელიც საქმის კაცია, ამ სიტყვის საუკეთესო გაგებით, მამამისის სიკვდილის წინ თურმე შეიღებოდა და ანდერძად დაუტოვებია, რაც მე

ვერ შევძლო საქართველოსთვის, ეცადო, თქვენ შეძლოთ და, ბი, რამაზმა, ჯანრიმ, გუჯიმ და იქაურმა ქართველებმა გადაწყვიტეს, შექმნან ქართული კულტურის ცენტრი პარიზში, ბუნებრივია, ინსტიტუტიც ამ ბაზაზე იქნებოდა. მზია ბაქრაძე: „აქამდე ინსტიტუტს ოთახიც არ გააჩნდა და მისი ადგილსამყოფელი ჯანრი კაშიას ბინა გახლდათ.“ ვახუშტი კოტეტიშვილი: „შეარჩიეს მონპარნასზე, შესანიშნავ ადგილას მშვენიერი სახლი. ამ სახლის ორი სართული 500 კვ. მეტრის მოცულობისა, შეიძლება ჩაითვალოს, რომ უკვე პროექტიც მაჩვენეს: ამ შენობაში იქნება საკონფერენციო დარბაზი, ქართული ბიბლიოთეკა-სამკითხველო, საგამოფენო დარბაზი, ქართული რესტორანი და პატარა სასტუმრო. ამ კულტურულ ცენტრში და ინსტიტუტში აპირებენ, რომ მიიწვიონ ქართველი ახალგაზრდები სტაჟირებისათვის ერთი ან ორი თვით, მეტი ხნითაც; და იმედოვნებენ, რომ წელიწადში ათასი ახალგაზრდა გაივლის ამ ევროპულ სკოლას.“ ჯუმბერ ოდიშელი: „ათასი ახალგაზრდა ცოტა ირეალური მეჩვენება ... (იხ. „ლიტერატურული საქართველო“ 25 იანვარი 1991, გვ. 12.) ბატონო ჯუმბერ, თქვენებრ ჩვენც ირეალურად გვესახება ყველაფერი ეს. იგი უფრო ნაცარქექიას იმ ზღაპარს ჰგავს, რომელიც ასე უყვარსთ ქართველ ბავშვებს.

გ ო რ ბ ა ჩ ო ვ ი მ კ ვ ლ ე ლ ი !

თორმეტსა და ცამეტ იანვრის ღამით, როგორც ეს ყაჩაღებს აქვთ წესად, წითელ არმიის სადესანტო ნაწილებმა იერიში მიიტანეს მშვიდად მინარე ქ. ვილნიუსის მოსახლეობაზე, მრავალი ამოხოცეს და დაჭრეს, მხოლოდ იმიტომ, რომ ლიტველებმა დამოუკიდებლად ცხოვრება გადაწყვიტეს. მიუხედავად სპარსეთის ყურეში არსებული უაღრესად დაძაბული საერთაშორისო განწყობილებისა, მსოფლიო საზოგადოებრიობა შეეძრწუნა საერთაშორისო ბანდიტიზმისა და მუხანათობის შემზარავმა გამოვლინებამ. 14 იანვრის საღამოს, საბჭოთა კავშირის საელჩოს წინ პარიზში გაიმართა მძლავრი საპროტესტო მანიფესტაცია, საბჭოთა კავშირის ტყვეობაში მყოფ ერთა წარმომადგენლების მონაწილეობით. თვით ლიტველების შემდეგ ქართველ ლტოლვილთა ბირთვი ყველაზე მრავალრიცხოვნად იყო წარმოდგენილი. გუშინწინდელი ვილნიუსის პარალელი ამკარა

იყო 1989 წლის 9 აპრილის თბილისთან. ლიტველთა დამპყრობელთა ბრძოლა და მსხვერპლიც საერთოა. მანიფესტანტებმა უნდა იხსენიებოდნენ ისმოდან: გორბაჩოვი მკვლელი! გორბაჩოვი მკვლელი! ამ სიტყვებში უცნაური ის იყო, რომ იგი გკუთვნოდა იმ პირს, რომელიც გამოცხადებულია 1990 წლის ნობელის მშვიდობის პრემიის ლაურეატად!

ჯანსუღ კახიძე მეორედ პარიზში

პარიზის დიდი მუსიკის მოყვარულები ერთხელ კიდევ ეზიარებნენ ჯანსუღ კახიძის ხელოვნებას ამ წლის პირველ დღეებში. მისი სახელი პროგრამაში არ ყოფილა და აქედან უნდა დავასკვნათ, რომ მისი მოწვევა უკანასკნელ წუთებში გადაწყდა. ამ ჯერადაც მან მოხიბლა დამსწრე საზოგადოება. მის დიდ წარმატებას ხაზი გაუსვეს მუსიკის კრიტიკოსებმაც, რომლებმაც ერთხმად აღიარეს: „ქართველმა ღირიფორმა გვიძღვნა ჰუმმარიტად მომჯადოებელი სპექტაკლი: ფაუსტის წაწყმენდა“.

ქართული წიგნები პარიზის „ფუარზე“

14 - 17 თებერვალს პარიზში ჩატარდა წიგნის საერთაშორისო ბაზრობა. საბჭოთა კავშირის პავილიონში ქართულ წიგნსაც ჰქონდა ერთი პატარა კუთხე დათმობილი. სიმართლე რომ ვთქვათ, მას უფრო დიდი ფართობი არც ესაჭიროებოდა. ჩვენს ეროვნულ გამომცემლობას ერთი სიმპათიური ბატონი რეზო ღლონტი ახლდა, დირექტორიც ის იყო და მოსამსახურეც. ჩვენ ცუდ დროს მოგვიხდა ვიზიტი. ბატონ რეზოს სადღაც მიეჩქარებოდა და სალამ-ალე-იქუმიც ვერ მოვასწარით, რომ შორიდან დაგვიქნია ხელი. სამწუხაროდ, არაფრის თქმა არ შეგვიძლია, თუ რა ნაყოფი გამოიღო ამ მანიფესტაციამ ქართული გამომცემლობისათვის.

საქართველო საფრანგეთის ტელევიზიაში

ა. წ. 17 თებერვალს პარიზის ტელევიზიაში მესამე არხით გადაიკა ბნ გიორგი ხაინდრავას დოკუმენტური ფილმი, გადაღებული უშუალოდ მოვლენების პირისპირ, პეროლდში: ოქტომბერი 1988 - 1989 წლის აპრილი.

ფილმის პროდუქტორებად მოხსენებული არიან აგრეთვე და გიორგი შენგელიაძე. ქართული ფილმის ჩვენების თაოსნობა და აღსანიშნავი სიყვარულით წარმოდგენებული ახსნა-განმარტება ეკუთვნის ბატონ პიერ-ანდრე ბუტანგს, რომელსაც სათაურად შეურჩევია: „საქართველო: ე რ ი ს გ ა მ ო ღ ვ ი ძ ე ბ ა“. ფილმი მაყურებლებზე სტოვებს წარუშლელ შთაბეჭდილებას. გაზეთ „ლე მონდ“-ში ვრცელი წერილია მიძღვნილი ბ. არიან შემენმანისა, მასში, სხვათა შორის, ნათქვამია: ერთმა ქართველმა ნაციონალისტმა ვიდო კამერის მოყვარულმა გადაიღო ფარულად გარკვეული პერიოდის მნიშვნელოვანი ეროვნული ამბები, სისხლიან რბევის ჩათვლით. ფილმი ფრანგულ ტელევიზიაში გადის სულ რამდენიმე კვირით ადრე ლიტვის „ამბებიდან“, რაც, რასაკვირველია, შემთხვევით არ არის. ეს დოკუმენტური ფილმი ლახვარს სცემს ოფიციალურ განცხადებებს: ცენტრალური ხელისუფლების უდანაშაულობის შესახებ და ეს მიუხედავად იმისა თუ ვინაა პიროვნულად პასუხისმგებელი: თვით პრეზ. გორბაჩოვი თუ მისი უახლოესი თანამშრომლები.

„ფილმი შემადრწუნებელია, ის ჯიგრითაა შექმნილი, იგი უპირველესად წარმოადგენს თვით კამერმანის გულიდან ამოხეთქილ კვილს და ეს სწორედ იმ დროს, როცა ცხადი გახდა ქართველი ერის დრამატიზმით სავსე გამოღვიძება, განმარტავს პიერ-ანდრე ბუტანგი და უმატებს: ფილმში თქვენ შეგიძლიათ დაინახოთ გაცილებით მეტი, ვიდრე იქაა ნაჩვენები. მასში მინიშნებულია მღელვარე, მჭუხარე და ტრალიზმით სავსე ისტორია ქართველი ერისა. ფილმში ჩანს მხურვალე პატრიოტიზმი და ღრმა ქრისტიანული რწმენა. უცნაური სურათია ბოლოში, როცა მთელი ხალხი, დიდი და პატარა, ერი და ბერი ინათლება მდინარეში... ეს ალბათ გამოძახილია პირველყოფილ ქრისტიანობის, როცა მოციქულები ანდრია თუ სიმონ ქანანელი თელავდენ ამ ქვეყანას და კიდევაც იქ დამარხულან.

ფილმი მიძღვნილი იყო ყველა მერაბისადმი: მერაბ კოსტავა, რომელიც თავისუფლებისათვის ეწამა და დაიღუპა, მერაბ მამარდაშვილისადმი, რომელმაც აქტიური მონაწილეობა მიიღო ფრანგული ტექსტის შექმნაში და რომელიც მასზე მუშაობის დროს უეცრად გარდაიცვალა. მაგრამ ფილმი უმთავრესად 1989 წლის ცხრა აპრილის მსხვერპლთა არდავიწყებას ეძღვნება.

დაპყრობის 70 წლის თავი

ჩვენი სამშობლოს დაპყრობის სამოცდაათი წელი ემიგრაციამ აღნიშნა საეკლესიო შეკრებით, კერას 24 თებერვალს, ჩვეულებრივი საკვირაო წირვის შემდეგ, გადახდილი იქნა პანაშვიდი ყველა იმ მამულიშვილის სულის საოხად, ვინც სამშობლოს დაცვას ან შემდეგ მის განთავისუფლებისათვის ბრძოლას შეეწირა. მოძღვარმა მამა მეთოდოსმა შეაჩვენა მის ქადაგებაში თავისუფალი ერის დაპყრობის ფაქტი და გამოთქვა იმედი, რომ ღვთის შეწევნით ქართული ხალხი მალე კვლავ აღიდგენს მის ეროვნულ დამოუკიდებლობას.

არჩილ დავრიშაშვილის დიაკონად კურთხევა

წლებანდელ ათ მარტს მეტად სიმპათიური და საზეიმო ღვთისმსახურება შესრულდა ჩვენს წმინდა ნინოს ეკლესიაში: დიაკონად იქნა კურთხეული ჩვენს სათვისტომოში აღზრდილი და ეკლესიის მსახურებისადმი მიდრეკილებით კარგად ცნობილი არჩილ დავითის ძე დავრიშაშვილი. კურთხევის ცერემონიას ხელმძღვანელობდა მისი უწმინდესობა ეპისკოპოსი იერემია, რომლის თანამწირველებიც იყვნენ: მეთოდოს ალექსიუ, ჩვენი დროებითი მოძღვარი და მამა სტეფან ჰადლე, მოწმებად ესწრებოდნენ დიაკონის თანამემწენი: თავადი კონსტანტინ ანდრონიკოვი და ნიკო ჭავჭავაძე.

ცერემონიის დამთავრების შემდეგ მონსენიორმა იერემიამ მეტად გულთბილი მამობრივი სიყვარულით გამთბარი სიტყვებით მიმართა დიაკონ არჩილს და ამ უკანასკნელმაც შესაფერის ტონში გადაუხადა მადლობა მამობრივი მზრუნველობისა და მიმტევებლობისათვის. შემდეგ მ. ვოდე მიესალმა ეკლესიის საბჭოს და მთელი მრევლის სახელით ახლად ხელდასხმულ დიაკონსა და მომავალ საეკლესიო მამას. და ბოლოს, მრავალრიცხოვან დამსწრეთ სახლოვნად უმასპინძლეს საეკლესიო საბჭოს მანდილოსნებმა.

დიაკონ არჩილის სიტყვა: ყოვლად უსამღვდელოესო მეუფეო! დღეს თქვენს წინაშე წარსდგები დიდი მღვდვარებითა და შიშით. ბავშვობიდან მიზიდავდა ღვთის, მისი სიტყვისა და მისი საკრებულო – ეკლესიის სამსახური. ამაში მამხნევებდა და გზას მიჩვენებდა მადალ-აღმატებული და ღირსი დეკანოზი მამა ილია მელია,

საეპისკოპოსო
სამსახურე

ჩვენი სამრევლოს ნეტარხსენებული მოძღვარი. ის დიდი
ით, ყურადღებით, სიყვარულითა და ღმობიერებით აღევნებდა თვა-
ლს, წინ წასულიყო ის მოწოდება, რომელიც დღეს ხორცს ისხამს,
იმ სამრევლოს სასამსახუროდ, რომელიც მას ასე უყვარდა.

ეს პატარა სამწყსო, წმიდა ნინოს მფარველობაში მყოფი, ყოველ-
გვარი გაურკვეველობის გარეშე, სრული ლეგიტიმურობით იმყოფება
მსოფლიო საპატრიარქოს საფრანგეთის საეფისკოპოსოს წიაღში.
იგი აგრეთვე კულტურული და სულიერი მემკვიდრეა საქართველოს
უძველესი ეკლესიისა.

ნება მიბოძეთ თქვენო მაღალ უსამღვდელოესობავ, მოკრძალებით
მოგახსენოთ ჩვენი მაღლიერება და სიყვარული თქვენდამი, ვინაიღ-
ან თქვენ მუდამ გვიქადაგებდით გაგვეძლიერებია ჩვენი ეროვნული
ტრადიციები, ზნე-ჩვეულებები და ჩვენი დედაენის ცოდნა.

იმ მომენტში, როცა ჩვენი უფალი მაცხოვრის იესო ქრისტეს
კვალს, დიაკონობას, ე. ი. ეკლესიის სამსახურს, ვუდგები, მინდა
გამოვთქვა ჩემი სიხარული, რომ ვეკუთვნი იმ ეპარქიას, რომლის
სათავეშიც დგას ისეთი დადებითი თვისებებით შემკული მღვდელთ-
მთავარი, როგორც თქვენ ბრძანდებით. თქვენო მაღალ სამღვდელო-
ებავ, თქვენთან მე მაკავშირებს არა მარტო იერარქიული ურთიერ-
ობა, არამედ ღრმა პატივისცემაც და ნდობა სრული. ამიტომაც,
მიუხედავად იმისა, რომ შესმის ჩემი და ჩემი ოჯახის წევრების
მსხვერპლის სიმძიმე, რომელიც თან სდევს ამ პასუხისმგებლობას,
სულიწმიდის მაღლის, რომელიც კურნავს ყველა ნაკლსა და სიმახი-
ნჯეს და თქვენი მამობრივი მზრუნველობით, ჩემი უღირსობის მი-
უხედავად, ვბედავ იმედი ვიჭონიო, რომ ვიქნები ღმერთისა და ჩე-
მს მოყვასთა სამსახურში.

ამ საზეიმო მომენტში ჩემს თავს გავედრებთ თქვენო მაღალ უსა-
მღვდელოესობავ, ჩემო მამებო და თქვენც ჩემო ძმანო და დანო,
ილოცეთ ჩემთვის, რომ არ შეთავარდე საშინელ წყვილადსა შინა,
არამედ, მიუხედავად, რომ სადღესასწაულო სამოსი არ მმოსავს,
გმსახურებდე უფალს მის სერობაში.

მნათე მიხილ ვოდეს სიტყვა.

ნ თქვენო უსამღვდელოესობავ! მამაო! დანო და ძმანო, ჩემო ძვი-
რფასო არჩილ! ამ დიდ დღეს ჩვენი მრევლი ელოდა, სულ ცოტა
1988 წლის 15 მარტის შემდეგ.

ჩვენი ეკლესია, ერთადერთი ეროვნული ტერიტორიის უაღრესად იყო მონღომებული, რათა ერთ-ერთი ჩვენთაგანი გამხდარიყო ერთ დღეს ჩვენი ეკლესიის მოძღვარი, ჩვენი სულიერი მწყემსი.

დღეს მისმა მაღალ უსამღვდელოესობამ დიკვნად გაკუთხა, რაც პირველი საფეხურია მღვდლობის გზაზე, გილოცავთ და ვმადლობთ და ვმადლობთ შენს ოჯახს, რომ შენ მიხვედი ამ გადაწყვეტილებამდე.

თქვენო მაღალ სამღვდელოებაე, ჩვენ მუდამ გვახსოვს ის თქვენი ბრძნული სიტყვები, რომლებიც თქვენ აქ წმიდა ნინოს დღესასწაულზე წარმოთქვით. დიახ, ჩვენ ერთგულნი ვართ იმ წესების, რომლებიც ეკლესიის მამებმა სიბრძნით, ცოდნით და ღვთის შეწვევით დააწესეს. ჩვენ მით უფრო ერთგულნი ვართ, რომ ვიცით ის როლი, რომელიც ეკლესიამ შეასრულა ჩვენი ერის ცხოვრებაში.

ჩვენ მჭიდრო კავშირი გვაქვს ჩვენს ხალხთან, ჩვენს ძმებთან და იმ სიყვარულმა, რომელსაც გულში ვატარებთ საქართველოს კათალიკოსისადმი, ჩვენ გავგაბედვინა, დაუფიწყარი მამა ილიას გარდაცვალების შემდეგ, რომ ჩვენი წმიდა ნინოს ეკლესიის მოძღვრის დანიშვნა მოხდება ჩვენი მრევლის თანხმობით და ვერც ერთი სხვა ავტორიტეტი, არც დღეს და არც მომავალში, მას ვერ შეცვლის. მე შემიძლია ვითხრათ ახლა, თუ რა ბედნიერი იყო საქართველოს კათალიკოსი, როცა გაიგო, ამ ცოტა ხნის წინათ ჩვენი კერძო ვიზიტის დროს, რომ ათ მარტს არჩილი იქნებოდა დიაკვნად ხელდასმული.

ჩემო ძვირფასო არჩილ, შენი მომავალი მრევლი გელოდება.

ჩვენ გვჯერა, რომ მამა მეთოდოსთან მცირე დროთი შევირდობის შემდეგ, შენ შეგეძლება გააგრძელო მამა გრიგოლის, მამა ნიკოლოზის და მამა ილია მელიას მიერ წარმოებული სულიერი მისია.

შენ იცი, რომ ამ ჩვენი ქართული ეკლესიის მოძღვრობა ადვილი არ არის, შენი წყნარი ხასიათი, შენი ღიმილი მოთმინება დაგეხმარება ყველა სიძნელის დაძლევაში, ჩვენც ვეცდებით, რომ ტვირთი შეგიმსუბუქოთ.

არჩილ! მე განვიციდი ღიდ სიხარულს და ბედნიერი ვარ, რომ ამ ჩვენი სამრევლოს სახელით გილოცავ და გისურვებ ხანგრძლივ სიცოცხლეს.

ქართული

საქართველოს ოქროს ხანა საფრანგეთის
რადიო ტალღებში

ორშაბათი 18 -დან პარასკევი 22 მარტამდე 1991, საფრანგეთის რადიომ, ფრანს-კულტურის განყოფილებაში, ოც წუთიანი საუბრები გადასცა საქართველოს ოქროს ხანის შესახებ. გადაცემის პროდუქტორია ქალბატონი ვისლენ მათიო, რომელიც დაინტერესებულია და კარგად იცნობს ახლო აღმოსავლეთს. როგორც ჩანს, მან ეს თემა საქართველოზე განგებ შეარჩია ამ ქვეყნის რეფერენდუმის წინა დღეებში, რათა ფრანგი რადიომსმენელები უკეთ გაათვითცნობიეროს ქართული ნაციონალიზმის საფუძვლიანობაში. გადაცემას ბრწყინვალედ უძღვებოდენ პროფესორი გიორგი შარაშიძე და ქალბატონი დომინიკ გოტიე-ელიგულაშვილი. იგი არ იყო მშრალი ლექსიცა, არამედ საინტერესო საუბარი, გასაგები საშუალო დონის მსმენელთათვისაც და მაღალი კულტურის მქონეთათვისაც. სამწუხაროა მხოლოდ, რომ ამ გადაცემისთვის შერჩეული დრო (ათი საათი და ოცი წუთი) არ არის საერთოდ დიდი სმენადობის დრო, მაგრამ ამდენსაც ნუ მოვთხოვთ საფრანგეთის რადიოს დირექციას, არამედ ნაღლობა ვუთხრათ იმისთვის, რაც და როგორც გაკეთდა.

ეთერი შენგულია -წერეთელი

ს ა მ გ ლ ო ვ ი ა რ ო გ ა ნ ყ ო ფ ი ლ ე ბ ა

მ წ უ ხ ა რ ე ბ ი თ ვ ა უ წ ყ ე ბ თ ს ა ზ ო გ ა დ ო ე ბ ა ს :
ქ. სენტ-ამანდში, 1990 წ. 17 დეკ., 85 წლის ასაკში გარდაიცვალა და ადგილობრივ დასაფლავდა მიხეილ (მიშა) თარაშვილი.

ორშაბათს 7 იანვარს, სოფ. Blot L'Eglise (ქ. კლერმონ ფერანთან, საფრანგეთში), სადაც ის უკანასკნელ წლებში ცხოვრობდა, ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ, 82 წლის ასაკში გარდაიცვალა იროდიონ (ეორე) ბეგიაშვილი და ქ. კლერმონ-ფერანის კრემატორიუმში იქნა შესრულებული კრემაცია 11 იანვარს 1991.

ა. წ. 14 იანვარს ხანდაზმულობაში გარდაიცვალა ქალბატონი ლიდა ნოზაძე, დაბადებული შარაშიძე. დაიკრძალა ლევილში.

ა. წ. 25 იანვარს, ქ. არლინგტონში (ა. შ. შტ.) 88 წლის ასაკში გარდაიცვალა ბატონი **მერაბ კვიციანი**.

წელს 27 იანვარს ნორთ-ჰოლივუდში (ა.შ.შტ.), 83 წლისა გარდაიცვალა ბატონი **შოთა მარგველაშვილი**.

წელს 16 თებერვალს 90 წლის ასაკში, თითქმის უავადმყოფოდ, მიიცვალა ბატონი **გიორგი (გოგი) ნოზაძე**, დაიკრძალა ლევილში.

წელს 17 თებერვალს, ქ. ბორდოს მახლობლად სენონში გარდაიცვალა 69 წლის ასაკში, საფრანგეთის საპატრიო ლეგიონის ორდენოსანი, საფრანგეთის განთავისუფლებაში გაწეული დამსახურებისათვის, ბატონი **პიერ ჭიტიაშვილი**.

წელს 25 თებერვალს, კვლავ ლევილში, 84 წლისა გარდაიცვალა ბატონი **ჯაბა ხაბუღიაძე** და ანდერძის თანახმად მოხდა მისი ნეშტის კრემაცია. ურნა გადასვენდება სამშობლოში.

აქვე ვაუწყებთ ქალბატონ **ნატო ჯაფარიძის**, კარლო ჩხეიძის ასულის გარდაცვალებას თბილისში, 1991 წლის 7 მარტს.

და თანაგრძნობასა და სამძიმარს ვუცხადებ მათ ქირისუფალთ.

გ ა ხ ს ე ნ ე ბ ა ღ ვ ა წ ლ მ ო ს ი ლ ი ს ა

ჩვენ ხომ წესად გვაქვს გახსენება ღვაწლმოსილ ადამიანთა, რომელნიც ამ ქვეყნად აღარ არიან, მაგრამ ისინი, დიალაც, განაგრძობენ აწმყოში არსებობას თავიანთი შემოქმედებითი მემკვიდრეობით, რაც მათ შთამომავლობას დაუტოვეს, როგორც მაგალითი თავდადებისა და ღვაწლისა სამშობლოსათვის. და ეს გარდასულნი არა მხოლოდ აწმყოს ემსახურებიან თავიანთი სამაგალითო საქმეებით, არამედ მომავალსაც აგრეთვე, მომავალ თაობებსაც.

მაგრამ, ძვირფასნო, ჩვენ ჯეროვანი წვლილი უნდა მიუძღვნათ იმათაც, ვინც სულ ახლახან განგვეშორნენ, ვინც ცოტა ხნის წინ ცოცხალთა შორის იყვნენ, და ვინც აგრეთვე რაღაც მნიშვნელოვან

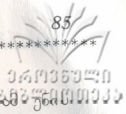

ეს ბუნდოვნად თუ იცოდა და როდესაც მე მას ვუთხარებოდა, უნდა იყო, ასეთი ძველი და სახელოვანი გვარიშვილი ხარ მეთქი, მან იმ წამსვე მომაგება აფორიზმი: „თუ კაცი თითონ არ ვარგა, ცუდია გვარიშვილობა.“ საქმე კი იმაში გახლდათ, რომ მერაბი ვარგოდა, ის იყო ვარგისი წინაპრების სახელოვანი მემკვიდრე.

მერაბი 17 წლის იყო, როცა სწავლის მისაღებად ლონდონში გადასახლდა. ჯერ ინგლისური ენის შესწავლას მიჰყო ხელი. ფრანგული და გერმანული მან ბაქოშივე ისწავლა გუვერნანტებისგან. შემდეგ ის შედის ოქსფორდის განთქმულ უნივერსიტეტში, მაგრამ ბაქოს გასაბჭოების შემდეგ, ხოშტარის ცნობილი ფირმა, სადაც მერაბის მამა ღირექტორია, არსებობას წყვეტს, მერაბს ოქსფორდისათვის საკმარისი სახსრები აღარ გააჩნია და სწავლას აგრძელებს ბირმინგამის საინჟინერო სამთო ინსტიტუტში, რაც მას შემდეგ არ უნანია, რადგანაც ამ პროფესიამ ის თითქმის მთელ მსოფლიოში მოატარა და დიდი პრაქტიკული გამოცდილება მიაღებინა.

მეორე მსოფლიო ომმა ბ. მერაბს სამხრეთ აფრიკაში მოუსწრო, ოქროს დამამუშავებელი ფირმის ღირექტორის პოსტზე. იგი იღებს ინგლისის ქვეშევრდომობას, მოხალისედ შედის დიდი ბრიტანეთის არმიასში. იბრძვის სატანკო ნაწილებში და ღებულობს მრავალ კრილობებს, ერთ-ერთი კინაღამ საბედისწერო არ გამოდგა. ერთხანს სრულიად მხედველობა დაეკარგა, მაგრამ, საბედნიეროდ, მალე განიკურნა. ამის შემდეგ მერაბი იგზავნება სამხედრო სადაზვერვო სკოლაში, რომელსაც ლეიტენანტის ჩინით ამთავრებს. განსაკუთრებული მისიით იგზავნება ჯერ ეგვიპტეში, შემდეგ კი საერთოდ ახლო აღმოსავლეთის საომარ თეატრზე. აქ მან დიდი ნიჭი და უნარი გამოიჩინა, მიაღწია პოლკოვნიკის ჩინამდე და, როგორც ამჟამად ყველასთვის ცნობილია იგი იყო უინსტონ ჩერჩილის ამალის წევრი და მონაწილეობდა თეირანის ცნობილ კონფერენციაში.

1952 წელს მერაბ კვიციანიშვილი გადმოსახლდა ამერიკაში. მას შესთავაზეს თავის პროფესიაში მაღალხელფასიანი თანამდებობა, როგორც კარგ სამთო ინჟინერს, მაგრამ მან ამჯობინა პატრიოტული საქმე და ჩაირიცხა „ამერიკის ხმის“ ქართ. რედაქციის წევრად, სამჯერ ნაკლები ხელფასით. აქ ის კარგად დაეუფლა

ქართულ ენას, იყო ინგლისურის ექსპერტი და შემდეგ რედაქტორი, ხოლო 1969 - 1972 წლებში ქართული დებარტამენტის უფროსი. მერაბს აღმოაჩნდა წერის ნიჭი, იქცა რადიო-ჟურნალისტად და რადიო-კომენტატორად. მან დაგვიტოვა ფრიალ საყურადღებო „მოგონებანი“ თეირანის კონფერენციაზე, ასევე ბაქოს ქართული სათვისტომოს მოღვაწეობის შესახებ და აგრეთვე დიდი მხედართმთავრის ბაზორკა ამილახვარის შესახებ. ნაწილი მისი მემუარებისა ინგლისურიდან თარგმნა ქართულად ქალ. პროფ. დოდონა კიზირიამ, რომელმაც თბილისის „ლიტ. საქართველოში“ გამოაქვეყნა სამ ნაწილად. გვაქვს იმედი, რომ მკითხველი საზოგადოებრიობა ერთ მშვენიერ დღეს მიიღებს მ. კვიციანის მოგონებების სრულ კრებულს, ცალკე წიგნის სახით.

გაცილებით მეტის თქმა შეიძლება განსვენებულზე, მაგრამ აქ ეს მცირე უნდა ვიკმაროთ, ხოლო განსვენებულს კი მეთვლეყუნის ლაპიდარული წარწერით მიუზღოთ ჯეროვანი საზღაური: უფალო, განუსვენე სულსა კვიციანს“ შვილისასა.

გივი კობახიძე
ვაშინგტონი – ტაკომაპარკი თებერვალი 1991.

ლიდა და გიორგი ნოზაძეები

ეს ზამთარი განსაკუთრებით დაუნდობელი გამოდგა ჩვენთვის. თვით განსაჯეთ: გასული წლის 17 დეკემბრიდან ა.წ. 25 თებერვლამდე ჩვენმა მცირე საზოგადოებამ რვა წევრი დაკარგა და შეიძლება, რომ ეს არც კი იყოს სრული სია. მარტო ლევილში 14 იანვრიდან 25 თებერვლამდე სამი შესანიშნავი თანამემამულე და უფროსი მეგობარი დავკარგეთ. მართალია, რომ ისინი საკმაოდ ხანდაზმულები იყვნენ, მაგრამ სრულიადაც არა უძლურ-დავარდნილები. ჩვენ არ ვაპირებთ მოთქმა-გოდება შეგვქმნათ, არამედ მათი ამ საუკუნო გამგზავრებისას ამ ცხოვრებიდან, მცირედი მაღლი მაინც გადაუხადოთ იმ სიკეთისათვის, რაც მათ ჩვენს შორის დათესეს.

ლიდა შარაშიძის ასული და გიორგი ნოზაძე ფიზიკურად და მორალურად უნაკლონი იყვნენ, აფსუს! რა საწყენია. რომ მათმა სიყვარულმა ნაყოფი ვერ გამოიღო. სამაგიეროდ ხასიათით ისინი

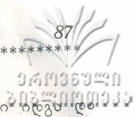
განსხვავებულნი იყვნენ მათი ძიებები თამამად ითქვას, ერთმანეთს აცსებდნენ. ქნი ლიდა იყო ამაყი, მტკიცე ნებისყოფის, მუდამ კეკლუცი, ხან შეუვალი-უჯარება, მაგრამ უაღრესად მომხიბლავი, თუ საჭიროება ამას მოითხოვდა.

მამულაშვილების მდიდარ ოჯახში აღზრდილს, საფუძვლიანი სწავლა-განათლება და ღირსეულად თავის დაკვირა ახალგაზრდობიდანვე სრულიად ბუნებრივად ჰქონდა შეთვისებული. ქართულთან ერთად ის არა მარტო რუსულ და ფრანგულს ფლობდა უნაკლოდ, არამედ აგრეთვე ლიტერატურებსაც, ხელოვნებებსაც და საერთოდ კულტურაცივილიზაციებსაც. ამიტომაც ის

საინტერესო მოსაუბრე გახლდათ. საზოგადოება, საზოგადოებრივი ცხოვრება მას უყვარდა და საზოგადოებაში ის შეუმჩნეველი არ დაგრჩებოდათ. იგი მუდამ საჭირო იყო საზოგადოებისთვის და ისიც ყველას უყვარდა და ყველა მოკრძალებით ეკიდებოდა, ვინც მას იცნობდა.

ბატონი ვიორგიც ფართო კულტურის კაცი გახლდათ და ძალიან ბევრს კითხულობდა როგორც ქართულ, ისე ფრანგულ ლიტერატურას. განსაკუთრებით უყვარდა მხატვრობა და სამხატვრო განათლება რომ მიეღო, ალბათ კარგი მხატვარი იქნებოდა. ხელოვნების საკითხებზე კი დიდძალ ლიტერატურას იცნობდა. წინააღმდეგ მისი მეუღლისა ბ. ვიორგი მეტის-მეტად მოკრძალებული იყო, ჭირივით ეჯავრებოდა წინ გამოჭრა, თავის გამოჩენა. ჩვენი ახლო ნაცნობობა ასე დაიწყო:

სულ ახალბედა ემიგრანტი ვიყავი, ბიძაშვილმა სხვენში, დამლაგებლებისთვის განკუთვნილი ერთი პატარა ოთახი დამიქირავა, სადაც მხოლოდ ლოგინის, პატარა მაგიდის და ერთი სკამის დადგმა შეიძლებოდა. გასაგებია, რომ სტუმარს იქ არ ვდებულობდი.

ერთ საღამოს კარებზე დამიკაკუნეს. კარებში ბ-ნი გოგი იდგას და ილიმებოდა. რაღას ვიზამდი, შიგნით შევიპატიყე და ერთადერთი სკამი შეეთავაზუე. ის, რა თქმა უნდა, საღალობოდ არ მოსულა. იმ ხანად ქართულ თეატრს არსებობის ასი წლისთავი შეუსრულდა. ემიგრაციის კულტურულ ძალებსაც სურდა ეს თარიღი აღენიშნა. მთავარი მოხსენება გიორგის ჰქონდა დავალებული. მას დავალება მშვენივრად შეესრულება, მოხსენება დაეწერა და ახლა მე მიხვალა, რომ იგი წამეკითხა. კი მაგრამ, შენ რატომ არ გინდა შენი დაწერილი მოხსენება რომ წაიკითხო-თქო? მეო, მიიხრა, ხმა არ მივარგა, ხალხი ვერ გათვინებს, შენ შენებებურად რიხიანად წაიკითხო. გიორგის მშვენიერი ხმის ტემბრი ჰქონდა, მაგრამ ასეთი იყო ის — ჰირივით ეჯავრებოდა ფართო საზოგადოების წინაშე გამოსვლა. ბ. გიორგი უწყვეტად მოღვაწეობდა ჩვენს მწერალთა და ჟურნალისტთა კავშირში. ხანდახან იძულებულს გახდიდენ, რომ მღივნობაზე დათანხმებულიყო, მაგრამ თავმჯდომარეობაზე კი — ვერაფრით, თუმცა ყველაზე უფრო მას ეკუთვნოდა იგი.

გიორგი ბევრს არ წერდა, მაგრამ წერდა ყოველთვის საკითხის ღრმა ცოდნით და უშუალოდ ნანახსა და განცდილს. ომის შემდეგ მისი სტატიები ჩვენი დეზობდა „ბედი ქართლისაში“, „ერის ღიდებაში“, „კავკასიონში“, იყო „თავისუფლ. ტრიბუნას“ სარედაქციო კოლეგიის წევრი მე-8 ნომრიდან 17 - 18 ნომრამდე. თანამშრომლობდა „კავკასიონის“ რედაქციაში მისი ძმა ვიქტორის გარდაცვალების შემდეგ.

უკანასკნელ წლებში ეს ტკბილად შებერებული წყვილი თითქოს ბუნებრივად იყო შერწყმული ლევილის ქართული მამულის პეიზაჟს. როგორც კი უცხო ან სამშობლოდან ჩამოსულ სტუმარს წავიყვანდით სასაფლაოსა და მამულის დასათვარიულგზად, პირველ რიგში, თუ ღია არ იყო, მათ ბინას მივაკაკუნებდით. ისინიც ღიმილით, სიყვარულით შეგვიპატიყებდენ, ან წინ ბაღში მიგვიწვევდენ, თუ კარგი ამინდი იყო. მათი პატარა, მაგრამ გემოვნებით გამართული დარბაზი ნამდვილი სამხატვრო გალერეა იყო. აქ მხატვრობის მოყვარულნი სტკბებოდენ ლაღო გუღიაშვილის, დავით კაკაბაძის ქაბუკობისდროინდელი ნახატებით, ფელიქს ვარლას, ვერა ფაღავას, თუ ვანო ენუქიძის და სხვა. ქნი ღიდა შეუმჩნეველად შლიდა მაგიდას და იმართებოდა საინტერესო საუბრები ქართველ ხელოვა-

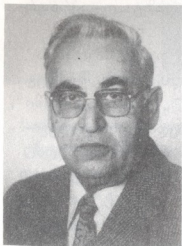

ნთა ოციანი წლების თაობის შესანიშნავ წარმომადგენლებს უკვე ვლივ, რომლებთანაც მათ, ჯერ კიდევ შეუღლებამდე, ახლო მეგობრობა აკავშირებდათ. არა ერთი მამულიშვილი სამშობლოში მწუხარებისგან შეირხევა, რომელსაც ბედნიერება ჰქონდა მათი გაცნობის და ახლა გაიგებს, რომ ღიდა და გოგი ნოზაძეები ამ ქვეყნად აღარ არიან, რომ გიორგიმ ერთი თვის მეტი ვერ გაძლო უღიდაოდ და ისიც საყვარელი, მზრუნველი მეუღლის საუკუნო გზას შეუდგა... ახლა მათი სულები ალბათ სამშობლოს მფარველ ანგელოზებად დასტრიალებენ.

საუკუნო იყოს ხსენება მათი!

გ უ შ ა გ ი

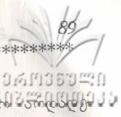
ი რო დ ი ო ნ ბ ე გ ი ა შ ვ ი ლ ი

იროდიონი დაიბადა ძველ ანავაში, დალოცვილ კახეთში, 31 იანვარს 1909 წ. ის დედის ერთა ვაჟი გახლდათ გიორგი (გორა) ბეგიაშვილისა. მან სწავლა სიღნაღში დაიწყო და თბილისში გააგრძელა პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში. მას უნდოდა, არქიტექტორი გამხდარიყო. იყო ბეჯითი მოწაფე და მასწავლებლებს ის უყვარდათ. პატარა იროდიონი გულით იყო მოწადინებული, რომ მისი სათაყვანებელი მამა ესახელებინა.

სამწუხაროდ, თანდათან პოლიტიკურმა მდგომარეობამ ხელი შეუშალა როგორც ეროვნულ, ისე ოჯახურ საქმეებს. მამამისი კულაკად გამოაცხადეს და გააღატაკეს უსაშველო გადასახადებით.

1924 წლის აჯანყების დროს, ჯერ კიდევ სულ ყმაწვილკაცი, ბიძებთან ერთად იღებდა მონაწილეობას, დამარცხების შემდეგ კი მათ გადარჩენაში შევლოდა, რომლებიც დიდხანს იმალებოდნენ. ამდენ უბედურებას დაემატა საყვარელი დედის გარდაცვალება, მამას მთელი მამულები და ქონება ჩამოართვეს, შავ სიაში შეიტანეს. აღარავითარი მომავლის იმედი აღარ არსებობდა, მის თავისუფლებასაც საფრთხე დაემუქრა და ერთი ახლობელი პროფესორის რჩევით გადაწყვიტა, რომ დროებით საზღვარგარეთ წასულიყო თა-

ვის საშველად. 1928 წლის ივნისის ბოლოს, საზაფხულო ვაკის დასაწყისში 6 ახალგაზრდა მეგობარი დაადგა ლტოლვილობის გზას. მათ შორის ყველაზე უფროსი იროდიონი ცხრაშვიტი წლისა და ნახევრის იყო, ხოლო მისი ბიძაშვილი დიმიტრი (მიტო), რომელმაც იროდიონთან დაშორება არ ინდომა, ორი წლით უნცროსი იყო. მათ ფეხით გადაიარეს საქართველო და გადალახეს თურქეთის საზღვარი, სადაც მათ მოუხდათ მძიმე პირობებში მუშაობა, რათა თავი გამოეცვებათ. ორი წლის შემდეგ მათ საფრანგეთის ვიზა ითხოვეს, რაზედაც მათ უარი მიიღეს. ბოლოს და ბოლოს, 1931 წ. მათ მიიღეს ურუგვაიში წასვლის ვიზა, რაც გადასახლების ტოლფასი იყო. მათ ხერხი იხმარეს, ვითომც თანხმობა განაცხადეს, მაგრამ, როცა მათი გემი მარსელს მოადგა, ისინი საფრანგეთში დარჩენ უფიზოდ.

მეორე მსოფლიო ომის დროს იროდიონ ბეგიაშვილი „თამარა პირველის“ რიგებში იბრძოდა. მოგონებები მისი ცხოვრების ამ ეპიზოდზე მან გამოაქვეყნა „ივერიის“ 34 ნომერში (აპრილი 1990) და დაინტერესებულ პირებს შეუძლიათ ამ ჟურნალის შეძენა.

მარქსისტულ-ლენინური იდეოლოგიის შეუთრგებელი მტერი, რაც ადვილი გასაგებია მისი ოჯახური მდგომარეობიდან გამომდინარე, იროდიონი იზიარებდა ეროვნულ-დემოკრატიულ იდეებს. ალბათ ამიტომაც იყო, რომ მიხეილ ლაშქარაშვილმა სიკვდილის წინ მას მიანდო მისი ბრძოლების თუ ემიგრანტული განცდების მოგონებათა წიგნი. იროდიონმა მასზე ბევრი იმუშავა, რადგანაც, მცირე განათლების მ. ლაშქარაშვილის ნაწერები ძნელი გასარჩევი იყო. იროდიონი დიდხანს ყოყმანობდა მის გამოცემაზე ემიგრაციაში, რადგანაც იგი დიდ უთანხმოებას გამოიწვევდა ისედაც დაპირისპირებულ ემიგრაციაში. იროდიონი ბუნებით არ იყო მეტრძოლი და მუდამ ცდილობდა, ემიგრაცია ერთსულოვანი ყოფილიყო, რომ შეძლებოდა ცოტადენი სამსახური მაინც გაეწია სამშობლოსათვის.

მოხუცებულობამ და ავადმყოფობამ ბოლოს მიიყვანა გადაწყვეტილებამდე მისი გამოქვეყნებისა და მან ეს მიანდო ჟურნალ „რესპუბლიკას“, რომელიც მას ამჟამად აქვეყნებს.

რვა იანვარს მან სული განუტევა. დაე, იმ მარადიულ ცხოვრებაშიც მისი გზა ისევე სწორი და ნათელი იყოს, როგორც ის იყო ამ ქვეყნად!

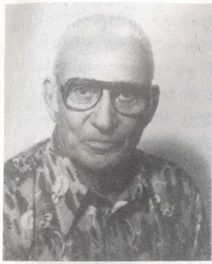
შოთა მარგველაშვილის გარდაცვალება

გასულ კვირას, მართლაც რომ დიდი სამწუხბრო რამ მოხდა აქ ამერიკაში ყველა ქართველისათვის, და დარწმუნებული ვარ, რომ სხვა ქართველებსთვისაც, ვინც კი იცნობდა შოთა მარგველაშვილს.

შოთა, ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ, 83 წლის ასაკში გარდაიცვალა შტატ კალიფორნიის ნორთ-ჰოლივუდში, 1991 წლის 27 იანვარს. დავასაფლავეთ 1 თებერვალს სან-ფერნანდოს სასაფლაოზე, კალიფორნიაში, სადაც ის ცხოვრობდა 1949 წლის დასასრულიდან.

შოთა დაიბადა 1907 წლის 22 სექტემბერს, თბილისში. მას დარჩა მეუღლე რაქაელი, ორი

ვაჟიშვილი: გაბრიელი და დარიო და ორი შვილისშვილი.

ლადო ბაბიშვილი

*** **

მიშა თარაშვილის შესანდობარი

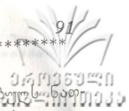
„რწელი არის მარტოობა სულისა: მას ელტვიან სიამენი სოფლისა“

დიდებული ტატოს ეს უკვდავი ლექსი თავისთავად ცოცხლდება გონებაში, როცა მიშა თარაშვილის ცხოვრების მიმწუხრზე ვფიქრობ.

სილამაზით და სილალით სავსე, სიყვარულით გარემოსილმა დასტოვა სამშობლო და მშობლიური სოფლები გურჯაანი, პატარძეული... ალბათ ფიქრობდა: ცოტა ხნით თავს გადავაფარებ, ევროპაში სწავლას მივიღებ, ამასობაში საბჭოთა ტირანიაც გადაშენდება და მეც მალე ჩემს მამულს დავუბრუნდებო. რამდენი ახალგაზრდა ფიქრობდა ასე იმ დროს? მაგრამ გრძელი გამოდგა მიშას ლოდინი, ყველას ლოდინი...

მიშა დაიბადა მაშინ კიდევ სოფელ გურჯაან-

მი, 1905 წლის თებერვალში. ამის თაობაზე, განსვენებულს ჰქვამი აქვს მოგონებაში: „აღბათ ამიტომ დამეკვება ომეზი და დამარცხებებო“ (იხ. „გუშავი“ № 8, იანვარი 1986.). მამამისი ბენო, რომელიც მას ხუთი წლისას მოუყვდა, შეძლებული ვაჭრისა და მევენახის შვილი იყო, ხოლო მიშას დედა სოფელ პატარძლელელი ნინო ჯიღაური გახლდათ, რომლის სახელსაც ის მოხუცებულებაშიც ეთაყვანებოდა და თავისთვის ვერ ეპატიებია, რომ ის სახლში მიატოვა და თვითონ აქეთ წამოვიდა.

საფრანგეთში მიშა „თეთრი გიორგის“ მოძრაობას მიეკვდნა და მისი შეთაურები ლეო კერესელიძე და მიხაკო წერეთელი მამაშვილურად უყვარდა და ბოლომდე დიდ პატივს სცემდა მათ მამული-შვილობას. მიშა ისეთი მგზნებარე პატრიოტი იყო, რომ მან მეორე მსოფლიო ომის დროს საფრანგეთის ლამაზმანებსა და ტყბილცხოვრებას თავი დაანება და მოხალისედ წავიდა საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ. იბრძოლა ყირიმში, ჩრდილო კავკასიაში და მხოლოდ 1943 წლიდან დაუბრუნდა საფრანგეთში სამოქალაქო ცხოვრებას. შეერთო ცოლი, დაიწყო ვაჭრობა, დასახლდა შუაგულ საფრანგეთის ერთ პატარა ქალაქ სენტ-ამანდ-მონტროში, სადაც მან ბოლომდე იცხოვრა. ბედნიერებას აკლდა მხოლოდ სამშობლოსა და ნათესავების უნახაობა. სამშობლოს თავისუფლება უღვთოდ აგვიანებდა --- ხანგრძლივი სიცოცხლე ყოველთვის ბედნიერების სინონიმი არ გახლავთ. ხანგრძლივი მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ მიშამ დაკარგა სათნო ფრანგი მეუღლე. უკანასკნელ ხანებში ის ბევრს ნანობდა აგრეთვე მისი ერთგული ძაღლის სიკვდილსაც, რომელმაც მიშა ადრე თვითმკვლელობას გადაარჩინა. ქართვლებიდან შორს მყოფი, ყურთა სმენა ძლიერ დაკლებული, თითქმის მარტოობაში მიიცივალა განსვენებული, შორს მის მშობლიურ გურჯაანიდან. მშობელი ქვეყანავ, იყავ სულგრძელი, ნუ დაივიწყებ შენს ერთგულს შეილს მიხეილ, მიშა თარაშვილს!

გუშავი

ჯაბა ხაბულიანის გამოსათხოვარი

ჯაბას რომ ალექსანდრე ერჭვა ნათლობის სახელად, ეს ალბათ ცოტამ იცოდა მის ნაცნობებში. „ჯაბა“ მას ისე შეენოდა, თითქოს მასთან ერთად იყო დაბადებული. ალექსანდრე ერჭვა აგრეთვე მის დიდად პატივცემულ მამას ჭიათურაში, თუმცა წარმოშობით იგი სვანი იყო. ჯაბას დედა ქუთაისელი ეკატერინე გერსამიას ასული გახლდათ და იმერეთის ამ უმწვენიერეს ქალაქში აეხილა თვალები ჯაბა-ალექსანდრესაც.

ჯაბას ბავშვობამ ზღაპარით ჩაიარა. მამა მისი საკმაოდ შეძლებულად ცხოვრობდა. ჯაბას მხოლოდ ერთი დაიკო ჰყავდა,

ერთადერთი მემკვიდრე ვაჟიშვილი გასაგებია, რომ მშობლებს განებივრებული ჰყავდათ, არც არაფერს აკლებდნენ და არც არაფერს უშლიდნენ. აქედან მოდიოდა მისი ხასიათის ზოგიერთი თავისებურობანი: ამპარტავნება, თვითნებობა, სიჯიუტე.

1924 წლის მარიაშობის აჯანყებაში მონაწილეობის გამო, მამამ შეიღობა პატიმრობას კი გადაარჩინა, მაგრამ შემდეგ დაპატიმრების მუდმივ საშიშროების წინაშე იდგა. ამიტომ მამამ თვით ურჩია საფრანგეთში წამოსულიყო დროებით და აქ სწავლა მიეღო.

საფრანგეთში ჯაბა 1926 წელს ჩამოვიდა. ჯერ ნანსში დასახლდა და იქ ჩაირიცხა სასწავლებლად. მაგრამ, ვინაიდან იმ დროს ბევრი ქართველი ახალგაზრდა ქ. გრენობლში ცხოვრობდა, ისიც იქ გადავიდა და ელექტრო-მექანიკურ ფაქულტეტზე ჩაირიცხა. ჯაბამ ინსტიტუტი ვერ დაამთავრა, რადგანაც სამშობლოში პოლიტიკური და ეკონომიური მდგომარეობა სულ უარესდებოდა და მამა ვეღარ ახერხებდა შვილისთვის საარსებო საშუალებები მოეწოდებინა.

ჯაბამ სასწავლებელს თავი დაანება, ცოლად შეირთო ქალაქ ნანსელი ქალიშვილი მარგარიტ მარი ბრაუნე, დასახლდნენ ქ. მარსელში, ჯაბამ ხელი მიჰყო ღვინისა და მაგარი სასმელების რეპრეზანტანობას. მალე მათ გოგონაც შეეძინათ: ვენერა ეაკლინ ხაბული-

ანი. ჯაბამ დიდხანს ვერ გაძლო მარსელში და მალე იზში გადმოსახლდა, სადაც მას მრავალრიცხოვანი თანამემამულეები და მეგობრები იზიდავდა.

ჯაბა ლამაზი შესახედაობის, მკვირცხლი და დედათა სქესის უსაშველო მადეგარი იყო. ალბათ ეს იყო მიზეზი, რომ ის გამოირდა მეუღლეს, მაგრამ მეორე ცოლის შერთვა აღარ ინდომა და ასე დარჩა ბოლომდე ერთადერთი ქალიშვილის ამარა, რომლითაც ის სამართლიანად ამაცობდა.

ბენსიაში გასვლის შემდეგ, აგერ ათ წელზე მეტი იქნება, ჯაბა ლევილის ქართულ მამულში დასახლდა, სადაც მან მოხუცებულობაშიც არ დაივიწყა დალოცვილი ქართული მასპინძლობა. ის ერთგვარი სამკაული გახდა „შატოსი“. მისი ბინა სასიამოვნო თავშესაფარს წარმოადგენდა სამშობლოდან ტურისტულად თუ საქმეზე ჩამოსულ თანამემამულეთათვის. დარწმუნებული ვართ, რომ ბევრი მათგანის გული სიმწრით შეირხევა, როცა ჯაბა ხაბულიანის სიკვდილს შეიტყობს.

და ბოლოს, ჯაბა თავიდანვე სოციალ-დემოკრატიას ეკუთვნოდა პარტიულად, თუმცა იგი პარტიული აქტივისტი არ ყოფილა და ალბათ კრებებსაც იშვიათად დასწრებია, იგი ბოლომდე ერთგულად შერჩა ამ პარტიულ იდეებს. გაგვაკვირვა მისმა ანდერძმა მისი ნემტის კრემაციის შესახებ. ეს არაა არც ქართული და არც საერთოდ ქრისტიანული წესი. მაგრამ ეს გადაწყვეტილება გასაგებია, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ასე უფრო პრაქტიკულია მისი ნაშთის სამშობლოში ჩასვენება და მშობლების გვერდით დასაფლავება, მშობლებისა, რომელთაც ის აღმერთებდა და განსაკუთრებული სინაზით უყვარდა. საუკუნო იყოს ხსენება მისი და ღმერთმა შეუნდოს ყველა შეცოდებანი, ნებსითი თუ უნებური! ამინ!

ქ ი ა თ უ რ ე ლ ი

ა ქ ს ი ო მ ე ბ ი

„მოყვარეს პირში უძრახე,
მტერს – პირს უკანაო.“

იმ საშვილიშვილო ეროვნული განთავისუფლების ბრძოლას, რომელსაც ჩვენი ხალხი ამ უკანასკნელ 70 წლის განმავლობაში აწარმოებს, უთვალავი მტერი ჰყავს. მათ შორის ერთი უმნიშვნელოვანესთაგანია უნდობლობა. უნდობლობა მეგობრებს შორის, უნდობლობა თანამებრძოლთა შორის, უნდობლობა თანამემამულეთა შორის.

ჩაიგდო თუ არა ხელში ძალაუფლება ლენინმა, მისმა მთავრობამ უპირველეს ყოვლისა შექმნა ეგრედ წოდებული „ჩეკა“, რომლის მთავარი დანიშნულება იყო ადამიანთა მორალური გათახსირება. უმთავრესად წამების საშუალებით, დასმენების, დალატისა და გამცემლობის მასობრივი გავრცელება და მით საზოგადოებაში უნდობლობის ფსიქოზის შექმნა. ეს სიმახინჯე მათ ისე განავითარეს, რომ მშობლებსა და შვილებს შორისაც კი დათესეს უნდობლობა. „ჩეკის“ სახელწოდება რამდენჯერმე შეცვალეს, მაგრამ ეს მისი ტარტაროზული მეთოდი უცვლელი დარჩა უკანასკნელ დრომდე.

ამიტომ არ უნდა გვიკვირდეს, რომ ამ ჯოჯოხეთიდან ახლახან გამოქუული ჩვენი ხალხი ჯერ კიდევ ვერ განთავისუფლებულა უნდობლობის ფსიქოზისაგან. საკმარისია მცირედი უთანხმოებაც კი ყოფილ მეგობრებსა და თანამებრძოლთა შორის, რომ ერთმანეთი ჯაშუშის, მოლაღატის ან გამცემის ეპითეტით შეამკონ. ეს ძალიან მკრრელი იარაღია ჩვენს წინააღმდეგ ჩვენი ეროვნული მტრების ხელში.

ჩვენ შეგვიძლია გავიმარჯვოთ მხოლოდ მორალური სიჯანსაღით. მორალურ გაჯანსაღებაზე ჩვენში ბევრს ლაპარაკობენ, მაგრამ ძალიან ცოტა მაგალითს იძლევიან. რაც მთავარია, სულიერი განსჯეტაკების მაგალითები მაღლიდან უნდა მოდიოდენ, ჩვენი ეროვნული ბრძოლის წინამძღოლებისაგან. ისინი უაღრესად ფხიზელნი, ნათელმხილველნი უნდა იყვენ, რადგანაც უდავოა, რომ მტერი გვიგზავნის და გამოგვიგზავნის კიდევაც მის აგენტებს ჩვენს რიგებში, მაგრამ იმავე დროს ისინი ზედმიწევნით სამართლიანნიც უნდა იყვენ. ტყუილად კი არ ამბობს ქართული ანდაზა: „ქურდმა ერთი ცოდვა ქნა, დამბრალებელმა – ათასიო“.

ქართველ კაცს, საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლს

 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

უნდა მოეხსნას უმართებულო ბრალდება მოლაღატისა. მთელი ეთნოსი ენერგია უნდა იქნას გამოყენებული ქართული სახელმწიფო ნაგებობის მშენებლობაზე, თუნდაც მშენებელთა შორის იყვნენ პირადი მტრებიცა და მოწინააღმდეგენიც. რაც არსებითია, პირადმა მტრობამ არ უნდა დაგვარბიავოს. ეს პირველი აქსიომაა, ურომლისოდაც ალთქმულ ტაძარში ვერ შევალთ.

ასი დღის შემდეგ

„გარდამავალ ხანაში“ ყველაზე ამაღლებული მომენტი იყო, როცა საქართველოს რესპუბლიკის უზენაეს საბჭოს თავმჯდომარედ არჩევის შემდეგ, ბნმა ზვიად გამსახურდიამ ქართველ ხალხს მიმართა საჯაროდ, განურჩევლად ყველას ხელი გაუწოდა, პოლიტიკურ მოწინააღმდეგეთ ქრისტიანული შემწყნარებლობა შესთავაზა და ყველას ერთობლივი ძალისხმევით საქართველოს სუვერენული სახელმწიფოს აღდგენის ბრძოლისაკენ მოუწოდა.

მაგრამ რა სამწუხაროა, რომ ეს ლამაზი და საპირო ექსტი ჯერ-ჯერობით ცხოვრებაში არ აისახა. მე არ მინდა აქ დეტალებს შევხებო. ეროვნული კონგრესის ოპოზიციის უმწიფრობას უეჭველად თავისი დიდი წვლილი მიუძღვის, მაგრამ პოზიცია ამით თავს ვერ დაიმშვიდებს, რადგანაც საქმე ადგილიდან არ დაძრულა. 23 თებერვლის კონფერენციაზე თვით ზ. გამსახურდიამ აღიარა: „ჯერჯერობით რეალური სასიკეთო ძვრები არ შეიმჩნევა და მდგომარეობა არ არის სახარბიელო“. ამაში ის ბრალს დებს: „ცენტრს, ჩვენი საზოგადოების გადაგვარებულ ნაწილს, კორუმპირებულ ძალებს, ფსევდო ოპოზიციას“. ყველა ეს წინააღმდეგობა ალბათ მართლაც არსებობს და ეს მეტად სავალალოა, მაგრამ ასი დღის ხელისუფლებაში ყოფნის შემდეგ რაღაც იმედი მაინც უნდა დაესახა, რადგანაც უიმედოდ გამარჯვება არ არსებობს. ესეც მეორე აქსიომაა.

ოკუპაცია

საქ. რესპუბლიკის მთავრობამ უარი თქვა ხელი მოეწერა ბნ გორბაჩოვის მიერ შემოთავაზებულ ახალ სამოკავშირეო ხალხმეტყველებას. ეს სწორი გადაწყვეტილებაა. სხვანაირად მას არც შეეძლო იმ დაპირებების გამო, რომელიც მან მის ამომრჩევ ქართველ

ხალხს მისცა. ამის გარდაც მის ხელის მოწერას არავითარი საბრათაშორისო იურიდიული ღირებულება არ ექნებოდა, როგორც დიქტატის შედეგს, რადგანაც ჩვენი ქვეყანა საბჭოთა ჯარების ოკუპაციის ქვეშ იმყოფება. მაგრამ მანამ სანამ დამოუკიდებლობა, პოლიტიკური დამოუკიდებლობა არ გამოცხადებულა, მანამდე დეოკუპაციაზე ლაპარაკიც ზედმეტია. ესეც დიდი პოლიტიკის ერთ-ერთი აქსიომაა.

სამწუხაროდ, ამ საოცნებო მოვლენის განხორციელების მოახლოების ნიშნებს ვერ ვხედავთ. არის პირიქით დამალონებელი ნიშნები. ჩვენ დიდი ინტერესით ველოდით ჩვენი დაპყრობის 70 წლის თავს. გვეგონა, ეს იქნებოდა იშვიათი მიზეზი, თუ დამოუკიდებლობის გამოცხადებისა არა, მასიური საპროტესტო გამოსვლებისა მაინც ქუჩებში, სადაც პოზიცია და ოპოზიცია, მთელი საქართველო ერთხმად მოითხოვდა საბჭოთა ჯარების გაყვანას ქვეყნის საზღვრებიდან. ამის მაგივრად ჩვენ მოწმე გავხდით 'შემდეგ' ფაქტის:

23 თებერვალს ეროვნულ კონგრესში გაერთიანებულმა პარტიებმა მიტინგი გამართეს „საჭკინოს“ სახლთან. მიტინგზე გამოსულმა ორატორებმა მოითხოვეს, რომ განისაზღვროს საქართველოში მყოფი ჯარების სტატუსი და რომ გაყვანილი იქნენ ისინი რესპუბლიკის ტერიტორიიდან და სხვა. იმავე საღამოს გამართულ პრეს-კონფერენციაზე, ბნმა გამსახურდიამ, ამ მიტინგის შესახებ დასმულ კითხვაზე, ასეთი პასუხი ვასცა:

„რაც მიტინგს შეეხება, მე მიმაჩნია ეს პროვოკაციად. ცენტრს სურს დაასაბუთოს, რომ საქართველოში არის შეიარაღებული აჯანყება, თავდასხმა ჯარებზე და სხვა. ყოველგვარი გაღიზიანება სამხედროების მიმაჩნია უგუნურებად...“

ბნი გამსახურდიას ასეთი განცხადება უსამართლო და დამალონებელია. ასეთი ღონის სახელმწიფო მოღვაწემ მხოლდ ფაქტებით უნდა იმსჯელოს. ფაქტი კი იმას მეტყველებს, რომ მანიფესტაცია მშვიდობიანი იყო, იგი წითელი არმიის მთავარი შტაბის წინაც რომ მომხდარიყო, პროვოკაციად არ ჩაითვლებოდა, მაგრამ მანიფესტაციის მომწყობლებმა მაინც სიფრთხილე გამოიჩინეს და მიტინგი „საჭკინოს“ სახლის წინ გამართეს. „პროვოკაცია“, „ხულიგნური თავდასხმები ჯარსა და საბჭოთა არმიელებზე“ შეიძლება სხვა ღროს მართლაც არსებობდა, მაგრამ ამ კონტექსტში ეს ბრა-

ლღებები უსამართლობაა და იმავე დროს იგი ეწინააღმდეგება მისი თავმჯდომარედ არჩევის დროინდელ განცხადებას. სახელმწიფო მოღვაწე და განსაკუთრებით სახელმწიფოს მეთაური ერთგული უნდა იყოს ერთხელ გაცემულ მისი სიტყვის. ესეც სახელმწიფო პოლიტიკის ერთ-ერთი აქსიომაა.

31 მარტის რეფერენდუმი

ბ-ნ გორბაჩოვის მიერ ჩატარებული რეფერენდუმი 17 მარტს იყო უაზრობა, სრული აბსურდი და მადლობა ღმერთს, რომ საქართველომ მასში მონაწილეობა არ მიიღო. ბალტიის პირეთის რესპუბლიკებმაც არ მიიღეს სსრკ მასშტაბით ჩატარებული არჩევნები. მათ უფრო ადრე მოაწყვეს რესპუბლიკური რეფერენდუმები და მიიღეს კარგი შედეგები დამოუკიდებლობის სასარგებლოდ, თუმცა არც ისინი იყვენ ვალდებული მის ჩატარებაში. გორბაჩოვმა ისინი წინასწარ ბათილად გამოაცხადა.

საქ. გარდამავალ ხანის მთავრობამ რეფერენდუმის ჩატარება და ნიშნა 31 მარტს. თარიღს, რა თქმა უნდა, მნიშვნელობა არ აქვს, მაგრამ რეფერენდუმის ჩატარება ეწინააღმდეგება მრგვალი მაგიდის პოლიტიკურ პოზიციას. ჩვენ, რასაკვირველია მხედველობაში გვაქვს რეფერენდუმი ეროვნული თვითგამორკვევის შესახებ. ჩვენ პირადად ყოველთვის წინააღმდეგი ვიყავით და ვართ ქართველი ხალხის ხელახალი გამორკვევისა. რეფერენდუმი მით უფრო ალოღიკურია, რომ არცერთი პარტია, რაგინდ მცირე არ იყოს იგი, წინააღმდეგი არ არის დამოუკიდებლობისა. მაშ, რისთვის რეფერენდუმი?

წარმომადგენლობის საკითხი

საქართველოს დღევანდელმა მდგომარეობამ ბუნდოვნება შეიტანა და ვფიქრობ საჭიროა, ყველამ გამოვთქვათ აზრი, რომ ნისლი გაიფანტოს. ჩვენი პოზიცია სრულიად შეცვალა იმ მდგომარეობამ, რომ საქართველოში ჩატარდა მრავალპარტიული დემოკრატიული არჩევნები და ჩვენმა ხალხმა აირჩია ანტიკომუნისტური, ნაციონალისტური პოლიტიკური პარტიების კოალიცია.

მე ყველას სახელით უფლება არ მაქვს ვილაპარაკო. პირადად კი სიმპატიით ვუყურებ ქართველი ხალხის უმრავლესობის მიერ არჩეულ მთავრობას და მოწადინებული ვარ, რომ მან რაც შეიძლება მალე

განაღდოს დაპირება და აღადგინოს საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფო. მანამ სანამ ეს არ მომხდარა, ის ჩემი მოსწონება არ არის. მე შემიძლია მასთან ვითანამშრომლო არაფორმალურად, ამა თუ იმ საკითხში, მაგრამ მე ვერც მისი დაქირავებული მოსამსახურე ვიქნები, ვერც მისი წარმომადგენელი და ვერც მისი დაწესებულება-საზოგადოების წევრი. მე მგონია, რომ ამას მავალდებულებს ჩემი ეროვნული ემიგრანტის მორალი.

როგორი არ უნდა იყოს დემოკრატია

ჩემს წინ არის გასული წლის 30 დეკემბრის გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, რუბრიკა: „საკუთარ სახლში“ იწყება სურათით, რომელზეც გამოსახულია ხუთი ლოგინში მწოლარე მანდილოსანი. მათ თავთან პლაკატი ღალადებს: „მიეცეს მუშაობის ნორმალური პირობები ერის მიერ არჩეულ კანონიერ მთავრობას“, სურათს მოყვება წერილი სათაურით: „პერმანენტურად გაგრძელდება“, რომლიდანაც ვგებულობთ, რომ მეექვსე დღეა ტელევიზიის შენობაში (თავმჯდომარის მისაღებში) შიმშილობას აგრძელებს ქართველ დედათა ჯგუფი, რომლის მიზანია პლაკატზე აღნიშნული წარწერა. გაფიცვა გამოწვეულია კონგრესის ზოგიერთი წევრის გამოსვლით ტელევიზიონში, რაც მანიფესტანტების აზრით ცილისმწამებლურია.

მოშიმშილენი აცხადებენ, გააგრძელონ მათი აქცია, სანამ არ შესრულდება შემდეგი: „მოვითხოვთ წერილობით გარანტიას, რომ ტელევიზიით აღარ გადაიკეს შეურაცხყოფა და ცილისმწამება უზენაესი საბჭოსადმი. გადაიკეს მხოლოდ შემოწმებული ინფორმაცია. ი. წერეთელს, ჯ. იოსელიანს, რ. მიქაბერიძეს, ი. ქადაგიშვილს, ი. სარიშვილს, გ. კანტურიას და სხვებს არ მიეკეთ ნება ტელევიზიით უზენაესი საბჭოს მიმართ გაუმართლებელი და ცილისმწამებლური გამოსვლებისა. მხოლოდ ამ გარანტიის მიღების შემდეგ შეგწყვეტთ შიმშილობას“.

მე არ ვიცი, მიიღეს თუ არა წერილობითი გარანტია ამ პატივცემულმა დედებმა, მაგრამ მე ვიცი, რომ ეს დემოკრატია არ არის და ალბათ ასეთი ჰქონდა მხედველობაში ფრანგ ალექსი დე ტოკევილს, როცა ამბობდა: ამერიკული დემოკრატის უმრავლესობის ტირანია ზოგჯერ ევროპის აბსოლუტური მონარქიის ტირანიაზე უარესიაო. მე არ მიკვირს, რომ საქართველოში ჯერჯერობით

დემოკრატია უნაკლო არ არის. ეს არც შეიძლება იყოს მხოლოდ საჭიროდ მიმაჩნია, რომ მისი ყოველი უბეში დარღვევა, განსაკუთრებით ხელისუფალთა მხრიდან, მხილებული იყოს. მხოლოდ ამით მივიღწევთ მის სრულყოფილებას, და მთავრობამ რომ გაფიცვა არ უნდა მოაწივოს, ეს დემოკრატიის მთავარი აქსიომაა.

გიორგი წერეთელი

*** *** *** *** ***

ქართველი სკულპტორის დიდი გამარჯვება

ნიუ-იორკის ქართ. სათვისტომოს ერთ-ერთი შეკრება ტარდებოდა. ვინც ერთხელ მაინც დასწრებია ამ თავყრილობას, ალბათ ემახსოვრება, რომ იგი კარგა დიდხანს გასტანს ხოლმე. არის ერთმანეთის მოკითხვა, საუბარი, ძველის გახსენება, ახლის შეტყობა.

ასე იყო იმ დღესაც. სხვა ნაცნობთა შორის სკულპტორი ლადო გუჯაბიძეც მოვიკითხე. კითხვაზე: „რა ხდება თქვენკენ ახალი“, მან მიპასუხა: „ისეთი არაფერია“. „როგორ არა, არის სიახლე“, მითხრა იქვე მდგომმა შაკიმ, მისმა მეუღლემ, და ის იყო, კონკრეტულად უნდა ეთქვა სახელდობრ რა, რომ სათვისტომოს თავმჯდომარემ ავთანდილ პაპიაშვილმა კრების დაწყება გამოაცხადა.

თითქმის ჩათავდა ყველა თემა და კრებაც დასასრულს მიუახლოვდა, რომ სათვისტომოს წევრმა დილარ ფირცხალაიშვილმა სიტყვა ითხოვა და საზოგადოებას აუწყა:

მინდა გითხრათ, რომ სკულპტორ ლადო გუჯაბიძეს დიდი წარმატება ხვდა წილად იაპონიაში, ჰაკონეს მუზეუმში, როდენის ყოველწლიურ კონკურსზე მისი ნამუშევარი ერთ-ერთ საუკეთესოდ მიიჩნიეს. ამ კონკურსში, დასძინა მან, მსოფლიოს 31 ქვეყნის ათას ხუთასამდე სკულპტორი მონაწილეობდა.

სასიამოვნო სიახლე იყო და მერე როგორი!..

ლადოსთან და მის მეუღლესთან ჩემი პირველი შეხვედრა მომავონდა. როცა მის შესახებ მიაბმეს, მითხრეს, ძალიან სახელოვანი მხატვარიაო და ამიტომ, ცოტა არ იყოს, მოკრძალებულად ვგრძნობდი თავს მის წინაშე. მაგრამ იგი ისეთი უბრალო ჩანდა, რომ ადვილად გადაილახა საზღვარი. მიჩვენებდა თავის ნამუშევრებს, მის მიერვე დაარსებული სტუდიის „არტ დე ლაქსის“ თაროებზე განლაგებულს, ყოველგვარი კომენტარის გარეშე და ვგრძნობდი, რა საინტერესო ხელოვნებას ვეცნობოდი. თითქმის არც ერთ ქმნი-

ლებამი არ შეინიშნებოდა, რომ მათი ავტორი სიახლოვეთაგან განსხვავდებოდა. მთელი ეს ვალერეაც დიახაც ორიგინალური გახლდათ, ფანტაზიის ზემო, მაგრამ იმავე დროს ღრმა ნააზრევით იყო აღბეჭდილი და სრულყოფილებამდე დახვეწილი. ფორმისმიერი ძიებები მის სკულპტურებში შინაარსის შთაბეჭდვად გადმოცემას ემსახურებოდა მხოლოდ. ეს დროსა და სივრცეში შეჩერებული, ფიგურებად განსხვავებული განცდები მათი ავტორის პიროვნულიდან დაბადებული სატიკვიარიდან ზოგადადამიანურამდე იყო ამალღებული.

შეკრების დამთავრების შემდეგ ლადომ მიაბზო, რომ მას რამდენიმე დღის წინ ჰქონდა იაპონიიდან მიღებული დეპეშა. მისი ნამუშევარი „სადავეების გარეშე“ მიღებული იყო ფინალურ კონკურსში მონაწილეობისათვის დიდი პრიზის მისაღებად.

ეს ნამუშევარი აღრე მქონდა ნანახი: ორი ფაფარაყრილი, უკანა ფეხებზე შემართული რაში მიჰქრის და მიაბზოს ჰაერს. დაკუნთულ სხეულებს, ზღვა შინაგანი ენერჯით ამოძრავებულთ, თითქოს ვერაფერი შეაკავებთ ქვეყნად, სანამ გასარბენს არ გაირბენენ, დასახარჯს არ დახარჯავენ... აქვე ისიც მომაგონდა, რომ მარადიული სწრაფვის იდეა ამ რაშების ავტორისათვის უცხო არ იყო...

ავგისტოში, როგორც დაგეგმილი იყო, ლადო სპეციალური პრიზის მისაღებად ტოკიოში მიიწვიეს. მისი ქანდაკება ჰაკონეს სახელოვანი მუზეუმის მუდმივ ექსპონატად იქცა და იქ გაშლილ ველზე, ღია ცის ქვეშ დაიდო ბინა. დიდი იყო გამარჯვების სიხარული, მაგრამ იქიდან დაბრუნებულს ერთი ტკივილი ჩამოჰყვა. კატალოგში მის შესახებ დაუწერიათ: რუსეთშია დაბადებულიო! ეჰ, როდის იქნება, რომ ამ საკითხს მოვევლება...

ამ სახელოვანი ქართველი ხელოვნის ნამუშევრები უამრავი კერძო და სახელმწიფო კოლექციების კუთვნილებაა, როგორც ამერიკაში, ასევე ევროპასა და აზიაში. მისი ბიოგრაფია ბევრ სხვა გამარჯვებასაც მოითვლის: 1981 წელს კოპერსტოუნის სკულპტორთა პრიზი მიიღო, 1982-ში ნიკერბოკერის მხატვართა ოქროს მედალი, ხოლო 1986-ში ჯეკობ ჯევიტის ცენტრში მოწყობილი პერსონალური გამოფენისათვის ნიუ-იორკის წლის საუკეთესო მხატვრად იქნა აღიარებული. კიდევაც მრავალ გამარჯვებას ვუსურვებთ მომავალში.

ლექსები პოეტ ვალერიას ხელნაწერი წიგნიდან:

პირით წყაროს სათავისკენ! ზიგლინოთეკა

მ ე და ის!

მივყვებით ერთმანეთს მე და ის,
მოგვსდევენ მხეცები კვალდაკვალ,
გავრბივართ ქურდნი და მეძავნი,
ვენდობით უბაღლო გადამყვანს.

სასწრაფოდ იხსნება ცისკარი,
ეშვება კიბე და ავღივართ,
რაც გელით დროულად გითხარით,
გიცხადებთ ტირილით სამძიმარს!

მაცხოვარს შევთხოვე შენდობა,
ცოდვილნი ვცურაობთ მის სისხლში,
შემცდარნი ჯვარს ვაკრავთ მეგობარს,
მე და ის ვტირით და ვიცინით.

* * *

წ ი გ ნ ი და ც ე ც ხ ლ ი

ვეღარ შერიგდენ წიგნი და ცეცხლი,
მთა ადგილიდან რწმენით დავძარი,
სულმოკლეები გადამემტერნენ,
ჩააგდეს წიგნი, ჩაქრა ხანძარი!

ღვთის სასწაულით იმარჯვებს წიგნი,
უძლებს ამღვრეულ მდინარის ტალღებს,
გასცურავს გაღმა, მიაგნებს ნაპირს,
სამოთხის კარსაც იმედით აღებს!

იბრძვიან ისევ წიგნი და ცეცხლი,
ხანძარი ქრება მისი სისქისგან,
ვერ უძლებს ქარი იმის სიმძიმეს,
გამარჯვებული არის სიკვდილთან!

ს ი ტ ყ ვ ა

უწმინდეს ტაძარს აშენებს სიტყვა,
იგი აშენებს უკუნეთ დილეგს,
ბრძენი სიმართლეს სარტყელად ირტყამს,
წიმიდანთა დასის თვალეში იგებს!

წინდახედული მაცხოვარს ბაძავს,
ნარბევი ფარა საყდარში შეყავს,
სიტყვით აგებულ ბრწყინვალე ტაძარს,
ვეღარ დაანგრევს საზარი სეტყვა!

გულიდან სევდას გარეკავს სიტყვა,
საკვირველ ძალით იპრება შიგნით,
წამოფრინდება ვინც ლაფში იწვა,
მართალი სიტყვა დმერთს ფარას მიჰგვრის!

ის გადაარჩენს ქურდსა და მეძავს,
ქაობებს მოსპობს გვირგვინის ქარგვით,
აუღებ კოშკის აღებას ბედავს,
გადამქცეველი სასახლედ ჩარგვლის.

მართალი სიტყვა იარაღს ლესავს,
არსად აჩერებს უთავო მხედარს,
კაფავს წალღივით გაუვალ ტყესაც,
ხედავს ზეცაში სიმართლის შედეგს.

სიტყვით მკურნალი გვეწვევა ხშირად,
რომ არ მოედოს ჩვენს გულებს ხავსი,
არ გამოდგება მაცდურის შირმად,
ის ემარჯვება სიკეთით ადვისილს.

დმერთია სიტყვა, წამალი ხალხის,
გამხსნელი ათას ჩაკეტილ გულთა,
არ დამთავრდება ღვთისკენ სვლა მარცხით,
გაგვიზრდის მრავალ პოეტებს ურთა!

ტ. ქობალა

„გ უ შ ა გ ი ს“ ფონდი (ფრანკებში)

ნიკოლოზ თოფურია - 40 ამერიკ. დ.	- 192
გიორგი მორალიშვილი - 100 ამ. დ.	456
ნიკოლა ანთაძე -	- 200
აკაკი შავგულიძე -	- 500
ვარლამ ანთელავა -	- 500
მიშა გოგორიშვილი -	- 1500
მელიტონ ჟღენტი -	- 200
სუნანო თოხაძე -	- 300
ნათელა ნიკოლაძე - ვილეკურ	- 300
იონა და ნოელ გუნია -	- 300
ვახტანგ საყვარელიძე - 40 ამ. დ.	- 233
ილია კუჭუხიძე - 130 გერ. მარკა	- 410
პეტრე ხვედელიძე - გიორგი ნაკაშიძისა და მერაბ კვიციანიშვილის მოსახსენებლად 100 - 100 ა.დ.	- 1000

ჯ ა მ ი

- 6 091

1990 წლის შემოსავალ - გასავალი

	შემოსავალი	გასავალი
გუშაგი № 21	11565	15093
„ 22	5942	11062
„ 23	7080	12644

ჯამი

24587

38799

დანაკლისი: 14 212 ფრანკი

მერაბ კოსტავას: „ფიქრები საქართველოს მისიაზე“ სულ მალე გამოვა. მისი შემოწირულებების სრული სია გამოქვეყნდება წიგნის ბოლოს, პირობის თანახმად ისინი წიგნს მიიღებენ საჩუქრად. დანარჩენ მსურველებს ვთხოვთ გადმოგვიგზავნონ 20 დოლ. ან 100 ფრანკი. წიგნი გამოდის მცირე ტირაჟით და საქართველოში მსურველებს ვერ დაეგზავნება, საბჭოთა ფოსტის სრული მოშლილობის გამო. ჩვენ მაინც შევეცდებით ქ-ნ დედამისს და ახლო მეგობრებს მივაწვდინოთ დაახლოებით ასი წიგნი.

ნომრის შინაარსი

გვერდი	სტატია	ავტორი
.1	შესავალი ლირიკული პოემიდან „უღელი“	მიხეილ დანიშაშვილი
.2	ეროვნული გლოვის 70 წლისთავი	რედაქცია
.11	ქართველ ერს (ათ წლისთავზე)	ნოე ჟორდანიას
.12	საერთო კრების რეზოლუცია (50 წლისთავზე)	ლევან ზურაბიშვილი
.15	ტაბახმელის გმირებს (ლექსი)	ვანო ბაქრაძე
.16	საერთო კრებ. რებ –ცია (60 წლისთავზე)	გიორგი შარაშიძე
.18	საფ. ქ. მწ. უ. ს. და გუშაგის მემორანდუმი 70 წლისთავზე	
.19	ოსური ხაფანგი	პაპუნა
.21	ოსების საზ –ის თავმჯდომარეს პარიზში	ს. რ. პრეს-ცენტრი
.24	ქრისტიან-დემოკრატიულ პარტიის სახელით	ლევან ურუშაძე
.30	ს. რ. უზენაეს საბჭოს მიმართვა გაეროს, მსოფლიო ხალხებსა და მთავრობებს	
.33	ეროვნული კონგრესის პარტიების მიტინგი თბილისში –„ერი“ (27 / II)	
.33	მელორ სტურუას 2 სტ. „ვაშინგტონ-პოსტში“, თარგ. ლ. ბაბიშვილი	
.43	ნ. ნიკოლაძის სიტყვა დამფუძნებელ კრებაში – ირ. ოთხმეწურე	
.47	გერმანელები პარიზში. მოგონება	გიორგი კონას ძე წერეთელი
.55	საფ. ქ. მწ. უ. საზ –ის ისტორიისათვის –	ეთერი შენგელია-წერეთელი
.59	მცირე რამ დიდგორის ბრძოლაზე –	ალექსანდრე მანველიშვილი
.63	ეკლესია და დემოკრატიული წყობა –	რეჯეპ ჟორდანიას
.68	ქ რ ო ნ ი კ ა ი მ ე რ ე თ ი (ლექსი)	ეთერი შენგელია-წერეთელი კოლაუ ნადირაძე
.81	სამელოვიარო განცხადებები და ნეკროლოგები	
.82	გახსენება დეაწლმოსილისა –	გივი კობახიძე
.85	ლიდა და გიორგი ნოზაძეები –	გუშაგი
.88	იროდიონ ბეგიაშვილი	ედით ბეგიაშვილი
.90	შოთა მარგველაშვილის გარდაცვალება –	ლადო ბაბიშვილი
.90	მიშა თარაშვილის შესანდობარი –	გუშაგი
.92	ჯაბა ხაბულიანის გამოსათხოვარი	ქიათურელი
.94	ა ქ ს ი ო მ ე ბ ი	გიორგი წერეთელი
.99	ქართ. სკულპტურის გამარჯვება	მანანა ჯინჯიხაშვილი
.101	სამი ლექსი ვ ა ლ უ რ ი ა ს ხელნაწერი წიგნიდან: პირით წყაროს სათავისაკენ.	

4p 319/3

GOUCHAGUI

*PERIODIQUE EN LANGUE GEORGIENNE
(POLITIQUE - LITTERATURE - MEMOIRES)*

Directeur : GEORGES TSERETELI

ADRESSE : 8, RUE DES MARCHAIS
75019 PARIS

EDITION HORS COMMERCE